

MATERIAŁY
IX MIĘDZYNARODOWEJ
NAUKOWI-PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI

«STRATEGICZNE PYTANIA
ŚWIATOWEJ NAUKI – 2013»

07-15 lutego 2013 roku

Volume 17
Pedagogiczne nauki

Przemysł
Nauka i studia
2013

Wydawca: Sp. z o.o. «Nauka i studia»

Redaktor naczelna: Prof. dr hab. Sławomir Górniak.

Zespół redakcyjny: dr hab. Jerzy Ciborowski (redaktor prowadzący), mgr inż. Piotr Jędrzejczyk, mgr inż. Zofia Przybylski, mgr inż. Dorota Michałowska, mgr inż. Elżbieta Zawadzki, Andrzej Smoluk, Mieczysław Luty, mgr inż. Andrzej Leśniak, Katarzyna Szuszkiewicz.

Redakcja techniczna: Irena Olszewska, Grażyna Klamut.

Dział sprzedaży: Zbigniew Targalski

Adres wydawcy i redakcji:

37-700 Przemyśl, ul. Łukasieńskiego 7

tel (0-16) 678 33 19

e-mail: praha@rusnauka.com

Druk i oprawa:

Sp. z o.o. «Nauka i studia»

Cena 54,90 zł (w tym VAT 22%)

**Materiały IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji
«Strategiczne pytania światowej nauki - 2013» Volume 17.**
Pedagogiczne nauki.: Przemyśl. Nauka i studia - 96 str.

W zbiorze ztrzymają się materiały IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji
«Strategiczne pytania światowej nauki - 2013». 07-15 lutego 2013 roku
po sekcjach: Pedagogiczne nauki.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Żadna część ani całość tej publikacji nie może być bez zgody

Wydawcy – Wydawnictwa Sp. z o.o. «Nauka i studia» – reprodukowana,

Użyta do innej publikacji.

Кондакова О.Н. Комплексная психолого-педагогическая коррекция детей
с РДА – необходимое условие успешной интеграции ребенка в социум 71

SPOIECZNA PEDAGOGIKA

Бересток О.В., Кобжев О.М. Adult Education in Europe as a central
requirement for keeping the competitiveness of the European Economic Area..... 78

Тебенова К.С., Туганбекова К.М, Мусраунова А.С.
Семейная социализация ребенка, ее стадии 83

Ахметова Н.Ш., Туганбекова К.М, Мусраунова А.С.
Факторы и причины девиантного поведения подростков 86

Бабкіна М.І. Критерії сформованості активної громадянської
позиції особистості..... 89

Бучилова И.А., Алиева Т.И. К проблеме языковой адаптации детей
младшего школьного возраста из семей мигрантов 92

SPIS

PEDAGOGICZNE NAUKI

NOWOCZESNE METODY NAUCZANIA

Сорокіна В.П. Методи контролю знань при викладанні дисципліни «Інженерна геодезія» за кредитно-модульною системою підготовки фахівців.....	3
Дубайлова К.В., Пяткова Т.В. Учет особенностей восприятия информации в процессе обучения.....	5
Бортникова А.А., Пяткова Т.В. Повышение эффективности процесса обучения с учетом индивидуальных особенностей восприятия.....	7
Набидуллин А.С. Жалпы орта білім беретін мектептерде ағылшын тілін кешенді оқытудың ерекшелігі.....	9
Тлегенова Г.Т. География сабағында ақпараттық технологияның алатын орны.....	13
Смушенко І.А. До питання про навчання усній комунікації студентів немовних вузів.....	18
Туласынова Н.Ю. Critical thinking development in English language teaching ...	20
Ысмагул Р.С. Қолданбалы бағыттағы есептерді пайдалану.....	23
Бактиярова А.Б. Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілетін дамыту.....	25
Abdakimova M.K., Abdakimova A.M. The role of debates in forming students' civil position.....	28
Куимова М.В. Художественный текст на занятиях иностранного языка.....	31
Альмурзина Г.М., Жанабилова А.К. Студенттің өздік жұмысын ұйымдастыруда қатысымдық бағыттағы әдістемелердің маңыздылығы.....	33
Мухаметжанова А.О., Амантаева Г.М. Оқыту технологияларының білім сапасын көтерудегі ықпалы.....	36
Заурбекова З.А. Оқыту процесіндегі мотивацияның рөлі.....	40
Кенжебаева Г.М. Оқушылардың функциональдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары.....	45
Молдахметова Д. Компетентностный подход как основа формирования компетенции в учебном процессе.....	50
Akeshova N.M. The use of case study method in teaching foreign language.....	55
Акешова М.М., Раева К. Применение информационных технологий в профессиональной деятельности учителей.....	59
Якупова Ж. Методологические подходы как основа инноваций в образовании.....	65

PEDAGOGICZNE NAUKI

NOWOCZESNE METODY NAUCZANIA

Сорокіна В.П.

Харківський індустріально-педагогічний технікум

**МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ПРИ ВИКЛАДАННІ
ДИСЦИПЛІНИ «ІНЖЕНЕРНА ГЕОДЕЗІЯ»
ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ**

Після приєднання до Болонського процесу перед українською вищою освітою стоїть завдання гармонізувати систему вищої освіти відповідно до європейських стандартів, втілених у болонських принципах, не втрачаючи при цьому надбань та національних особливостей. Основною метою є зміна філософії навчання та викладання, впровадження орієнтованих на студента підходів до викладання, використання педагогічних технологій, спрямованих на заохочення до набуття самостійних знань студентами.

Однак для студента – майбутнього фахівця – важливо не лише осмислити й засвоїти інформацію, а й оволодіти способами її практичного застосування і прийняття рішень. За таких умов зменшується частка прямого, ззовні заданого інформування, і розширюється застосування інтерактивних форм і методів роботи студентів під керівництвом викладача та повноцінної самостійної роботи, з безліччю ресурсів – книги, журнали, мультимедіа, Internet.

Активізація пізнавальної діяльності передбачає застосування різних методів, засобів, форм, напрямів навчання, що спонукають особистість до виявлення активності. При цьому необхідно використовувати різноманітні контрольні заходи для підвищення мотивації до систематичного навчання.

Методи і форми контролю – це зворотній зв'язок між студентом і викладачем у навчальному процесі, що являє собою: усне опитування, яке може бути індивідуальним і фронтальним; письмовий контроль; комбіноване опитування; тестовий; програмований; практичний контроль; заліки та екзамени.

На технологічному відділенні для оцінки якісних показників результатів досягнень в навчанні широко використовують тестовий контроль.

Тест-завдання складаються переважно з тестів, побудованих на визначенні причинної залежності, відтворенні вірної послідовності, тестів з множинними відповідями (на відміну від тестів з однією вірною або найвірнішою відповіддю), ситуаційних тестів за типом «що буде, якщо...».

Тестування вважають самим об'єктивним методом контролю знань, бо воно виключає суб'єктивність перевіряючого. Але це не зовсім так. Як

відзначають викладачі, які постійно використовують тестовий контроль знань, «слабкі» студенти пасують перед великою кількістю наукоподібних неправильних відповідей і сильно важко пригадати, дізнатися правильну відповідь. Внаслідок цього, вони вдаються до випадкової вибірки і набирають достатню для позитивної оцінки кількість правильних відповідей. А «сильні» студенти навпаки, дуже відповідально підходять до кожного слова завдання, довго роздумують над приведеними відповідями, втрачають час, починають хвилюватися та у підсумку низький результат.

Крім даного недоліку, можна відмітити ще й відсутність безпосереднього спілкування студента і викладача, що не дає змоги контролювати логіку мислення студента; ускладнює визначення рівня володіння професійною термінологією, та вміння толерантно дискутувати; значне збільшує педагогічне навантаження на викладача при розробці та перевірці контрольних робіт; потребує відповідної кваліфікації викладачів в теорії та практиці застосування тестів.

Вплив деяких недоліків значною мірою можливо знизити вдало розробленими тест-завданнями за умови паралельного використання традиційних видів контролю – захист курсових проєктів, проведення практичних занять. Сучасні системи тестування, спираючись на розвинені засоби реалізації діалогу, пропонують користувачеві різноманітні варіанти постановки тестових завдань. Разом з тим, педагогічна цінність тієї чи іншої системи тестування визначається, у першу чергу, можливістю її «настроювання» на певну модель знань. Щодо варіантів завдань, то за своєю природою тест має за невід'ємну складову – еталон відповіді, і яким би «м'яким» не було порівняння наданої відповіді з еталоном, воно обумовлює певні вимоги як до постановки завдання, так і до форми відповіді.

На технологічному відділенні при викладенні дисципліни «Інженерна геодезія» в якості інноваційних методів контролю знань викладачами використовуються тестові завдання у вигляді класичних кросвордів, чайнвордів, кросвордів мозаїк, які на відміну від інших педагогічних тестів, здійснюють не вибіркове, а суцільне тестування студентів за виділеними контрольними одиницями (темами курсу, розділами курсу), і містять завдання різноманітних типів і форм, не обмежуючись тільки альтернативним вибором з деяких варіантів. У такий спосіб контролю знань забезпечується об'єктивність, зручність, комплексний підхід, враховуються і фактичні знання студентів, і їх уміння творчо мислити. Цей спосіб контролю відповідає вимогам самостійного навчання, бо студент частково сам керує власною навчальною діяльністю, що особливо актуально в умовах кредитно-модульної системи.

Усе вищевикладене дозволяє зробити наступні висновки. Тестова перевірка знань, як доведено, не завжди об'єктивна. Тому використання тестів у всіх видах контролю, а особливо в підсумковому, обов'язково повинно доповнюватися іншими видами контролю (бесідою, контрольною роботою, тощо). Можлива часткова корекція тестової перевірки через її вдосконалення. Тести повинні містити різнопланові запитання, і тільки тоді перевірка знань за допомогою такого тесту буде об'єктивною.

языка, возникает билингвизм (двуязычие), заключающееся в одинаковом владении двумя языками» [2, стр. 516]. А.Е. Супрун понимает двуязычие как возможность владения носителем одного языка другим языком в различной мере, а, следовательно, и возможность двуязычия разных степеней [7].

Эффективное решение задач социокультурной адаптации детей младшего школьного возраста, воспитывающихся в условиях двуязычия в семьях мигрантов, требует особого подхода к организации взаимодействия участников образовательного процесса, разработки программы комплексной психолого-педагогической поддержки детей-мигрантов, направленной на повышение социальной зрелости в поликультурной среде. При разработке программ должны учитываться культурные особенности, традиции, нормы, вероисповедание представителей этнических групп, которые получают образование в российских школах.

Психолого-педагогическая острота проблемы билингвизма может быть смягчена с помощью дополнительного или компенсационного обучения, т. е., начав обучение на родном языке, постепенно вводит новый язык; позволить учащемуся сохранить родной язык, интеллектуальные и эмоциональные контакты со своей культурой. В этом случае школьная программа должна включать в себя систематическое обучение учащегося его родному языку, а также деятельность, связанную с приобщением его к национальной культуре; школа должна обеспечить подлинное двуязычие и двукультурность, с помощью которых достигается равное освоение языков и гармония обеих культур. Даже самое простое решение – посещение дополнительных занятий по русскому языку может принести хорошие результаты. Следует отметить, что важным условием реализации социокультурной адаптации в рамках образовательного пространства является подготовка учителей, ориентированных на работу с детьми-мигрантами, в аспекте овладения ими несколькими языками и культурами (воспитание личности на рубеже культур), способных к организации диалога культур.

Литература:

1. Аврорин В.А. Роль родного и русского языков в культурном подъеме народов севера // Известия АН СССР. Отделение литературы и языка. – Т. XXXII. Вып. 6. – М., 1973, с.54
2. Билингвизм в теории и практике / Под ред. З. У. Блягоза. – Майкоп: Изд-во АГУ, 2004.
3. Гукаленко О.В. Теоретико-методологические основы педагогической поддержки защиты учащихся-мигрантов в поликультурном образовательном пространстве. Автореферат дисс. на соискание ученой степени доктора педагогических наук. – Ростов н/Д: РГПУ, 2000
4. Ильяева И.А., Кожемякин Е.А. Межкультурные коммуникации в современном мире. Учебное пособие по спецкурсу. – Белгород: изд-во БелГТАСМ, 2001.
5. Какорина Е.В., Савченко Т.В., Костылева Л.В. Русский язык: от ступени к ступени. – Центр межнационального образования «Этносфера», 2004.
6. Кожемякин Е.А. Межкультурные коммуникации: от теории к практике. Монография. – Белгород: изд-во БелГУ, 2003.
7. Супрун Л.Е. Лекции по языкознанию. – Минск, 1971.

Література:

1. *Вербицька П. В.* Організаційно-педагогічні засади громадянської освіти старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / П. В. Вербицька. – Київ, 2000. – 19 с.

2. Громадянське виховання у формах і змісті виховної діяльності освітніх закладів : метод. рекомендації / [укладач Л. М. Архипенко]. – Дніпропетровськ, 2000. – 171 с.

3. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності: проект / [наук. творч. колектив: О. В. Сухомлинська (наук. кер.) та ін.] // Шлях освіти. – 2000. – №3. – С.7–13.

К.пс.наук И.А. Бучилова, магистр Т.И. Алиева
Череповецкий Государственный Университет, Россия

К ПРОБЛЕМЕ ЯЗЫКОВОЙ АДАПТАЦИИ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ИЗ СЕМЕЙ МИГРАНТОВ

В современной науке существуют различные подходы к пониманию сущности билингвизма, его последствий для социального и личностного развития детей. В тоже время данные о специфике социокультурного развития мигрантов в русскоязычной среде скудны. Отсутствует описание системы работы по обеспечению социальной адаптации детей младшего школьного возраста, воспитывающихся в условиях двуязычия в семьях мигрантов, что определяет актуальность разработки диагностических и развивающих программ по данному направлению.

Язык – один из существенных признаков нации, тесно связан с национальной психологией, с самосознанием и самобытностью народа. За каждым языком – культура этноса, оригинальное видение мира. Современные условия жизни общества сопряжены со значительной миграцией населения или проживанием некоторого населения в русскоязычной среде, в которой они, как правило, не теряют родной язык, в связи с чем развитие речи детей школьного возраста протекает в условиях билингвизма (И.В.Бабенко, О.В.Гукаленко, И.А. Ильева, Е.А. Кожемякин, Л.М.Сухорукова и др.) [3], [4], [6]. Существуют различные мнения по поводу сущности билингвизма. Согласно точке зрения В.А. Аврорина, двуязычием следует признать одинаково свободное владение двумя языками, т.е «двуязычие начинается тогда, когда степень знания второго языка приближается вплотную к степени знания первого» [1, стр.54]. Некоторые лингвисты называют билингвизмом такое явление, когда человек совершенно свободно владеет двумя языками и у него стирается грань между понятиями «родной» и «неродной» язык. «Иногда изучающий иностранный язык овладевает им настолько хорошо, что его нельзя отличить от говорящего на данном языке как на родном.... В тех случаях, когда совершенное усвоение иностранного языка не сопровождается утратой родного

Дубайлова Кристина Вячеславовна, Пяткова Татьяна Владимировна
Северо-Казахстанский государственный университет
им. М.Козыбаева

УЧЕТ ОСОБЕННОСТЕЙ ВОСПРИЯТИЯ ИНФОРМАЦИИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

На данном этапе формирование информационной культуры студента в динамично развивающемся информационном обществе является одной из важнейших задач обучения и воспитания.

Одним из возможных путей ее решения является учет при организации образовательного процесса ведущих каналов восприятия информации.

Восприятие – чрезвычайно сложный психический процесс. Проявления восприятия в обыденной жизни многообразны. Одно из наиболее часто встречающихся проявлений – это проявления наблюдательности [1].

Все мы по-разному наблюдаем за окружающим миром и «обрабатываем» полученную из него информацию. Человек получает информацию из 5 сенсорных каналов: зрительный, тактильный, слуховой, обонятельный и вкусовой. Каждый из этих каналов, в свою очередь, занимает определенное по значимости место в общей системе восприятия. Под значимостью подразумевается объем, важность и качество получаемой информации. Сенсорные системы человека могут иметь как врожденный доминирующий тип, так и приобретенный.

В силу тех или иных причин у разных людей формируются доминирующие каналы восприятия, знание которых позволит подобрать наиболее эффективные методики при изучении какой – либо дисциплины.

Психологи выделяют три условных психотипа, которые называются визуалы, аудиалы и кинестетики. Они воспринимают мир по-разному: визуалы – видят, аудиалы – слышат, кинестетики – чувствуют [2].

Визуал – человек, воспринимающий основной объем информации через зрительный канал. Здесь тоже различают различные формы визуального восприятия: цветовая гамма, образ картинки в целом. Визуалы все вокруг воспринимают преимущественно через глаза. Визуалы запоминают образами, картинками. Отличаются хорошей зрительной памятью.

Студент, думающий визуальными образами, обычно будет говорить быстрее и более высоким тоном, чем тот, который думает по-другому. Образы возникают в голове быстро, и ему приходится говорить быстро, чтобы успевать за ними. Дыхание будет более поверхностным. Часто наблюдается повышенное напряжение мускулатуры, в частности, в плечах, голова поднята высоко, а лицо бледнее обычного, жесты рук на уровне плеч и выше.

Аудиалы – те, кто в основном получает информацию через слуховой канал. С аудиалом лучше всего использовать вариации голоса (громкость, паузы, вы-

соту), отражая телом ритм речи (особенно головой) со скоростью, характерной для этого типа восприятия.

Студенты, которые думают звуками, дышат всей грудью. Часто возникают мелкие ритмические движения тела, а тон голоса чистый, выразительный и резонирующий. Голова балансирует на плечах или слегка наклонена к одному из них, как бы прислушиваясь к чему-то. Учащиеся, которые разговаривают сами с собой, будут часто склонять голову в одну сторону, подпирая ее рукой или кулаком. Это положение известно под названием «телефонная поза» потому что она выглядит так, как будто человек говорит по невидимому телефону. Некоторые из них повторяют то, что они только что слышали, в такт своему дыханию. Их губы шевелятся, жесты на уровне груди.

Кинестетик – тот, кто воспринимающий информацию через другие ощущения (обоняние, осязание и др.) и с помощью движений. Эти люди открыты миру, им все интересно, они с доверием относятся к окружающим, взамен получая массу положительных эмоций. Кинестетическое мышление характеризуется глубоким низким дыханием в области живота, часто сопровождающимся мускульным расслаблением. С низким положением головы связан голос низкой тональности, и человек будет говорить медленно, с длинными паузами, жесты на уровне живота и ниже пояса [3].

На занятиях преподаватель может представлять информацию, используя все каналы восприятия: и зрение, и слух, и кинестетический канал. Тогда у каждого из студентов есть шанс усвоить хотя бы часть этих сообщений. Обычно так и происходит. Этот шанс значительно повышается, если, к примеру, и учитель и учащийся – визуалы (или аудиалы).

Разумеется, любой человек в своей жизни, использует самые разные каналы восприятия. Он может быть по своей природе визуалом, и это не значит, что другие органы чувств у него практически не работают. Их можно и нужно развивать. Чем больше каналов открыто для восприятия информации, тем эффективнее будет процесс обучения.

Одно из направлений в нейролингвистическом программировании утверждает: у каждого человека всегда хоть немного, но преобладает какой-либо один канал восприятия: слуховой, зрительный или сенсорный. Соответственно информация по ведущему каналу – это разговор на понятном языке: она лучше понимается, намного быстрее обрабатывается и куда эффективнее запоминается.

Именно поэтому так важно обучающимся преподавать и проверять знания в той форме, в которой они их лучше всего воспринимают, тем самым педагогический процесс станет намного эффективнее.

Литература:

1. Венгер Л.А. Восприятие и обучение.- М., 1969;
2. Зинченко В.П. Психология восприятия.- М., 1973;
3. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций.- М., 1980.

спрямованості здобутих громадянських знань; уміння аналізувати і об'єктивно оцінювати соціальну ситуацію; усвідомлення своєї ролі в суспільстві як активного громадянина.

Сформованість активної громадянської позиції характеризується наявністю громадянських якостей та цінностей. Показниками цього критерію є законслухняність, повага до демократичних виборів; почуття обов'язку та відповідальності; готовність до захисту прав і свобод людини; культура соціальних і політичних стосунків; особистісно-ціннісне ставлення до себе і суспільства; внутрішня готовність до реалізації громадянських знань через власну діяльність. Зазначений критерій вказує на емоційно-ціннісний стан, якості, орієнтації, наміри молоді людини, на трансформування його громадянських знань в особисті переконання.

Активна громадянська позиція особистості визначається рівнем громадянської активності в соціальному середовищі. Показниками громадянської активності є реалізація здобутих громадянських знань, власних прав, свобод і обов'язків; ініціативність; здатність до самоактуалізації та лідерства у колективі; вміння самостійно робити вибір та приймати рішення; вмотивована інформаційна діяльність.

У молоді людини з'являється прагнення розширити коло суспільних відносин, займати певну позицію в суспільстві, утвердити себе в діяльності, яка б мала суспільно-корисне значення. Громадянське становлення молоді особистості здійснюється під впливом значної кількості суб'єктів соціальної взаємодії: батьків, вчителів, однолітків, представників державних органів влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів, громадських організацій, засобів масової інформації тощо. Саме тому серед критеріїв сформованості активної громадянської позиції виділяємо здатність до соціальної взаємодії, основними критеріальними показниками якого визначено: соціальна орієнтація; прагнення до соціальної гармонії; здатність до колективної діяльності; позитивно спрямована комунікативність; толерантне ставлення до інших; гуманізація взаємин.

Зазначені критерії дають змогу зрозуміти та оцінити внутрішню мотивацію діяльності молоді особистості, яка формується в результаті засвоєння громадянських знань і знаходить своє відображення в її активності та взаємодії в соціальному середовищі.

Отже, активна громадянська позиція особистості формується в процесі взаємодії з соціальним середовищем. Становлення активної громадянської позиції молоді особистості передбачає формування певного світогляду і переконань, засвоєння громадянських знань, соціальних і професійних навичок, розвиток міжособових відносин, залучення до трудової, політичної та громадської діяльності. Окрім того, активна громадянська позиція особистості має за мету виокремлення власної ієрархії цінностей, формування умінь відстоювати свої права і усвідомлювати свої обов'язки, набуття здатності виявляти толерантність до поглядів іншої людини і навиків керуватися в процесі соціальної та громадянської діяльності демократичними принципами.

Г.Філонова, К.Харрісона, П.Хюста, М.Чекіні та ін. дає змогу розглядати громадянську освіту та виховання як комплексний процес, який ґрунтується на цінностях, навиках та компетентностях, сконцентрованих на змінах, що відбуваються в демократичному суспільстві.

Однак особливої актуальності набуває проблема формування активної громадянської позиції молодшої особистості в соціальному середовищі. Саме тому ми ставимо за мету визначити сутність поняття «активної громадянської позиції», охарактеризувати компоненти, критерії і показники сформованості активної громадянської позиції особистості в соціальному аспекті.

Громадянська позиція, на думку П. Вербицької, – активна життєва позиція особистості в громаді, суспільстві, державі [1]. Громадянська позиція, як зазначає Л. Архипенко, включає оцінку людиною соціально політичних подій і процесів, що відбуваються, усвідомлення людиною потреб суспільного прогресу як своїх власних [2]. Як зазначено в «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності», громадянська позиція – це система ціннісних і соціальних орієнтацій та настановлень, які характеризують людину як громадянина країни та суспільства [3].

На підставі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури та результатів дослідження ми визначили сутність поняття «активна громадянська позиція». Отже, за нашим трактуванням, активна громадянська позиція – стійкий компонент внутрішньої структури особистості, що визначає вмотивовану спрямованість її діяльності та реалізацію особистісних цінностей, власних прав, свобод і обов'язків. Це система ціннісних і соціальних орієнтацій та ставлень особистості до суспільства, нації, держави, до себе як до громадянина. Формування активної громадянської позиції молодшої особистості розглядаємо як багатоаспектний, інтегрований процес, що перебуває під впливом низки взаємодіючих факторів, є продуктом широкого комплексу освітніх дисциплін і виховних заходів.

У процесі дослідження було виділено й охарактеризовано змістові компоненти сформованості активної громадянської позиції (когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-практичний), які є системою знань про сутність громадянськості; вказують на наявність власної ієрархії цінностей, сформованість громадянських якостей; на ставлення особистості до суспільства і до себе як до громадянина; розуміння і мотивацію спрямованості здобутих громадянських знань та внутрішню готовність до соціальної взаємодії, до реалізації громадянських знань і переконань у практичній діяльності.

Окрім того, було визначено критерії сформованості активної громадянської позиції особистості: громадянська компетентність, громадянські якості і цінності, громадянська активність, здатність до соціальної взаємодії. Кожний зазначений критерій характеризується, у свою чергу, певними показниками.

Важливим критерієм сформованості активної громадянської позиції є громадянська компетентність. Цей критерій дозволяє виявити наявність чи відсутність у молодшої людини системності громадянських знань, усвідомлення своєї ролі у вирішенні суспільних проблем. Зазначений критерій має наступні показники: знання про сутність громадянськості; розуміння сутності різних суспільних явищ і процесів; обізнаність із проблемами місцевої громади; розуміння

Бортникова Алена Анатольевна, Пяткова Татьяна Владимировна
Северо-Казахстанский государственный университет
им. М.Козыбаева

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ С УЧЕТОМ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ВОСПРИЯТИЯ

В современном образовании процесс информатизации предполагает использование возможностей применения Web-технологий, информационно-коммуникационных средств для активизации процессов развития наглядно-действенного, наглядно-образного, теоретического типов мышления; для развития творческого, интеллектуального потенциала обучаемого; способностей к коммуникативным действиям; для интенсификации всех уровней учебно-воспитательного процесса, повышения его эффективности и качества.

Учебные издания нового поколения призваны обеспечить единство учебного процесса и современных, инновационных научных исследований, т.е. целесообразность использования новых информационных технологий в учебном процессе. Чтобы обучение не замыкалось, не задерживалось на уже сформированном уровне, а вызывало те интеллектуальные свойства необходимо индивидуализировать процесс обучения.

Индивидуализация процесса обучения подразумевает учет личностных особенностей обучающегося как интеллектуальных, так и психологических. К личностным особенностям можно отнести уровень успеваемости; стиль обучения, качество усвоения знаний; темперамент; характер, особенности мышления, особенности процесса восприятия. Восприятие относится к наиболее устойчивым свойствам личности, которые в течение жизни могут развиваться и совершенствоваться.

Восприятие – это процесс отражения в сознании человека предметов и явлений реального мира в их целостности, в совокупности их различных свойств и частей и при их непосредственном воздействии на органы чувств [1: с. 67].

Соответственно, разные люди воспринимают и перерабатывают по разному информацию о своем окружении, преимущественно опираясь на визуальный (зрительный), или аудиальный (посредством слуха), или кинестетический (с помощью тактильных ощущений и других чувственных впечатлений) опыты.

Аудиальная система, то есть слуховая модальность, представляет собой индивидуальные особенности вербализации слуховых образов [2: с. 181].

Визуальная система – представляет полученную информацию в виде картинок и является важнейшим механизмом интеллектуальной деятельности и поведения человека. Предпочтение визуальных картин внешнего и внутреннего мира способствуют определенной степени визуализации материала [2: с. 182].

Кинестетическая система восприятия представляет собой психологический феномен, который проявляется в различных сферах деятельности [2: с. 182]. Студенты – кинестеты отдают предпочтение информации, поступающей к ним через ощущения.

Несмотря на накопленные знания об индивидуальных особенностях процесса восприятия, учет его модальности в методике индивидуализации обучения говорят о необходимости дальнейшего исследования проблемы.

В соответствии с этим актуальность вопроса состоит в разработке методики развития модальности восприятия учебной информации студентами в процессе обучения, применение которой позволит преподавателю предоставлять учебную информацию по всем каналам восприятия – аудиальному, визуальному, кинестетическому.

Данная методика будет способствовать повышению качества восприятия материала и использованию всех известных форм представления информации. Критерием степени соответствия студента одному из типов восприятия, аудиальному, визуальному, кинестетическому будет очередность выбора студентами учебного материала, принадлежащего к тому или иному типу восприятия.

При практической реализации методики, ориентированной на различные виды восприятия необходимо обратить особое внимание на представление учебного материала. В процессе изучения дисциплины, обучающихся важно ориентировать на самостоятельную формулировку признаков и определений, а также на сравнение разных словесно-символических форм представления объектов. Предлагать студентам использовать графические изображения и работу с ними, стимулировать активное преобразование наглядного или мысленного образа (вычленения его отдельных элементов, перестройки исходного образа в соответствии с требованиями задачи).

По ходу занятия ставится общая для всех студентов цель, но способы ее постановки различны: для «аудиалов» – устная, «визуалов» – наглядная, «кинестетов» – выделение главного из созданной проблемной ситуации.

Аналогично данные приемы используются при получении новых знаний.

Для «Аудиалов» – объяснение и закрепление учебного материала осуществляется на основе услышанной информации. Аудиальный тип восприятия обладает слуховой памятью, таким студентам для лучшего усвоения материала необходимо чаще и больше слушать других, работать в полной тишине, чтобы посторонний шум не отвлекал внимание.

У «визуалов» – знакомство с материалом начинается с работы над наглядно представленным учебным пособием. Концентрация внимания визуала достигается на основе наглядного представления учебного материала. Студенты, относящиеся к визуальному типу восприятия, обладают зрительной памятью.

В процессе обучения необходимо обратить внимание на следующие моменты: при восприятии на слух (лекции, доклады и т.п.) надо коротко фиксировать услышанное, а при зрительном восприятии того или иного материала чи-

влияния на ребенка является отношение к общественным нормам и ценностям – в них ребенок черпает первые образцы человеческих отношений и культуру общения, они в более позднем возрасте являются тем нравственным эталоном, по которому он сверяет свои поступки. Семейное общение в подростковом возрасте имеет одну особенность – оно носит противоречивый характер.

Таким образом, семья выступает первичным воспитательным институтом и является важнейшим фактором социализации личности, в ней закладываются основы нравственности, формируются социальные нормы поведения, раскрываются внутренний мир и индивидуальные качества личности. Необходимо отметить, что противоречивость семейного общения и отношений в подростковом возрасте особенно остро проявляется в неблагополучных семьях, провоцирующих отклоняющееся поведение подростков. Дефекты воспитания – первейший и главнейший показатель неблагополучия семьи, но при этом, ни материальные, ни бытовые, ни престижные показатели не характеризуют степень благополучия или неблагополучия семьи – только отношение родителей к ребенку.

Литература:

1. Агафонов А.Н., Бурганова Р.И., Пришвина В.А. Основы общей и социальной педагогики. – Караганда, 2007. -146 с.
2. Овчарова Р.В. Технологии практического психолога в образовании. – М., 2001. – 448 с.
3. Гонеев А.Д. Основы коррекционной педагогики. – М., 2004. -272 с.
4. Василькова Ю.В. Социальная педагогика. – М., 2004, – 440с.

К.пед.н., Бабкіна М.І.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНOSTІ АКТИВНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Демократичне суспільство вимагає розвинутої системи громадянської освіти і виховання громадянських якостей у молодого покоління. На сучасному етапі постає необхідність у формуванні нового типу громадянина, не тільки з певними знаннями про сутність громадянськості, але й здатного реалізовувати ці знання у повсякденному житті, набувати навички громадянської активності та соціальної взаємодії, брати участь у вирішенні суспільно значимих проблем своєї громади.

Сутність громадянськості, формування громадянських цінностей, якостей та компетентностей, здатність до соціальної активності і взаємодії як стимуляторів громадянського становлення особистості дослідили Л.Архипенко, Р.Арцишевський, Т.Бакка, М.Боришевський, П.Вербицька, В.Горбатенко, П.Кендзьор, О.Кузьменко, Н.Лавриченко, С.Позняк, О.Пометун, О.Сухомлинська, К.Чорна, М.Шимановський та ін. Аналіз досліджень Ц.Бірзеа, Б.Кріка, Д.Мейзл, Р.Мілевик-Рідіскі, М.Раявек, Н.Савотіної, Р.Саліхової,

- индивидуальные факторы, действующие на уровне психофизиологических предпосылок девиантного поведения и затрудняющие социальную и психологическую адаптацию индивида;

- педагогические факторы, проявляющиеся в дефектах школьного и семейного воспитания;

- психологические факторы, раскрывающие неблагоприятные особенности взаимодействия индивида со своим ближайшим окружением в семье, на улице, в коллективе и проявляющиеся, прежде всего, в активно-избирательном отношении индивида к предпочитаемой среде общения, к нормам и ценностям своего окружения, к психолого-педагогическим воздействиям семьи, школы, общест-венности, к саморегулированию своего поведения;

- социальные факторы, определяющиеся социальными, экономическими, духовно-нравственными и т.п. условиями существования общества [1].

Отклонения в поведении подростков могут быть обусловлены следующими группами причин: социально-педагогической запущенностью, когда ребенок ведет себя неправильно в силу своей невоспитанности, отсутствия у него необходимых позитивных знаний, умений, навыков или в силу испорченности не-правильным воспитанием, сформированностью у него негативных стереотипов поведения; отклонениями в состоянии психического и физического здоровья и развития, возрастными кризисами, акцентуациями характера и другими причи-нами физиологического и психоневрологического свойства; безнадзорностью, отрицательным влиянием окружающей среды и развивающейся на этой основе социально-психологической дезадаптацией, смещением социальных и личных ценностей с позитивных на негативные [2,245]. Как показывают практика и ряд научных исследований, 20-30% педагогически запущенных подростков воспи-тывались в неблагополучной семье, 24% педагогически запущенных подрост-ков воспитывались в семье, где отсутствовал отец [3,193].

Структурная деформация семьи (неполные семьи) нарушает логику общения ребенка, вызывает расстройство развивающей функции общения со сверстниками. Подростки из таких семей обычно испытывают затруднение в выборе друзей, и установлении контактов со сверстниками. На особенности психического развития ребенка, которые следует знать социальному педагогу, социальному работнику, обращал внимание в своих психологических исследованиях психолог Л.С.Выготский, определивший периоды неустойчивости в жизни ребенка: 7 лет, 8лет, 12, 13, 14-17 лет. Он определил характер «кризиса» в 13 лет, когда происхо-дит физиологическая перестройка организма, физические и психологические из-менения в организме, которые проявляются в реакции на внешние воздействия. Реакция на события в этом возрасте отличается от реакции взрослых. У подрост-ков занижена способность самореализовать, организовать себя на определенный социально-полезный, творческий тип деятельности. Именно в период такого кри-зиса у подростка возникает конфликт с окружающими его людьми [4,360].

Нарушение структуры семьи оказывает негативное влияние на подростков не само по себе, а в сочетании с другими факторами, в частности с уровнем общего и педагогического образования родителей, характером их взаимоотношений в се-мье, содержанием общения. Еще одним показателем благополучия семьи и ее

тать самим, обращать внимание на предлагаемые иллюстрации, схемы, графи-ки, видео [3: с. 245].

«Кинестетам» – для включения в активную познавательную деятельность не-обходимо давать возможность экспериментально получить результат, сделать са-мостоятельные выводы, а затем почитать материалы учебника или учебного посо-бия, выяснить у преподавателя интересующие их вопросы. При кинестетическом типе восприятия человек лучше запоминает, когда совершает с объектом те или иные действия, материал перерабатывает в виде таблиц, графиков, диаграмм.

Использование того или иного приёма, стимулирующего активное воспри-ятие, будет результативным в том случае, если студент работает над приобре-тением знаний без всякого принуждения, с большим интересом и охотой. На-личие интереса при усвоении нового придает знаниям основательность, проч-ность, сознательность. Напротив, отсутствие интереса при усвоении знаний ве-дёт к тому, что знания усваиваются медленно, формально, не находят применения в жизни, быстро забываются.

Литература:

1. Козубовский В. М. Общая психология: познавательные процессы [Текст]: Мн., 2008. – 67 с.
2. Немов Р.С. Психология. Учеб. Для студентов высш. Пед. Заведений [Текст]: М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 1997. – 181-182 с.
3. Грановская Р.М. Элементы практической психологии [Текст]: СПб.: Свет, 2000. – 245 с.

Набидуллин А.С.

№1 ЖОББМ Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі
Қазақстан, Орал

ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕРДЕ АҒЫЛШЫН ТІЛІН КЕШЕНДІ ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ

Халықаралық қатынастағы және әлемдік қауымдастықта Қазақстанның алатын орнын белгілеуде Елбасы «Үштұғырлы тіл» мәдени жобасын ұсынып, жаппай білім беру үдерісінде ағылшын тілін меңгеруді қолға алуды тапсырды. Қазақстан халқына жасаған Жолдауында Президент: «Қазақ тілі – Қазақстан халқын біріктіру факторы. Орыс тілі – ұлтаралық қарым-қатынас тілі. Ағылшын тілі – халықаралық білім кеңістігіне ену тілі» – деген болатын. Ағылшын тілі пәнін оқыту – мектептегі білім беру үдерісін бір тармағы ретінде Елбасының «Бала тәрбиелеу – болашаққа ең үлкен инвестиция. Біз бұл мәселеге осылай қарап, балаларымызға жақсы білім беруге ұмтылуымыз керек» – деген пікіріне тікелей қатысты.

Бүгінгі таңда көпұлтты мемлекетте жүргізіліп отырған тіл саясатының бір бағыты ретінде аталған мәдени жобаны жүзеге асыруда жалпы орта білім беретін мектептердегі ағылшын тілі пәнін оқыту тенденцияларының алатын орны ерекше.

Жалпы кешенді оқыту екі ерекшелікпен сипатталады: 1) сабақ мазмұны түрлі типтегі сөйлеу дағдыларының негізінде коммуникативтік-сөйлеу шеберліктерін қалыптастыруға бағытталады; 2) сабақ мазмұны практикалық оқытудағы түрлі сөйлеу әрекеттерінің өзара байланысын қамтиды. Кешенді оқыту тілдік және сөйлеу аспектілерін қамтиды. Кешенді оқытудағы тілдік аспекті фонетикалы, лексикалық және грамматикалық құрылымдарды қамтиды. Ал сөйлеу аспектісі тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылымнан тұрады.

Фонетикалық аспекті қамтылу үшін мұғалім ағылшын тілінің фонетикалық құрылымын, фонемалық құрылысын, екпін жүйесін, ағылшын тілінің ырғақтық ерекшелігін, интонацияны меңгеруі тиіс. Ал лексикалық қорға келсек, сандық және сапалық тұрғыдан сауаттылық қажет етіледі. Және де мұғалімнің ағылшын тілінің грамматикасына қатысты теориялық білімі мол болуы керек.

Мектептерде ағылшын тілін оқытуда осы аспектілер толықтай қамтылмай жататын кездер кездеседі. Мұғалім ағылшын тілін оқытуда осы аспектілерді қамту үшін оқушы үшін қиындық туатын тұстарға назар аударуы керек.

Айталық, сөз – тілдің негізгі бірлігі, мағынаға ие және белгілі бір сөздердің тобына (сөз табына) кіретін, дыбыстық кешен (екпін арқылы ұйымдастырылған дыбыстардың жиынтығы). Әрбір сөз табына өзіндік категориялар мен қызмет тән. Тілді үйретуде сөзге үлкен мән беріледі, себебі сөз – кешенділік қасиетке ие. Оқушылар сөзді мұғалімнің айтқаны бойынша естіп, сол арқылы дыбысты меңгереді. Сондай-ақ сөздің графикалық бейнесін қабылдаған оқушы сөзді көру және жазуы керек. Мұғалім сөздің мағынасын семантикалық бір әдіс арқылы ашып, оның қай сөз табына тиесілі екендігінен ақпарат беруі тиіс. Сатылай оқыту жағдайында мұғалім терминологиялық аппаратқа сүйенбей, сөздің қандай сұраққа жауап беретін айтса да жеткілікті болады.

Ағылшын тілін кешенді оқытуда лексика тілдік аспекті ретінде төмендегіше анықталады:

1) ағылшын тілін оқытуда қанша лексикалық бірлік меңгерілуі тиіс, оның шегі, жалпы тілдегі лексикалық қордың саны мен сапасы нақты анық емес;

2) қай тілдің болмасын фонетикасы мен грамматикасын оқытуда жүйелі байланыстар мен қатынастарды айқын көрсетуге болады, ал лексикадағы жүйелелік мәселесі талас тудырады. Лексикалық бірліктер басқа бірліктермен байланысқа және қатынасқа түрліше түседі. Лексикалық қордың көлемі үлкен және әралуан. Оны жүйелеу өте қиын. Тілдің барлық лексикалық қорын пайдаланатын адам жоқ. Оның үстіне тіл көпмағынанылық пен кірме сөздердің арқасында әрқашан толығып отырады.

Минимум – қарым-қатынас үшін қажет сөздің саны. Лексикалық минимум тілге қатысты, ал максимум оқушының жады мен оқыту үдерісіне бөлінетін

ко, все они могут быть разделены на две группы: причины, связанные с психическими и психофизиологическими расстройствами; причины социального и психологического характера.

Кроме того, в отдельную группу причин девиантного поведения можно выделить причины, связанные с возрастными кризисами подростков и молодежи.

Причины, связанные с психическими и психофизиологическими расстройствами, могут быть «опознаны» по следующим симптомам, при наличии которых требуется помощь врача-психиатра или психолога:

- длительность сохранения расстройства: например, кратковременные страхи или нежелание что-то делать могут испытывать многие дети, но если эти и другие расстройства сохраняются длительное время, это симптом отклонения от нормы;

- длительность колебаний в поведении и эмоциональном состоянии человека;
- появление тяжелых и часто повторяющихся симптомов: например, ночных кошмаров, когда ребенок, подросток просыпается ночью в слезах и это повторяется часто.

Особого внимания требует ситуация, когда целый ряд симптомов проявляется одновременно, и они касаются разных сторон психической жизни.

Причины девиантного поведения социального и психологического характера:

- дефекты правового и нравственного сознания;
- особенности содержания потребностей личности;
- особенности характера;
- особенности эмоционально-волевой сферы.

В большинстве случаев девиантное поведение есть результат неправильного развития личности, неблагоприятной ситуации, недостатков воспитания. Среди причин социального характера следует особо выделить влияние социального окружения. Развиваясь в социально неблагоприятной среде, индивид усваивает ее нормы и ценности, даже если они противоречат принятым в обществе, поскольку ребенок, подросток не имеет опыта жизни в иной социальной среде.

Таким образом, все многообразные причины девиантного поведения могут быть обозначены как заданные и возникшие. К первым – заданным – относятся причины биологического характера: генетические дефекты развития, родовые травмы, особенности поведения, связанные со спецификой формирования и развития различных систем и функций организма (тип высшей нервной деятельности, уровень интеллектуального развития, особенности мыслительных операций – скорость формирования ассоциативных связей и т.д.). Эта группа причин может обуславливать формирование девиаций в поведении (например, гиперактивность, аутичность и т.п.), но чаще всего подобного рода дефекты в развитии выступают в виде факторов риска, с которыми можно нормально прожить, не имея проблем с поведением, но которые могут актуализироваться в объективно определенных, либо в субъективно сложных для данного человека жизненных условиях и ситуациях, которые и составляют вторые – возникшие – причины девиантного поведения.

Можно констатировать существование разнообразных взаимосвязанных факторов, обуславливающих девиантное поведение:

Семья является той социальной ареной, на которой и благодаря которой во многом разворачиваются взаимоотношения человека и общества [4;293].

Таким образом, семья выступает первичным воспитательным институтом, связь с которым человек ощущает на протяжении всей своей жизни. Семья является важнейшим фактором социализации личности, в ней закладываются основы нравственности, формируются социальные нормы поведения, раскрываются внутренний мир и индивидуальные качества личности. Семья стимулирует социальную, творческую активность человека и именно ей принадлежит решающая, основополагающая роль в процессе воспроизводства общества.

Литература:

1. Семейная социализация ребенка, ее стадии.//<http://website-seo.ru>.
2. Мустаева Ф.А. Основы социальной педагогики. – М., 2001.-416 с.
3. Мудрик А.В. Социальная педагогика. – М., 2002.- 200 с.
4. Агафонов А.Н., Менлибаев К.Н. Социальная работа с молодежью: Учебное пособие. – Караганда. – КарГУ, 2003.- 380 с.

**К.м.н., Ахметова Н.Ш., к.п.н., Туганбекова К.М.,
магистр социальной работы Мусраунова А.С.**

Карагандинский государственный университет имени академика Е.А.Букетова

ФАКТОРЫ И ПРИЧИНЫ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ

Представители различных наук дают толкование понятия «девиантное поведение» в зависимости от предмета своей науки.

В социальной педагогике это понятие трактуется как отклонение в поведении от принятых в данном обществе, социальной среде, ближайшем окружении, коллективе социально-нравственных норм и ценностей, нарушение процесса усвоения и воспроизводства социальных норм и культурных ценностей, а также саморазвития и самореализации в том обществе, к которому человек принадлежит.

В социальной работе под девиантным поведением понимаются отклоняющиеся от общепризнанных норм социальные действия, поступки людей или групп, приводящие к нарушению этих норм и вызывающие необходимость соответствующего реагирования со стороны социальной группы или общества в целом.

Несмотря на некоторые различия, все определения девиантного поведения его главным критерием считают нарушение норм, принятых в данном обществе. *Социальная норма* – исторически сложившаяся в конкретном обществе мера, предел, интервал допустимого в поведении или деятельности людей, социальных групп или организаций. Социальные нормы исторически изменчивы: то, что вчера считалось нормой, сегодня может оказаться отклонением, и наоборот. Существует ряд классификаций причин девиантного поведения. Одна-

уақытқа қатысты айқындалады. Лексикалық минимум өте қарапайым болуы міндетті емес, тілді жоғары деңгейге тән лексикалық минимум болуы мүмкін.

Ағылшын тілін оқытудың бастапқы деңгейінде лексикалық қор аз болатыны белгілі. Мұғалім лексикалық минимумның шегінен асып кетуі мүмкін, деген ол артық кетуге болмайтын есінде сақтау керек. Тілдік аспекті ретінде лексиканы меңгертуде грамматикамен тығыз байланыста жұмыстану керек. Сөз сөз тіркесінің, сөйлемнің құрамында кездесетіндіктен, оқушы жаңа сөзді мәтінде қолдана білуі керек. Мұғалім лексикалық бірліктерді грамматикалық мақсаттарға сәйкес таңдай білу керек. Сонымен қатар жаңа сөзді меңгертуде тура мағынасы беріледі, синонимдік және антонимдік қатарлар айқындалады.

Жоғары сыныптарда ағылшын тіліндегі актив және пассив лексикалық минимумды да ажыратқан жөн. Актив лексикалық қордағы сөздер арқылы оқушы өз ойын анық, дәл жеткізе білсе, пассив сөздерді ағылшын тіліндегі мәтіндерді оқығанда, тыңдалым кезінде түсінгені дұрыс.

Жоғары деңгейде сөздік қордың көлемі кеңейе түседі, бұл әсіресе 9, 10, 11-сынып оқушылары үшін маңызды. Осымен байланысты оқушылар лексикалық қателіктерге бой алдырып жатады: сөздердің аралас мағыналары, сөз тіркесін дұрыс құрамау, синонимдік қатарды дұрыс таңдамау т.б. Қарапайым лексикамен қатар кітаби лексикадағы сөздер кездесе бастайды.

Қазіргі қолданылып жүрген ағылшын тілі оқулықтарында лексикалық минимумды әдіскердің өздері таңдайды, дегенмен, әр мұғалім сол лексикалық минимум неге олай таңдалғанын жете түсінуі керек.

Грамматикалық дағдыны қалыптастыру – ағылшын тілін кешенді оқытуда маңызды орын алады. Грамматикалық дағдыны қалыптастыруда мынадай сапалар ескерілуі тиіс:

1. Дұрыс орындау;
2. бейсаналылық, яғни мазмұнын түсіне отырып, ойын жеткізе алу;
3. Орындау жылдамдығы;
4. Тапсырманы орындаудың тиімді жолы;
5. жаңа материалды тез қабылдау (лексикалық қордың кеңеюі дағдыны бұзбауы тиіс).

Ағылшын тілін оқытудағы сөйлеу аспектісін – айтылым, тыңдалым, оқылым қамтиды. **Айтылым** – қабылдау және сөйлеудің туу үдерісімен байланысты. Барлық адамның сөйлеу ағзалары бірдей болғанмен, перцептивтік және артикуляциялық база түрліше. Ағылшын тілінің дыбыстарын айтуда сөйлеу аппараттарының қызметі, олардың орны, қозғалысы қазақ тілімен салыстырғанда әлдеқайда өзгеше, мәселен, жекелеген дыбыстарды айтуда, сондай-ақ жазылуы бір басқа, айтылу бір басқа жағдайлар – ағылшын тілінің дыбысталуына тән ерекшелік болып табылады. Бұл тұрғыда артикуляциялық база – сөйлеу аппараттарының қызметі мен орнына қатысты болса, перцептивтік база – дыбысталумен байланысты «бейнелерді» қамтиды. Айталық, жазылуы әртүрлі болғанмен, дыбысталуы бірдей сөздер кездесіп жатады: bad (жаман) – bat

(жарқанат); t, d, n, l, s, z, tʃ, dʒ дыбыстарын айтуда тілдің ұшы жоғары көтеріледі, бұл өз кезегінде қазақ тіліндегі сәйкес дыбыстармен салыстырған өзгеше айтылады. Сондай-ақ созылыңқы дыбыстар да сөз арасында жиі кездеседі, яғни дыбыстың созылыңқылығы сөз мағынасын ажыратуда маңызды: [ful] толық – [fu:l] ақымақ, [liv] өмір сүру – [li:v] қалдырып кету, [kat] кесу – [ka:t] арба т.б. ағылшын тіліне тән дыбыстық ерекшеліктің бірі – қазақ тілінде жоқ дыбыстардың болуы. Бұлар тіл ортасы дауыссыздары [ð, θ]. Мысалы: [θik] thick – қалың, [θin] thin – жұқа, [ðei] they – олар, [ðis] this – бұл т.б.

Тыңдалым – дыбысталып жатқан сөйлеуді бір сәтте қабылдау және түсінуге қатысты рецептивті қызмет болып табылады. Тыңдалымды ағылшын тілін оқытуда пайдалану коммуникативтік қызметтен басқа, көмекші, педагогикалық қызметті де атқарады. Тыңдалым оқушының сөйлеу әрекетінің дамуына стимул бере отырып, оқыту үдеріс дұрыс басқаруды қамтамасыз етеді. Сондай-ақ оқушы тыңдалым арқылы жаңа тілдік, сөйлеу және елтанымдық материалдармен танысып, сөйлеу әрекетінің барлық түрлеріне қатысты дағдысы мен шеберлігін дамытады. Тыңдалым оқушының жеткен деңгейінде сөйлеу қабілетінің болуын, өзін-өзі бақылауды және кері байланыстың тиімділігін көрсетеді.

Сөйлесім – күрделі психофизикалық және психолингвистикалық үдерістердің біріне жататын сөйлеу әрекетінің түрі. Бұл тыңдалымға кері үдеріс. Егер тыңдалым кезінде үдеріс қабылдау формасынан түсінуге бағытталса, айтылымда үдеріс мазмұннан формаға қарай жүреді. Айтылым бірнеше деңгейді қамтиды:

1. Бастапқы (мұғалімнің қатысуымен сұрақтарға жауап беру);
2. Орташа (көрнекілік арқылы мәтінге сүйену);
3. Өзіндік (сөйлеуде күрделі құрылымдарды пайдалану).

Оқушыларды қарымқатынас құралы ретінде сөйлесімге баулу: а) бір-бірінен немесе мұғалімнен қажет ақпаратын сұрауға; ә) өзіндік ой-пікірлерін алмасуға; б) оқыған немесе тыңдаған материалмен байланысты топтық әңгіме құруды; в) күнделікті танысу, кездесу сияқты жағдаяттарды қалыпты түрде қабылдау; г) сипаттауға, әңгімелеуге, мазмұндауға, пікірталастыруға үйретеді. Бұл ретте коммуникативтік дағдыға үлкен назар аударылуы керек, яғни қарым-қатынасты бастау, өз серіктесіне қарым-қатынастың жалғасын табу үшін стимул беру.

Оқылым – сөйлеу әрекетінің рецептивті түрі, ол жазылған мәтіндегі ақпаратты алуға бағытталады. Оқылым, тұтастай алғанда, оқытудың мақсаты әрі құралы болып табылады. Оқытудың мақсаты ретінде кез келген стильдегі немесе жанрдағы мәтіннен қажет ақпаратты бөліп алу шеберлігін қалыптастыру, дамыту және жетілдіру болса, құрал ретінде – түрлі жаттығуларды орындау, яғни жаттығуды оқи отырып, тапсырманы түсіну. Сондай-ақ мәтіннің мазмұнын айту үшін, ең алдымен, оны оқу керектігі белгілі. Жалпы алғанда, оқылым – тілді меңгерудің бір тәсілі, сөздік қорды көбейтудің құралы; оқылым – грамматикалық құрылымдарды есте сақтауға мүмкіндік береді; сол тілде сөйлеуге, айтылымды жетілдіруді қамтамасыз етеді.

2. период развития сложившейся личности в ходе дальнейшего социального функционирования при создании собственной семьи (от молодости до зрелости 23-25 лет).

Психотерапевты обнаружили важнейшую закономерность: неосознанную тенденцию повторять модель отношений своих родителей в собственной семье. Психологический механизм этого процесса можно представить следующим образом: человек воспроизводит не свое поведение и не поведение других людей по отношению к себе, а усваивает путем неосознанного подражания поведение людей по отношению друг к другу и только тех людей, которые значимы для него [1].

На раннем этапе социализации личности особенно велика роль родителей, оказывающих первичное, наиболее эмоциональное, непосредственное, продолжительное социальное воздействие на ребенка. Факторы влияния семьи на социализацию личности можно представить таким образом: состав семьи или, в более точном смысле, структура семьи как единство функционирования ее членов; позиция ребенка в семье; стиль воспитания в семье собственно личностный, нравственный и творческий потенциал семьи. По мере роста ребенка, помимо семьи, все возрастающий вклад в его формирование вносят дошкольные воспитательные учреждения, школа, различные детские коллективы, друзья. В данных средовых взаимоотношениях ребенок получает первые представления о гражданской жизни, учится соблюдению формальных требований дисциплины и порядка, учится взаимодействовать и общаться как со своими сверстниками, так со старшими по статусу и возрасту – педагогами, иными референтными лицами.

Вместе с тем, семья продолжает представлять собой персональную среду жизни и развития детей, качество которой определяется рядом параметров конкретной семьи: демографический – структура семьи (большая, включая других родственников, или нуклеарная, включающая лишь родителей и детей; полная или неполная; однодетная, бездетная или многодетная); социально-культурный – образовательный уровень родителей, их участие в жизни общества; социально – экономический – имущественные характеристики и занятость родителей на работе; технико-гигиенический – условия проживания, оборудованность жилища, особенности образа жизни [3;91].

Социализация личности в семье зависит от состава и типа семьи, от отношений внутри семьи, авторитета и власти родителей. Одним из важнейших условий существования, благоприятного развития и функционирования семьи являются взаимоотношения в семье, основанные на обоюдном доверии и психологической совместимости. Уровень взаимоотношений в семье определяют такие компоненты как понимание, уважение, поддержка. Взаимоотношения в семье зависят от традиций общения, экономического и социального состояния семьи, от типа семьи: бездетная, многодетная, неполная.

Семья в социуме – сложный социальный феномен, так как она, с одной стороны, зависима от общества и потому созвучна тем изменениям, которые происходят в нем, и с другой – имеет собственную эволюцию, обусловленную ее собственными механизмами, обладающую имманентными ей закономерностями. Диалектика здесь такова: семья изменяется вместе с трансформацией общества, которое, в свою очередь, изменяется вместе с трансформацией семьи.

качестве такового как непосредственно (семья «группы риска»), так и опосредованно (семья как микросоциум клиента социальной работы). Роль семьи в обществе несравнима по своей значимости ни с какими другими социальными институтами, так как именно в семье формируется и развивается личность человека, происходит овладение им социальными ролями, необходимыми для безболезненного вхождения в общество. В этой связи семья выступает важнейшей средой формирования и функционирования личности и главнейшим институтом воспитания, отвечающим не только за социальное воспроизводство населения, но и за воссоздание определенного образа его жизни. Данное обстоятельство обуславливает важность анализа состояния института семьи в современном обществе в контексте ее возможных социальных проблем.

Современные процессы развития общественных отношений, влияние урбанизации и научно-технического прогресса привели к изменению содержательного аспекта социального воспитания подрастающего поколения. Согласно последним исследованиям, семью можно определить как обладающую исторически определенной организацией малую социальную группу, члены которой связаны брачными или родственными отношениями, общностью быта и взаимной моральной ответственностью, социальная необходимость которой обусловлена в физическом и духовном воспроизводстве населения.

Как самая малая, первичная социальная ячейка, семья представляет своего рода «элементарную частицу» общества. Будучи особой самостоятельной частью, она в то же время тесно связана с определенной социальной средой и находится в определенной зависимости от нее. Именно в семье находят отражения все основные достижения, трудности и противоречия общественной жизни [2;105].

В жизни каждого человека семья занимает особое место, так как именно здесь с первых лет жизни ребенок усваивает социальные нормы, нормы человеческих взаимоотношений, общепринятые в семье ценностные мировоззренческие установки, тем самым, формируя свою определенную позицию в системе межличностных взаимодействий с окружающими.

Выступая в качестве ведущего института социализации личности, семья закладывает фундаментальные основы в процессе становления и выработки мировоззрения ребенка, которое играет основополагающую роль в его социальном развитии. Направленность мировоззрения во многом определяется характером межличностного взаимодействия между родителями и ребенком, стилем семейного воспитания, требованиями, предъявляемыми ребенку в процессе воспитания.

Семья как социально-психологическая целостность оказывает социализирующее воздействие на личность ребенка посредством эмоционального, нормативного и информационного влияния. Чем сплоченнее семья, тем эффективнее воздействие. Семейная социализация ребенка может рассматриваться как формирование базовой иерархии индивидуальных потребностей. Процесс социализации предполагает две неравные по времени и интенсивности стадии:

1. период активного становления индивида как личности в родительской семье (развитие личности от рождения до юношеского возраста);

Жоғары оқу орындарында қолға алынған, көпшіліктің көкейінде кредиттік жүйе деген атпен қалыптасып үлгерген Болон жүйесі Европа мен Америкадағы аты шулы университеттермен тең дәрежеде білім беруді мақсат етеді. Ағылшын тілін жетік меңгерген әр маманға шетелдік тәжірибені еркін меңгеруіне жол ашық. Бұл тиімділігі мен артықшылықтары анықталып үлгерген «Үштұғырлы тіл» мәдени жобасының мақсатына саяды. Ағылшын тілінен кешенді сынақ тапсыру дайындығы мектептен бастау алуы керек. Демек, оқыту үдерісіндегі кешенділік мәселесі – ағылшын тілін оқытуда әр сабақта қамтылып, жаңа білім беру жүйесіне сай жүргізілуі тиіс.

Тлегенова Гүлнара Тлеужанқызы

*География пәні мұғалімі, «№5 жалпы білім беретін орта мектеп»
коммуналдық мемлекеттік мекемесі, ШҚО, Аягөз қаласы*

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ АЛАТЫН ОРНЫ

Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасында «... біздің республиканың білім жүйесі әлемдік деңгеймен үндеспей отырғандығына көңіл бөліп, білім жүйесінің алдына биік міндеттер жүктейді. Оқушыға білім, білік дағдыларын беріп қана қоймай, ол жиі өзгеріп тұратын нарық жағдайына тез бейімделе алатын, түрлі ақпараттарды өзі іздеп тауып, оны тиімді пайдалана алатындай етіп тәрбиелеу қазіргі заманның маңызды талабы делінген».

Жаңа ХХІ ғасыр табалдырығын аттаған тәуелсіз Қазақстан Республикасының әрбір білім беру саласы мен буындарына тың көзқарас, жеке үлгідегі ізденіс қажет. Өскелең, болашағы зор жас ұрпақты қоғам талаптарымен оның мақсат, мүдделеріне сай өмір сүруге бейімдей отырып, оқытып логикалық ой тұжырымдатып, таңғажайып ғылым саласына тартуда орта мектеп пен мұғалімдерінің атқаратын рөлі зор.

Белгілі педагог К.Ушинскийдің дәстүрлі сабақ туралы пікірінен үзінді келтірсек: «... сабақ әдеттегідей басталады: үш, төрт оқушыдан сабақ сұраймыз, оған сабақ уақытының жартысынан көбі кетеді...». Бір оқушы жауап берсе, келесі оқушы әр түрлі тапсырмалар орындайды. Кей оқушы уақытын босқа өткізеді. Мұндай әдіс, кейбір оқушылардың сабақты бос қараспен өткізуіне соқтырады. Осындай олқылықтар әлі де кездеседі. Мұндай олқылықтарға жол бермеу үшін өтілетін әр бір сабақ қызғылықты болып, мүмкіндігінше оқушылардың зерігуін болдырмайтындай етіп ұйымдастырылуы керек [1].

Бұл ғылым – әдіскерлер мен мектеп мұғалімдерін көптен толғандырылып келе жатқан, әліде толық шешімін таппаған күрделі мәселе. Бүгінгі мектеп

жағдайына, оны іске асыру мұғалімнен өте көп жұмысты талап етеді. Басқаша айтқанда, мұғалімнің әр оқушымен жеке жұмыс істейтін мүмкіндігі шектеулі. Бірақ ол компьютерлік технология көмегімен бұл қиындықтан шыға алады. Дәстүрлі оқыту әдістері мен жаңаша жаңғырта оқыту әдістеріне салыстырмалы түрде талдау жасасақ, компьютерді оқу үрдісіне пайдалану барысында, оқушы мен мұғалімнің бір – бірінен тәуелсіз жұмысы олардың бірлесіп атқаратын әрекетінен көп болатыны байқалады.

Оқу үрдісіне компьютерді пайдалануға негізделген жаңаша жаңғырта оқыту әдістері бір жағынан оқу ақпаратын өңдеуге, бейнелеуге және өлшеуге арналған әдістер мен құралдардың жиынтығы болса, екінші жағынан мұғалімнің оқу үрдісіне техникалық және ақпараттық құралдарды мақсатты түрде кеңінен пайдалануы оқушының дамуына оң әсерін тигізеді.

Қазақстан Республикасы білім беру жүйесіндегі реформаға сәйкес педагог мамандардың жаңа идеяларды және білім беру технологиясын игеруде ақпараттық мәдениетін дамыту және қалыптастыру басты міндет болып саналады.

Ақпараттық технологияны оқу үрдісіне қолдануы мұғалімнің мүмкіндіктерін кеңейтеді, яғни ақпараттық технологияларды пайдалану қазіргі өзекті мәселені біріне айналдыра даусыз. Ақпараттық технологияны пайдалану қалыптасып келе жатыр. Оқушыларды қазіргі заман талабына сай, жерсерік арнасы арқылы қашықтан оқыту және электрондық оқулықтарды пайдаланып, география пәніне деген қызығушылығын арттыру әр бір география мұғалімінің міндеті. Әрине электрондық оқулықтарды қолданудың әсері мол.

География – оқушының өздігінен ізденуін, дамуын қамтамасыз ететін, өмірге, айналадағы ортаға құштарлығын арттыратын бірден – бір пән.

География ғылымы өте қызықты да күрделі. Осы пәнге қызықтыру арқылы, оқушыға географияның күрделі құбылыстары мен заңдылықтарын ұғындырып сапалы білім беру мұғалімнен үлкен шеберлікті, оған қоса ғылым мен техника жаңалықтарын, яғни жаңа педагогикалық технологияларды әр сабағында тиімді қолдануды талап етеді.

Олай болса, ХХІ ғасыр – ақпараттық технология ғасыры десек, бұл география ғылымына да қатысты. Ендеше география пәнінің мұғалімі де басқалар сияқты информатикадан хабары болуы қажет. Сондықтан қазіргі оқу үрдісіне оқушы белсенді болып өздігінен шығармашылықпен білім алуы керек.

Ол үшін бүгінгі таңда қолданылып жүрген мультимедиялық электронды оқулықтың алатын орны ерекше деп айтуға болады. Бұл оқулық география пәні бойынша білім стандарты мен оқу бағдарламасының талаптарына сәйкес келеді [2].

Жас ұрпақты дамыту мен тәрбиелеуде олардың жалпы мәдениетін қалыптастыруда, ғылыми – географиялық танымдық негізінде дүниедегі өз орнын анықтауда география пәні үлкен рөл атқарады. Бірақ, бір пәннің аясында тылсым дүниені тану мүмкін емес. Табиғат заңдылықтарын түсіну үшін, физика, биология, химия, математика пәндерінің негіздерін меңгеру қажет.

- Experienced part-time teachers who have other responsibilities which place limitation on their accessibility and who wish to undertake a restrictive set of teaching roles

- Inexperienced or experienced part-time teachers who yearn to carrying out all forms of teaching activity (but who also may have competing commitments)

- Fractional teaching staff who have the same title and access to the opportunities and infrastructure as full-time colleagues have. In the Private Training Organization (PTO) department, subject qualifications of teaching and teaching coordinated staff differ from an apprenticeship to postgraduate qualifications. Teaching qualifications have a tendency to be within a narrow range – the City and Guilds Stage 1 and 2 qualification or the level 3/4 learning and development (L&D) awards. LLUK is currently overlooking the conversion of the old Training and Development Lead Body (TDLB) components to accommodate to the new requirements for teaching in FE.

**Д.м.н., Тебенова К.С., к.п.н., Туганбекова К.М,
магистр социальной работы Мусраунова А.С.**

Карагандинский государственный университет имени академика Е.А.Букетова

СЕМЕЙНАЯ СОЦИАЛИЗАЦИЯ РЕБЕНКА, ЕЕ СТАДИИ

Одной из функций семьи является функция социализации. Под социализацией понимается процесс приобщения к принятым в обществе и его подсистемах ценностям и нормам. По мнению А.И.Антонова и В.М.Медкова, в широком смысле слова социализация может длиться всю жизнь, в узком – ограничивается периодом взросления личности до совершеннолетия. Семейная социализация – подготовка к будущим семейным ролям и влияние семьи на формирование психологически зрелой личности.

По мнению В.Н.Дружинина, социализация детей во все времена была единственной специфической функцией семьи. В раннем возрасте ребенок непосредственно воспринимает воздействие внешней среды, получая первичный, наиболее прочный социальный опыт. Навыки, умения, привычки и даже некоторые черты характера, сформировавшиеся в раннем возрасте, обладают особой устойчивостью и с трудом поддаются последующим преобразованиям. От результатов воспитания ребенка в детском возрасте зависит мера конфликтности, противоречивости развития ребенка в будущем. В случае положительного опыта, приобретенного в семье, дальнейший процесс социального развития ребенка протекает, как правило, нормально [1].

Интерес социальной работы как науки и практической деятельности к семье объясняется самой природой последней как социального явления. Семья является наиболее распространенным объектом социальной работы, выступая в

Further Education Workforce Strategy, which is created to support all colleges and learning providers in designing their own local workforce plans to keep up the delivery of provision for young people, adults and employers. The new qualifications (and others under development) play the key role in this strategy. The Teachers Qualification Framework which LLUK has created includes qualifications for different ways of teaching and non-teaching staff (in Learning Support, e-Learning, Assessment and in Leadership & Management). There is no national demand for teaching staff in higher education to hold a teaching qualification, but over the last decade it has become the normal expectation for new staff, encouraged by the Higher Education Academy (HEA), who have been working in service and fundamental teacher training for academic staff. The form of training and the requirements to teach are appointed by individual institutions, who commonly train their own staff through courses established by HEA. Successful completion of HEA recognized courses gives an opportunity to get «Registered Practitioner» status (effectively a nationally recognized teaching qualification).

Quality system / insurance. Further Education and Higher Education have vivid quality assurance systems and institutions, nevertheless the basic principles are similar in both cases. In Higher Education, quality is overlooked by the Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA), created in 1997, and owned and managed by the Universities themselves. In Further Education it is the responsibility of the Office for Standards in Education (OSE) – which is also in charge of quality assurance in schools and children's services). Most programs in publicly created institutions are described in outcome terms and these definitions are used in determining their quality. In Higher Education, outcomes are evaluated by institutions as part of an affirmation process carried out with external specialists when courses are designed. In Further Education, however, they are commonly characterized by external Awarding Bodies, often in cooperation with employers. Personal learner performance is then carried out through testing and examination against those specifications. Activities are currently in progress to enlarge the effect on employers over the specification of qualifications through Sector Skills Councils.

Some definite problems about getting teaching qualifications. There are particular problems about getting teaching qualifications on the large body of part-time teachers in higher education, and work is in progress in HEA to understand these messages, and develop necessary answers. The Academy has determined a typology of part-time teachers, with each category having particular training needs:

- Part-time teachers play a very limited role
- Inexperienced teachers already present in the HEI (often postgraduate students) are ready to offer proper narrow data to teaching.
- Inexperienced teachers as new staff in the HEI deployed to suggest defined narrow data to teaching (e.g. with definite technical or specialized subject facility)

Мысалы: жердің өз білігінен және күнді айналуы, оның салдары, масштабты қолдану, жергілікті жерде, картада өлшеу жұмыстарын жүргізу, әр түрлі объектілердің ауданын анықтау математикалық есептеулерді қажет етеді. Жылу құбылыстары, яғни, жарық пен жылудың таралуы, буланушылық пен конденсация, бұлттардың пайда болуы, ауаның салмағы, тығыздығы, қысымы, энергия, дыбыстық құбылыстарды түсінуге физикалық білім керек. Биологиялық ілім тірі организмдердің табиғатпен байланысын ашады, табиғаттың өз ара әрекеттесуіне көз қарас қалыптастырады. Табиғат байлығының бірі минералдық пайдалы қазбалармен танысқанда, химия өнеркәсібінің шикізаттарын анықтағанда және қара түсті металлдарды өңдеу, мұнай мен газды өндіру, өңдеу жолдарымен танысқанда химия біліміне сұраныс пайда болады.

География пәні басқа пәндермен салыстырғанда, картамен жұпжазбас бірлестікте екенін ескеріп, оқушылардың география сабағында материктер мен, оның дүние бөлігіндегі және аралдардағы елдер мен халық жайында, қызғылықты деректерді тек оқулық мәтініндегі берілген карта, сызба, сурет немесе диаграммаларды пайданумен ғана шектелмей, электрондық оқулықта көрсетілетін бейне арқылы пайдаланған тиімдірек. Материктердің қалыптасуын, дамуын және қазіргі табиғат жағдайындағы ұқсастықтарын, солтүстік және оңтүстік жарты шар материктерін көзбен көріп, есте сақтау үшін, жерсерік арнасы арқылы қашықтан оқыту жүйесін пайдаланған жөн.

География пәнінің ұраны: «Мың рет естігенше, бір рет көр» деп есептесек, оқушылар оқулықпен жұмыс істеу барысында географиялық әдебиеттер мен карталар, сызбалар, суреттер және қосымша кестелерді пайдалану арқылы біліктіліктерін арттыратын болса көзбен көріп, электрондық оқулықтың көмегімен есте сақтау қабілетін және пәнге қызығушылығын арттырады. Бұл (пән) оқулық арқылы Қазақстанның табиғат жағдайындағы құбылыстар мен заңдылықтарды, түрлі процестерді өз көздерімен көріп таныса алады.

7 – ші класта өтетін материктер мен мұхиттар географиясы курсына оқушылар материктер мен дүние бөліктері тарауында географиялық орнынан бастап, елдері мен халқы және жекелеген елдер мен танысумен аяқтайды. Әрбір материктің географиялық орнын анықтап, оның географиялық объектілерін (бұғаздарын, шығанақтарын, түбектерін, аралдарын, теңіздерін, өзен – көлдерін, сарқырамаларын, тауларын, жазықтарын, ойпаттарын, үстіктерін, шөлдерін және т.б.) картадан жаттанды түрде көрсету, үшін оқушылардың есте сақтау қабілетін арттыру электрондық оқулықтың көмегі арқылы іске асады.

География сабағын информатикамен тығыз байланыстырып, компьютерде ақпараттық – технологияларды пайдалану оқушылардың білімін одан әрі жетілдіреді. Оқушылардың білім сапасын арттыру мақсатында тарау соңында өтілетін тақырыптарда мемлекеттердің орналасуын, олардың астаналарын, мемлекеттік туын, мемлекеттің пішінін және шекаралас елдерін есте сақтау үшін электрондық оқулықтардағы ойын түрлерін қолдануға болады.

География сабағында электрондық оқулық арқылы дарынды балалардың есте сақтау қабілетін жетілдіру және одан әрі дамыту мақсатында «Тренинг» компьютерде өтіледі. Оқушылар (клавиатура) перне тақтада орналасқан **Enter** – ді басып, Еуропа, Азия, Африка, Америка дүние бөліктерін және жекелеген мемлекеттерді АҚШ, Ресей Федерациясының кез – келгенін таңдай алады. Мысалы: Еуропаны таңдаса, монитор (экран) бетінде дүние бөлігінің кескін картасы пайда болады. Оқушылар өздерінің география сабағында, яғни картадан алған білімдерін компьютердегі атлас арқылы жетілдіреді. Мониторда (экранда) көрсетілген дүние бөлігін, оқушы орналастыру, әрбір мемлекеттің астанасын, мемлекеттік туын және шекаралас мемлекеттерін, пішінін ажырата біледі. Компьютерде уақыты, деңгейі, ұпай саны көрсетіліп отырады. Оқушылар толық ұпай санына жету мақсатында әрбір мемлекеттің пішінін жаттайды және оны басқа мемлекеттен ажырата біледі. Оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, өз бетінше жұмыс жасауға талпынады.

Сарамандық жұмыстарды орындағанда атласты пайдаланбай кескін картаға кез – келген географиялық объектілерді түсіре алады.

Ойын шарты: Компьютердің мониториянда «Тренинг» көрсетілісімен оқушы перне тақтасындағы (клавиатура) **Enter** –ді басып дүние бөлігін таңдап алады. Мысалы: Азия – монитор бетінде Азияның кескін картасы пайда болады, сол жақ беткейінен мемлекеттің пішіні шыға бастайды. Оқушы мемлекет пішінінің орнына орналастыру керек. Мемлекетті дұрыс орналастыруына байланысты ұпай беріледі. Оқушы оны курсор арқылы реттеп отырады. Ойын 10 (он) деңгейден тұрады.

Оқушы 1 – деңгейден өзіне тиісті жалпы ұпайды жинап алса, келесі деңгейге көшеді. Әрбір деңгейде ұпай саны өсіп отырады. Әрбір деңгейден соң тапсырма қиындап отырады. Оқушылардың атласты меңгеруінде пысықтауды қажет ететін материалды мұғалім үш күрделі деңгейде (қарапайым, орташа, күрделі) дайындайды. Үш деңгейдің қайсысын таңдайтынын әр оқушы өзі шешеді. Оқушы өзінің танымдық белсенділігі, жылдамдық әрекеті және есте сақтау қабілеті арқылы 10 деңгейді меңгерсе, онда ол дүние бөлігін немесе материкті толық меңгергені [3].

Мектептің ақпараттық ғасырға бейімделуі керек, себебі есептеуіш техникалармен танысу соның бір ғана бөлігі саналады. Біріншіден, жалпы білім берудің информатиканы оқытудағы басты мақсаты ойлаудың операциялық стилін қалыптастырады.

points for ABCs but a jump of six percentage points in DEs is unparalleled. In previous studies DEs have never shown more than a single percentage acceleration, and have always reported within the 24-26 per cent limit. In spite of this ABs stay almost twice as probably to participate as DEs;

- three in five (60 per cent) full-time workers are eager to take up learning – an upheaval of 13 percentage points since 2009; 58 per cent of part-time workers are going to study – an increase of nine percentage points on 2009; and for people seeking work there is a rise of 17 percentage points, with 67 per cent planning to study;

- current participation, having fallen to its lowest line for a decade in 2009, increased by three percentage points to 21 per cent – less than the highs experienced between 1996 and 2003, but pertaining recent reductions;

- women (23 per cent current and 44 per cent current/recent learners) go on taking part in larger numbers than men (20 per cent and 41 per cent correspondingly).

Adult Education Workforce in England. The total HE academic staff (2005/6) was 164,870 persons. More than that there were 80,930 «atypical» staff – people who got some form of academic role but not under a usual academic contract. By comparison, the total school workforce (at 2005-6) was 429,600 individuals. The total FE teaching staff enlisted (in England at 2005/6) 125,400 persons, of whom 50,180 were full time educators, and 75,220 part-time ones. This is equal to 74,000 full time staff. Besides, there were 32,000 «support» staff, who undertake some form of teaching role. Informed observers propose that Private Training Organizations may also employ about 25,000 staff (including teaching related staff such as assessors and advisers), but no national data is gathered.

Most teachers in Further Education are well experienced in their sphere, and many of them have undertaken definite roles as supervisors, mentors or workplace trainers before starting on their formal training as teachers. When they embark formal training for national teaching qualifications, most of them are already employed as full-time or part-time FE teachers. Their initial teacher training (ITT) courses incorporate a mix of taught and practice elements. In 2001, new national arrangements were introduced compelling FE teachers to get a teaching qualification based on National Standards for teaching and supporting learning. Qualifications established on the National Standards are suggested by both higher education institutions (HEI) and national granting organizations. In response to a review of teacher training carried out by Inspectors from Her Majesty's Inspectors of Schools (HMI) and the Adult Learning Inspectorate (ALI), in 2003, the Department for Education and Skills (DES) initiated a basic national consultation on the reform of ITT in FE and the wider LSC sector, after which it stated major reforms to the system in the 2006 FE White Paper, Further Education: Raising Skills, Improving Life Changes. To be employed as a teacher in FE in England an individual must now have at least a level 3 qualification (ISCED 3) in the subject (for some academic subjects a University degree is necessary), as well as a teaching qualification recognized by the Sector Skills Council for FE (Lifelong Learning UK – LLUK). LLUK is in charge for implementing the 2007

which 29% is given to post-compulsory education and training. Nevertheless, the majority of this 29% is consumed on the fundamental education of young people (16-19 year olds in Further Education and 18-22 year olds in Higher Education), and it is impossible to indicate this from expenditure on adults, since much teaching is in age mixed classes and institutions.

The NIACE investigation estimated that the total spending on adult learning provision by investor could be no less than £55 billion with a further £38 billion per year expended on the time invested in learning. They consider both figures to be under evaluated. Of the £55 billion £34.65 billion (63%) was spent on development of employee with £16 billion which the private sector had provided. On the other hand, their basic conclusion from their analysis enclose the following: 65% of total public spending in 2007-8 on post-compulsory education (£9.75 billion) was expended on higher education, three quarters of which was evaluated as gone to learners under age 25.

Participation level. NIACE annual adult learning participation survey gives data on learning by age, gender, previous education experience, regional variations, and ethnicity. Its 2009 survey proposed an increasing learning divide:

- ethnic minority adults overall report higher current participation (26%) than white adults (17%).

- people in full time (47%) and part-time (49%) are more likely to report current or recent participation in learning than unemployed people (40%), and far more likely than people who are not in paid employment (27%) or who are on pension (16%).

- the older you are the less probably you are to take an active part in learning with 20-24s (61%) nearly twice as likely as 55-64s (31%), and more than three times as likely as 65-74s (18%) – but the Government's Foresight investigation on mental well-being showed how learning has positive benefits on health of older people.

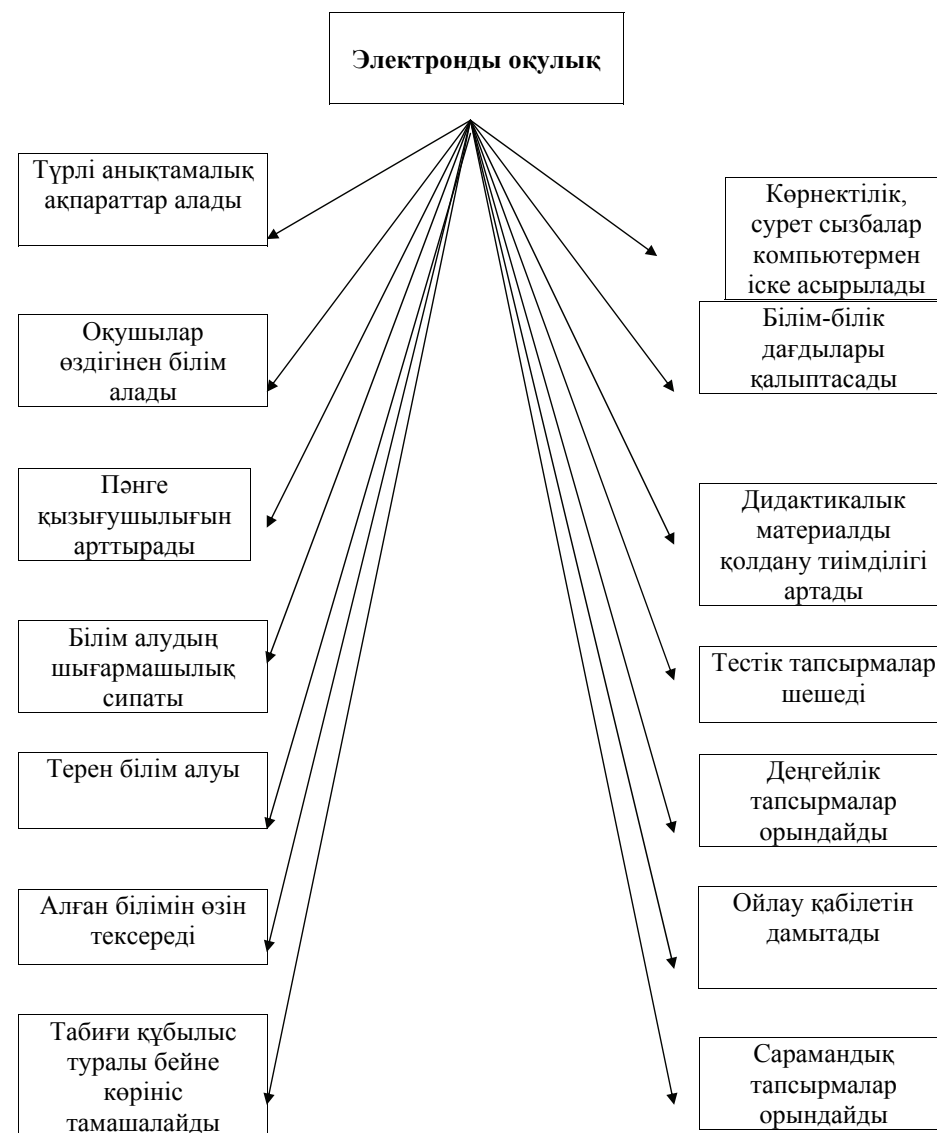
- new or recent participation among unemployed adults dropped by 3 percentage points between 2008 and 2009, from 43% to 40%, while the quantity of unemployed have risen,

- current or recent participation among full-time workers enlarged by 2 percentage points between 2008 and 2009, but since 2002 it has fallen from 52% to 47% NIACE's 2010 investigation stated that:

- the proportion of people reporting no learning since leaving school has dropped dramatically from 37 per cent in 2009 to 31 per cent in 2010 (marking a total four percentage points below any previous study) and making understandable that the rise in participation is getting adults previously untouched by adult learning;

- the overall numbers planning to study has increased in 2010 to almost half (47 percent), the highest figure reported in a 20 year sequence of NIACE surveys. Nearly as significant is the drop – from 47 per cent in 2009 to 34 per cent in 2010 – who say they are very improbably to take up learning during the following three years;

- 56 per cent of ABs, 51 per cent of C1s, 37 per cent of C2s and 30 per cent of DEs report current or recent learning. There are rises of three to four percentage

Сурет. Электронды оқулықтың тиімді жақтары

Екіншіден, мектепте оқытылатын әр бір пәнге жаңа, әрі жетілдірілген сипат беріп, мұғалімнің қолына кілт ұстатады. Осы кілтті дұрыс пайдалана білген мұғалім, оқушылардың алдында өз пәнінің мәнін терең әрі тиімді түрде аша түседі.

Қорыта келгенде: мультимедиялық электронды оқулықпен оқыту арқылы-білім берудің; интенсивті, автоматты үрдісін; ойын түрін пайдалануға; оқушының жеке қабілетін есепке алуға; білім алу үрдісін түбегейлі өзгертіп; оқушының өздігінен білім алуға; пәнге қызығушылығын арттыруға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. П.М.Юрков. Дидактический материал по физической географии, М., Просвещение, 1990
2. А.В.Даринский. Методика преподавания географии. М., 1975
3. Г.Орынбаева. Оқушыларға экологиялық тәрбие беру, Алматы, 1993

Ст. викладач Смущенко І.А.

Чернігівський державний інститут економіки і управління

ДО ПИТАННЯ ПРО НАВЧАННЯ УСНІЙ КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВУЗІВ

В умовах становлення демократичного суспільства в Україні, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені, значної актуальності набуває вивчення іноземних мов. Незважаючи на цей факт, кількість годин, відведених на вивчення іноземних мов в немовних вищих навчальних закладах, значно зменшилась. Це спонукає викладачів шукати шляхи підвищення рівня викладання іноземної мови, шукати найбільш ефективні підходи до її вивчення. Тобто задача викладачів немовних вузів полягає в тому, щоб за мінімальний термін досягти максимального результату. Розглянемо деякі варіанти вдосконалення навчального процесу.

Ми часто стикаємось з проблемою, коли студент відмінно знає граматичний матеріал, володіє достатнім об'ємом лексики, але, потрапляючи в ситуації «живого» спілкування, не може вимовити і слова. Проблема, на нашу думку, полягає в тому, що на заняттях з іноземної мови недостатньо уваги приділяється усній комунікативній діяльності студентів. Спілкування між людьми – це дуже складне і мінливе явище. Надамо визначення цьому терміну. Спілкування – це процес взаємодії і взаємин суб'єктів (особистостей, соціальних груп), під час якого відбувається взаємообмін діяльністю, інформацією, емоціями, навичками, уміннями, а також вольовий контакт.

tual interest and accompanied by the taking up of interesting ideas. In Europe in which social and civic contacts across borders are routine, the requirements are of course present for imparting knowledge of positive experiences with citizenship education in other countries, which can in turn implement these as a source of encouragement and an enrichment of their own practices. On the contrary, Adult Education of one country can also undoubtedly learn from the traditions, customs and different approaches in other countries and develop further.

Responsible public institutions/ ministries. Adult education in England is currently the responsibility of the Department for Business Innovation and Skills. It gives a set of policy branches – innovation, science, business sectors and law, economics and statistics, employment matters, trade and export as well as adult, further and higher education. The Department for Education is in charge of education and children's services but also has responsibility for 16-19 education.

Providers of Adult Education. Local authority created and provided adult education of a non -vocational one is arranged through a protected fund (adult safeguarded learning) by Government. This million provision has been stable for long period but was not brought down back in the very recent budget. Further education colleges and training institutions are basically engaged in vocational and skills related education. *Employers create a lot of training.* Universities through their lifelong learning departments (which are usually called Continuing Education or Extra Mural departments) also arrange adult education with some Government subsidies. 'Informal learning' (Government definition) is supplied through libraries, galleries and museums as well as by community and voluntary organizations like University of the Third Age, The Women's Institute (in England and Wales), Arts associations, clubs and societies. The media has also had a considerable part to play in promoting and providing adult learning.

Relevant organisations and national (service) associations NIACE – The National Institute for Adult and Continuing Education. The aim of NIACE is to support the study and general advancement of adult continuing education by increasing access for the communities under-represented in current provision, by widening the quantity of adults engaged in formal and informal learning, and by enhancing the quality of opportunities accessible.

Finances. Adult learning in Europe is funded from a huge diversity of public, private and voluntary sources. The national Inquiry into the Future of Lifelong Learning(in the United Kingdom) is making an effort to evaluate the total scale of this expenditure. Its current work proposes that total expenditure from public sources exceeds £30 billion per year, but the National Employers Skills Survey suggests that employers spend £38 billion per year. Of this total expenditure, some 95% is spent on an economic aim learning. The last decade has shown a very substantial increase in education expenditure in the United Kingdom. Over the decade from 1995-6 to 2005-6 total expenditure by the education departments enlarged in real terms (corresponded to inflation) by 46%, to a total of £67.1 billion (a rise from 4.9% to 5.5% of GDP), of

SPOIECZNA PEDAGOGIKA

Бересток О.В., Кобжев О. М.

Сумський національний аграрний університет, Україна

ADULT EDUCATION IN EUROPE AS A CENTRAL REQUIREMENT FOR KEEPING THE COMPETITIVENESS OF THE EUROPEAN ECONOMIC AREA

Adult education means entering university and further education college, publicly funded provision made by a local authority, with the Workers' Education Association (WEA), or in community settings. Adult education is also named lifelong learning. Within universities it has also been known as Continuing Education. Adult education can be for leisure, skills, re-training, qualification, and progression. The definition of 'adult' varies from provider to provider.

Some forms of adult learning are called non-vocational education. Some recent European Governments initiatives were around 'informal learning' meaning in this respect learning which is not contributed by the state or institutions. In the National Institute of Adult Continuing Education's Inquiry (in England and Wales) into the future for Lifelong Learning it is distinguished in the following way:

- in educational organizations, at work, at home and through leisure activities.
- people of all ages learning in a variety of aims

It concentrates basically on adults coming back to coordinated learning rather than on unplanned learning.

Adult Education in Europe has its own history and tradition. The focal point is on conveying democratic competence. In addition to information about the framework of the state and society, this also includes the qualification for personal engagement on behalf of the state and society.

What is typical for Adult Education in Europe?

Most adult education in Europe takes place in colleges of further education (FE) or universities providing higher education (HE). Many FE colleges now propose HE courses. The stress in FE is in skills and vocational qualification. Publicly funded non-vocational education has traditionally been led by local government working with a 'safeguarded' budget.

Adult Education in Europe has brought about extraordinary things. The exchange of experiences and best practices between European countries is to be accepted. The EU encourages this by maintaining contacts and activities in the sphere of education which stretch out across borders and are almost always achieved by mu-

Отже, незмінним є те, що розмові передують сформовані рішення про мету спілкування. Навіть за умови, коли розмова нав'язана людині, вона, вступаючи в розмову, фактично виражає потребу і готовність до неї. Комунікативні цілі різноманітні: бажання надати та отримати інформацію, вирішити проблему, поділитися думками, добитися згоди.

Ефективність спілкування забезпечується:

- бажанням слухача слухати;
- зацікавленістю в обговоренні предмету бесіди;
- підготовленістю слухача до сприйняття всього спектру того, що він чує (сутність проблеми, знання лексичного та граматичного матеріалу).

Розглянемо деякі види усної комунікативної діяльності, які можна використовувати в рамках аудиторних занять, так як ми усвідомлюємо, що головне навантаження у розвитку усного мовлення, як діалогічного, так і монологічного, лягає на аудиторні заняття. Достатня усна інтерактивна практика потребує дуже багато зусиль і часу на занятті. Інтенсифікувати цю роботу можна за рахунок парної та групової роботи, коли працюють одночасно всі пари або декілька груп. Це в декілька разів збільшить час для розмовної практики кожного без винятку студента і активізує навіть дуже пасивного. Але головною умовою для цього буде – цікава мотивуюча ситуація і відчуття психологічного комфорту. Теми комунікативних ситуацій повинні бути наближеними до життєво-реальних.

1. Надання інструкцій.

- Студенти працюють в парах, кожен отримує план-схему міста. Студент А надає інструкції партнерові про те, як йому треба рухатися, щоб дістатися до зазначеного місця. Студент В позначає рух на плані, після чого вони міняються ролями.

- Студенти також працюють в парах, кожен отримує інструкцію по експлуатації якогось електронного приладу. Студент А надає інструкції студенту В, потім вони міняються ролями.

2. Дискусія.

- Ставимо перед студентами дилему: Living in the city or in the country (pros and cons). Спочатку студенти читають текст, в якому люди висловлюють свої думки щодо життя в місті або селі. Потім їм надається таблиця, яку вони повинні доповнити, спираючись на текст. Використовуючи цю таблицю як опору, студенти в групах обговорюють тему і висловлюють свою точку зору.

Тема: Smoking in social places. Для полегшення задачі надаються суперечливі твердження, які провокують дискусію: 1) Smoking must be banned in all social places; 2) Smokers must give up their bad habit; 3) Special places for smoking must be arranged in all restaurants and cafes... Студентам виділяється час на підготовку до дискусії, пошук аргументів. Потім вони розділяються на групи і починають обговорення.

3. Вирішення проблеми.

Студенти одержують текст і завдання: вибрати речі, які допоможуть вижити у нестандартній ситуації. (У літаку закінчилось пальне і він здійснює вимушену

посадку в постелі). Об'єднавшись в групі з трьох осіб, студенти вирішують які десять речей зі списку вони можуть взяти і розташовують їх у порядку важливості. Потім кожна група представляє свої аргументи. Викладач надає професійні пояснення. Перемагає група, аргументи якої найбільш співпали з професійними.

4. Рольові ігри.

Рольова гра належить до активних методів навчання, які мають, у порівнянні з традиційними, такі особливості: вимушена активація мислення та поведінки студентів; високий ступінь залучення до навчального процесу; обов'язкова взаємодія та творчий характер занять; спрямованість на переважний розвиток професійних, інтелектуальних навичок та вмінь у стислий час. Вибір теми рольової гри залежить від мети викладача та від безпосередньої необхідності студентів даної групи в роботі над конкретним матеріалом. Рольова гра або імітація є дуже важливим видом мовленнєвої діяльності, вона надає можливість студентам використовувати знання у реальному контексті.

Отже, на нашу думку за умови невеликої кількості годин, відведених на вивчення іноземної мови в немовних ВНЗ, доцільно використовувати на заняттях більше завдань, спрямованих на розвиток усної комунікативної діяльності. При цьому комунікативні ситуації повинні бути максимально наближені до реального життя.

К.п.н. Туласынова Н.Ю.

Северо-Восточный Федеральный университет им. М.К. Аммосова, Россия

CRITICAL THINKING DEVELOPMENT IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Nowadays society needs undergraduates with critical thinking, that is the ability to acquire and use knowledge for problem solving. The process of Critical thinking formation and development is still educational problem which requires solving.

In modern literature there are many definitions of critical thinking. B. Russell says: «The critical thinking is a process of estimation or a categorization of basic knowledge in terms ... it includes instructions plus knowledge plus skills of thinking».

It is possible to present it in the form of equality [1]: Instructions + Knowledge + Skills of thinking = Intellectual thinking. Thus, developing critical thinking, we develop students' intelligence. Hence, the first and essential component of critical thinking is instructions development and readiness for critical thinking.

Studying of critical thinking is based on the taxonomy of the pedagogical purposes developed in 1956 by the group of American psychologists and teachers under the direction of famous scientist B. Bloom [2]. The concept of «taxonomy» means the classification and ordering objects which is constructed on the basis of their natural

Но каждый – пусть даже самый малый – шаг прогресса драгоценен: из этих, неуклюжих поначалу, шажков и шагов складывается общий путь улучшения и приспособления к жизни. Да, далеко не у каждого ребенка этот путь окажется так велик, как того хотелось бы. Но обретенное на этом пути ребенком останется с ним и будет помогать ему жить более самостоятельно и уверенно» (В.Е. Каган, 1981).

Литература.

1. Аутизм. Методические рекомендации по коррекционной работе./ Под ред. С.А.Морозова (материалы к спецкурсу). – М.: Изд-во «СигналЪ», 2003.
2. Аутизм: Практические рекомендации для родителей. – М.: Изд-во «СигналЪ», 2002.
3. Баенская Е. Помощь в воспитании детей с особым эмоциональным развитием (ранний возраст). Серия: Особый ребенок. Исследования и опыт помощи. – М.: Издательство: Теревинф, 2009 г.
4. Брюс Л. Бейкер, Алан Дж. Брайтман. Путь к независимости: Обучение детей с особенностями развития бытовым навыкам. – М.: Издательство: Теревинф, 2002.
5. Доман Г. Что делать, если у вашего ребенка повреждение мозга, или у него травма мозга, умственная отсталость, детский церебральный паралич (ДЦП), эпилепсия, аутизм, атетический гиперкинез, гиперактивность, дефицит внимания, задержка развития, синдром Дауна. – М.: Издательство: Теревинф, 2007 г.
6. Каган В.Е. Аутизм у детей. – Л.: Медицина, 1981.
7. Каган В.Е. Преодоление: неконтактный ребенок в семье.– СПб, 1996.
8. Лебединский В.В. Нарушения психического развития у детей. – М., 1985.
9. Лебединская К.С., Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. и др. Дети с нарушением общения. – М.: Просвещение, 1989.
10. Лебединский В.В., Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. Эмоциональные нарушения в детском возрасте и их коррекция. – М.: Изд-во МГУ, 1990.
11. Лебединская К. С., Никольская О. С. Диагностика раннего детского аутизма. – М.: Просвещение, 1991.
12. Морозова С. С. Аутизм. Коррекционная работа при тяжелых и осложненных формах. Серия: Коррекционная педагогика. – М.: Издательство: Владос, 2007.
13. Морозова Т.И., Морозов С.А. Мир за стеклянной стеной. Книга для родителей аутичных детей. – М.: Изд-во «СигналЪ», 2002.
14. Питерс Т. Аутизм: От теоретического понимания к педагогическому воздействию. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003.
15. Шипицина Л.М. Детский аутизм. – СПб., 1997.
16. Шипицина Л.М. Необучаемый ребенок в семье и обществе.– СПб: Изд-во «Дидактика Плюс», 2002.
17. Шоплер Э., Ланзид М., Ватерс Л. Поддержка аутичных и отстающих в развитии детей. – Мн.: БелАПДИ, 1997.

5. На начальных этапах обучения главной задачей является формирование установки на выполнение задания, усидчивости, концентрации внимания.

6. Следует формулировать свою просьбу или задание четко и кратко. Не стоит повторять просьбу несколько раз подряд. Если ребенок не реагирует на нее, следует выполнять задание вместе, либо управляя руками ребенка, либо поручая ему отдельные операции.

7. При обучении аутичного ребенка необходимы: четкая схема действий, зрительная опора, отсутствие отвлекающих предметов, повторение стереотипной бытовой ситуации изо дня в день.

8. Очень важна частая смена деятельности, так как дети с синдромом раннего детского аутизма психически пресыщаемы, они быстро истощаются физически. Каждый вид деятельности должен занимать не более 10 минут.

9. В качестве подкрепления желаемого поведения ребенка можно использовать самые разнообразные развлечения, лакомства, любимые ребенком формы контакта, обычную похвалу. Важно, чтобы ребенок сразу получал награду после подкрепляемого поведения.

10. Необходимо учитывать возрастные особенности. Следует четко дозировать нагрузку, приспособив ее к внутреннему ритму ребенка. Не стоит лишний раз обращаться с просьбой, когда его внимание поглощено чем-то другим, лучше попробовать ненавязчиво отвлечь его и затем обратиться с просьбой или инструкцией.

11. Не стоит пытаться научить ребенка всему сразу, лучше сначала сосредоточиться на одном, наиболее доступном ему навыке, постепенно подключая его к наиболее простым операциям в других, часто повторяющихся ситуациях.

12. Близких не должно огорчать и раздражать то, что ребенку, казалось бы, уже усвоившему необходимый навык, еще долго будет требоваться внешняя организация.

13. Процесс освоения аутичным ребенком необходимых навыков является длительным и постепенным и требует большого терпения от взрослых.

Успех социальной адаптации ребенка с РАС, занимающегося в коррекционной группе либо другом специальном учреждении или на дому, тесно связан с возможностью координации действий родителей и всех специалистов.

Не каждого аутичного ребенка можно вывести на уровень массовой или специальной (коррекционной) школы. Но и в случаях, когда он обучается и воспитывается в домашних условиях, труд специалистов, работающих с ребенком, и родителей будет вознагражден тем, что ребенок станет ровнее в поведении, более управляем; у него разовьется интерес к какой-либо деятельности, которая заменит бесцельное времяпрепровождение и сделает его поведение более целенаправленным, эмоционально насыщенным и контактным.

Следует помнить, что работа с аутичными детьми – процесс сложный и длительный, он «...растягивается на много лет, в течение которых эффекты дней, недель и месяцев могут казаться удручающе малыми или вовсе отсутствующими.

interrelation and uses the categories arranged consistently on complexity for the description of objects.

Bloom distinguishes six categories of the educational purposes: 1. Knowledge. 2. Understanding. 3. Application. 4. The analysis. 5. Synthesis. 6. Opinion. Three levels of taxonomy analysis, synthesis and opinion scientists classify to critical thinking, or Higher-Order Thinking (Matt Thomas, Anthony Manzo) [3].

Let's examine the educational process on theme: «the Student's family» at teachers training institute, the students of extralinguistic high schools – 2nd course, 4th semester.

1. Level of Knowledge. Theme studying begins with vocabulary. After vocabulary studying it is recommended to make exercises to memorize it: Gapped Text, Sentence transformation, Open Close exercises, the exercises aiming to information exchange and others. These exercises are based on cognitive and speech-thinking activity and, hence, are connected with thinking development. For vocabulary application and its formation into speech exercises on language, guess development and transformation are effective and also the questions-answers form of work which serves as a preparatory stage to discussion. Following types of tasks are applied: list, tell, show, name.

2. Level of Understanding. Before reading the text «Students' family» it is necessary to give students instructions to follow author's reasoning for understanding author's view. Then we can proceed to text discussion and intellectual abilities formation. At this stage basic intellectual abilities are formed, i.e. abilities to find out the main idea, reconstruct the information and find out the detailed information. It is necessary to check up how adequately students have understood the material. Text discussion is recommended to be spent in the form of the questions directed on text interpretation, and using a face-to-face activity since in case of the false answer a teacher can help to find a true answer by means of leading questions and achieve the whole comprehension. Keywords for tasks at this level are: compare, contrast, explain, translate, classify, summarize. For example: 1. Explain: what is students' family? 2. How do students bring up children? 3. Compare: how do family students study? 4. Summarize: what is the main reason for marriage? 5. Explain: what is the basis of family?

After students have discussed the text and teacher has checked up what they have understood and comprehended the text, students receive the task to retell it shortly. Ability to summarize the information is the important intellectual ability and deserves special attention. It is necessary to explain the task: the teacher introduces the scheme of text retelling beforehand. This task is recommended for conducting in small groups or teams as team work allows listeners to exchange opinions and judgments, argue and come to a common decision in the process of task performance. The teacher controls and organizes the educational process so that all the participants have been involved in work and are responsible for their part of work. The result is summed up by the teacher who gives the critical analysis of answers, pointing out the strong and the weak points of answers.

3. Application level. A following important stage from the point of view of critical thinking development is the problem statement, which is connected with ability to

ask questions, which refers to abilities of critical thinking. This task suggests «brainstorming» work in small groups. Each group suggests a problem which a teacher writes down on a board: 1. Can living conditions influence studying process? 2. Is student's scholarship enough for studying and living? 3. Is a child problem or happiness? 3. Is students' family possible? After the problem is defined, it is necessary to find out what students know about it, what they should find out, what information is necessary for conclusion making. This stage corresponds to the level of «application». Keywords for tasks here are: apply, choose, plan, develop and organize.

4. Level of Analysis. At this stage detailed arguments discussion is taking place. This stage suggests the development of such abilities as ability to choose the information from different sources, analyze it, compare the facts, reason and opinions. It corresponds to the level of «analysis». The following tasks are recommended: analyze, compare, contrast, examine, list and distinguish. For example: What do you think about early marriages? Are you for or against it. Compare: the advantages and disadvantages of early marriage? Examine the pros and cons of cohabitation or living together? List the advantages of registered or official marriage? Students received the task to make the questionnaire, question the 2nd and 5th year students of faculty of Elementary education, make the questionnaire analysis, compare questionnaire results and finally, find out the advantages and disadvantages of early, official and civil marriages.

5. Level of Synthesis. Having analyzed and comprehended the questions, students should formulate the relation to problem giving reasons. It corresponds to the level of «synthesis» in B. Bloom's taxonomy. At this stage they should demonstrate the ability to establish cause and effect relationships, compare different opinions, agree or disagree with any of them and formulate the given reason conclusions. Keywords for tasks are: combine, compose, plan, predict, propose, imagine. The role-game was offered to the students: Let's discuss a problem of early marriages: Imagine: You are both 17 and you decided to get married. Explain your reasons. You are their parents and you worried. You do not think they should get married at such a young age. Give your reasons. Students model the situation in which it is necessary to play a role of children who are going to get married and their parents.

6. Level of Opinion. It corresponds to level of «estimation» in B. Bloom's taxonomy and assumes ability to formulate the position on a concrete problem on the basis of found information, define how important the information is for the problems solving. Therefore tasks can be the following: justify, recommend, prove, and agree. At this stage the task was given to students to prepare presentation on the basic problems: 1. Difficulties: living conditions and student's budget. 2. Is a child a problem or happiness? 3. Family from Female Student of View.

Students demonstrated presentations by means of Power Point programme, shared opinions on a student's family, revealed problems of student's families, presented the results of questionnaire of the 2nd and 5th year students and suggested ways of problems solving. Students conducted information research, found a large quantity of material for the conclusions argument. It shows the abilities to distinguish the fact

• реализация коррекционно-развивающих задач, расширение представлений об окружающем мире.

4. Медикаментозная коррекция: поддерживающая психофармакологическая и общеукрепляющая терапия, использование специальной элиминационной диеты.

5. Работа с семьей:

• психотерапия членов семьи;
• ознакомление родителей с особенностями психологического развития ребенка;

• составление индивидуальной программы воспитания и обучения аутичного ребенка в домашних условиях;

• обучение родителей методам воспитания аутичного ребенка, организации его режима, привития навыков самообслуживания, подготовки к школе.

Сотрудничество с семьей становится решающим фактором в коррекционной работе с аутичным ребенком. Без ежедневного закрепления полученных знаний и навыков, без отработки заданий в домашних условиях, подключения к коррекционной работе всех членов семьи психолого-педагогическая работа будет наименее эффективна. Организация совместной работы с семьей опирается на основные положения, определяющие ее содержание, организацию и методику:

• единство, достигающееся в случае, когда цели и задачи развития ребенка понятны педагогам и родителям. Семья должна быть ознакомлена с основным содержанием, методами и приемами работы с аутичными детьми;

• систематичность и последовательность работы с ребенком в группе и дома;

• индивидуальный подход к каждому ребёнку и семье с учетом их интересов, способностей и возможностей.

При проведении комплексной коррекции и реабилитации детей с РАС нужно придерживаться некоторых правил.

1. При установлении контактов следует исключить любое давление или нажим и даже прямое обращение к ребенку во избежание неприятных для него ситуаций.

2. Первые контакты с ребенком необходимо устанавливать, когда он испытывает какие-либо приятные ощущения. Постепенно нужно увеличивать число таких положительных моментов и показывать ребенку собственными положительными эмоциями, что общение с человеком – интереснее и полезнее.

3. Работу по восстановлению у ребенка потребности в общении нельзя форсировать, она может быть длительной. Усложнять формы контактов можно только в том случае, если у ребенка появятся положительные эмоции при общении со взрослыми и потребность в контактах с ними. Это усложнение происходит постепенно, с опорой на уже сформировавшиеся стереотипы взаимодействия с людьми.

4. Эмоциональные контакты с ребенком должны быть строго дозированы. При их чрезмерном количестве ребенок может вновь отказаться от общения.

Задачи:

- проведение комплексного диагностического обследования с целью определения уровня развития ребенка и дальнейшего оптимального образовательного маршрута;
- формирование коммуникативных навыков;
- развитие и коррекция эмоционально-волевой сферы;
- формирование социально-приемлемого поведения;
- содействие в адаптации ребёнка к коллективу сверстников;
- формирование и развитие высших психических функций ребёнка;
- развитие познавательной деятельности и речи;
- оказание психологической и педагогической помощи семьям, имеющим ребёнка с расстройствами аутистического спектра.

Структура психолого-педагогического процесса коррекции детей с РАС включает следующие этапы:

1. Психолого-педагогическая диагностика:

- выявление причин возникновения нарушений в развитии ребенка;
- определение уровня психического развития;
- определение программы обучения в соответствии с возможностями и способностями ребенка с РАС;
- составление рекомендаций для формирования индивидуальной коррекционной программы обучения и воспитания ребенка.

2. Психологическая коррекция:

- установление контакта со взрослыми;
- смягчение общего фона сенсорного и эмоционального дискомфорта, тревоги и страхов;
- стимуляция психической активности, направленной на взаимодействие ребенка со взрослыми и сверстниками;
- формирование целенаправленного поведения;
- преодоление отрицательных форм поведения (агрессии, аутоагрессии, негативизма, расторможенности влечений, стереотипий);
- формирование коммуникативных навыков и социализация ребенка в обществе.

3. Педагогическая коррекция:

- формирование навыков самообслуживания;
- пропедевтика обучения детей дошкольного возраста (коррекция специфического недоразвития восприятия, моторики, внимания, речи; формирование навыков изобразительной и творческой деятельности);
- формирование универсальных учебных действий;
- формирование личностных, предметных и метапредметных результатов обучения;

from opinion, compare different points of view, structure and generalize the information and make basic conclusions.

Thus, studying foreign language we can solve a problem not only to form the communication competence, but also to develop students' critical thinking by means of foreign language. In this case a foreign language is both the purpose, and the tutorial. Reading text or listening to the information we should understand the main idea, reconstruct logic of a statement, single out a problem, compare it with what we have already known and define what additional information is necessary for drawing a conclusion and formulate opinion on a concrete problem. As we see, it demands certain intellectual abilities. We should be able to analyze gathered information, estimate its importance, choose and structure required information, then synthesize it and use at the problem solving and reason opinions. All these are critical thinking abilities. Critical thinking formation and development abilities should be conducted at all levels of foreign language teaching.

Literature

1. Халперн Д. Психология критического мышления. – СПб.: «Издательство «Питер», 2000.
2. Bloom's Taxonomy. <http://www.faculty.washington.edu/rumme/guides/bloom.html>
3. Matt Thomas, Anthony Manzo. Higher-Order Thinking Strategies for the Classroom. <http://members.aol.com/MattT10574/html>

Ф.-м.ғ.к. Ысмагул Р.С.

А.Байтұрсынов ат. Қостанай мемлекеттік университеті, Қазақстан

ҚОЛДАНБАЛЫ БАҒЫТТАҒЫ ЕСЕПТЕРДІ ПАЙДАЛАНУ

Тиянақты теориялық білімді практикалық іс-әрекетте шебер қолдана алатын, уақыт талабына сәйкес мәселелерді шеше алатын мамандар даярлау – жоғары оқу орындарының басты міндеті. Осыған орай математиканы оқытуға қойылатын қазіргі талаптар жоғары оқу орындарының алдына білім беру әдістемесінің жиынтығын игеруді қояды. Осы жиынтықтың бірі – жоғары оқу орындарында өтілетін математикалық курстардың практикалық сабақтарының сапасын жетілдіру және оның қолданбалы бағытын күшейту. Бұл үшін төмендегі талаптарды жүзеге асыру керек:

–мектеп пәндеріндегі математикалық түсініктерді тереңдету, ғылыми негіздеу;

—студенттерді күрделі есептерді шығару әдістерімен таныстыру және оларға практикалық есептерді шығаруға қажетті дағдыларды қалыптастыру;

—студенттердің логикалық ойлау қабілеттерін дамыту және математикалық мәдениеттерін жетілдіру;

—есептер мен мысалдар шығару процесінде мамандыққа бағдар беру жұмыстарын өткізу.

Осы міндеттерді комплексті шешу жоғары оқу орындарында математикалық курстарды оқыту сапасын жақсартады.

Қолданбалы есептерді шығара білу дегеніміз – математиканы практикада қолдана білу. Бұл маңызды шеберлік, ол болашақ мамандар үшін ең қажет мәселе. Қолданбалылықты ең қарапайым мысалдармен көрсетейік.

Есеп. Дененің қозғалғаннан кейін 4 сек. ішінде жүрген қашықтығы S мына формуламен $65S = \frac{1}{8}t^3 + 3t^2 + t$ (*) анықталады. Дененің 10 секундтағы жылдамдығын және үдеуін табу керек.

Есепті шығару үшін бір айнымалы функцияның туындысының қолданбалылығын білу керек, яғни мына формулаларды еске түсіреміз:

а) $v = \frac{ds}{dt}$ – жылдамдықты табу;

б) $a = \frac{dv}{dt}$ – үдеуді табу.

Әуелі берілген (*) формуладан табамыз: $S = \frac{\frac{1}{8}t^3 + 3t^2 + t}{65} = \frac{t^3}{520} + \frac{3t^2}{65} + \frac{t}{65}$.

Сонда ізделінді жылдамдық пен үдеуді тапсақ:

1) $v = \frac{dS}{dt} = \frac{3t^2}{520} + \frac{6t}{65} + \frac{1}{65}$; $v(10) = \frac{3 \cdot 10^2}{520} + \frac{6 \cdot 10}{65} + \frac{1}{65} = \frac{300}{520} + \frac{60}{65} + \frac{1}{65} = \frac{2561}{1690} \approx 1,5$ (i / ñäë).

2) $a = \frac{dv}{dt} = \frac{6t}{520} + \frac{6}{65}$; $a(10) = \frac{6 \cdot 10}{520} + \frac{6}{65} = \frac{60}{520} + \frac{6}{65} = \frac{351}{1690} \approx 0,2$ (i / ñäë²).

Практикалық тұжырым:

а) дененің 10 секундтағы жылдамдығын табу үшін ең алдымен жылдамдықты есептеу формуласын таптық, яғни дененің жүрген жолынан туынды таптық. Осы формула арқылы 10 секундтағы жылдамдықты есептедік;

б) дененің 10 секундтағы үдеуін табу үшін ең алдымен үдеуді есептеу формуласын таптық, яғни дененің жылдамдығынан туынды таптық. Осы формула арқылы 10 секундтағы үдеуді есептедік.

являются проблемы поведения и трудности коммуникации, мешающие организации процесса обучения самого аутичного ребенка и его одноклассников.

Учеба для таких детей не становится ведущим видом деятельности. При сохраняющейся или несколько ослабленной способности к усвоению знаний у детей наблюдаются признаки нарушения мышления. Ассоциативный процесс хаотичен. Интеллектуальная деятельность имеет аутистическую направленность. Игры и фантазии обычно далеки от реальности. Как правило, они монотонны. По мнению В. В. Лебединского, нарушения интеллекта больше всего заметны при выполнении заданий, требующих социальной компетенции. Имея значительные знания в отвлеченных областях, дети с РДА затрудняются в простых житейских ситуациях, требующих интуиции и опыта. Часто дети отдают предпочтение заданиям, которые требуют стереотипных решений.

Детям с РАС трудно вписаться в современную систему образования. Без своевременной диагностики и адекватной клинико-психолого-педагогической коррекции большинство таких детей испытывают значительные трудности в усвоении программного учебного материала и оказываются неприспособленными к жизни в обществе. И, наоборот, при ранней комплексной диагностике, своевременном начале коррекционной работы большинство аутичных детей можно успешно подготовить к обучению в общеобразовательной или специальной (коррекционной) школе, а нередко и развить их потенциальную одаренность в различных областях знаний.

Коррекционная работа с аутичным ребенком будет более успешной, если ее проводить комплексно, группой специалистов: врачом-психиатром, неврологом, психологом, нейропсихологом, дефектологом, логопедом, музыкальным работником и, конечно, родителями. Формируемые специалистами навыки ребенка должны закрепляться в повседневной систематической работе родителей с ребенком в домашних условиях.

При оказании комплексной помощи детям с РАС, при организации соответствующих коррекционных условий целесообразно придерживаться следующих принципов:

- осуществление комплексного психолого-педагогического и медико-социального подхода к коррекции;
- интегративная направленность коррекционного процесса в сочетании со специализированным характером оказываемой помощи;
- преемственность коррекционной работы на всех возрастных этапах;
- учет интересов аутичного ребенка при выборе специалистом методического подхода;
- индивидуальный характер коррекции на начальных ее этапах с постепенным переходом к групповым формам работы;
- систематическая активная работа с семьей аутичного ребенка.

Цель оказания комплексной помощи – интеграция ребенка с РАС в адекватную для него образовательную среду и социум.

щийся одним из наиболее сложных нарушений психического развития, относится современными авторами к группе первазивных (т. е. всепроникающих) расстройств. Формируется этот синдром в своем полном виде уже к 2,5-3-летнему возрасту.

В настоящее время в разработке методов психологического сопровождения детей с ОВЗ все большее значение приобретает проблематика коррекционной помощи детям с расстройствами аутистического спектра (РАС). Данная группа расстройств характеризуется различными нарушениями общения и социальных связей, а также стереотипным поведением и крайне узким кругом интересов.

Общими для детей с расстройством аутистического спектра являются аффективные проблемы и трудности установления активных взаимоотношений с динамично меняющейся средой, которые определяют их установки на сохранение постоянства в окружающем и стереотипность собственного поведения.

Характерной чертой психического развития ребенка с РАС является противоречивость, неоднозначность их проявлений. О.С. Никольская, Е.Р. Баенская, М.М. Либлинг (2003) подчеркивают, что психическое развитие при аутизме происходит в особых условиях, когда нарушена регуляция психического и общего жизненного тонуса, снижены пороги аффективной чувствительности. Невозможность адекватного реагирования на окружающую среду приводит к тому, что для ребенка наиболее значимыми становятся как задачи активной адаптации к миру, так и задачи защиты и саморегуляции. Это приводит к искажению в развитии психических функций ребенка с РДА.

Степень нарушения психического развития при аутизме может значительно различаться. Интеллектуальное развитие ребенка с РДА имеет свои особенности. Некоторыми исследователями установлено, что у большинства этих детей наблюдается отставание в интеллектуальном плане, но у некоторых интеллект сохраняется. Считается, что нарушение познавательной деятельности является вторичным результатом поведения этих детей, которое в значительной мере препятствует формированию интеллектуальных функций.

Аутичный ребенок может быть как умственно отсталым, так и высокоинтеллектуальным, парциально одаренным, но при этом не имеющим простейших бытовых и социальных навыков. Подобный тип психического дизонтогенеза В.В. Лебединский (1985) выделил как искаженное развитие.

В условиях гуманизации общества детей, которые ранее считались необучаемыми, в настоящее время включают в систему общего или специального (коррекционного) образования. В связи с этим наиболее остро обозначается проблема создания современной системы образования детей с расстройствами аутистического спектра.

Специалисты как общеобразовательных, так и специальных (коррекционных) школ сталкиваются с трудностями, обусловленными характером нарушения психического развития при аутизме. Основными из них в начале обучения

Есеп. Нүктенің жылдамдығы $v=100+8t$ (м/сек) заңы бойынша өзгереді. Нүкте $[0;10]$ уақыт аралығында қандай жол жүреді?

Есепті шығару үшін анықталған интегралдың қолданбалылығын білу керек, яғни мына формуланы еске түсіреміз:

$$a) S = \int_a^b v(t) dt.$$

Сонда ізделінді жол осы формула арқылы табылады:

$$S = \int_0^{10} (100 + 8t) dt = [100t + 4t^2]_0^{10} = 1000 + 400 = 1400 \text{ (м)} = 1 \text{ км} 400 \text{ м}.$$

Практикалық тұжырым:

а) нүктенің жүрген жолын табу формуласын еске түсіреміз;

б) осы формула арқылы анықталған интегралды есептейміз.

Сонымен, біз жоғары математика курсының практикалық сабақтарының қолданбалылығын дәлелдейтін бірнеше мысалдар келтірдік. Сабақта негізгі есептеу жолдарын игертуге мысалдар, есептер шығартылған соң, осы тақырып бойынша өтілген материалдың қолданбалылығын көрсететін есептер қарастырған жөн.

Математика пәні оқытушылары оқыту процесінде сапалы білім берумен қатар, студенттердің алған білімдерін өз бетінше тереңдетуіне, жетілдіруіне бағыт беруі керек.

Әдебиеттер:

1.Ю.М.Колягин, В.А.Оганесян Есеп шығаруды үйрен, Алматы, «Мектеп», 1995 ж.

Бастауыш сынып мұғалімі Бактиярова А.Б.

*Қарағанды облысы, Қарқаралы қаласы,
академик О.А. Жаутыков атындағы №1 орта мектебі*

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫ

Білім – кез келген мықты мемлекеттің тірегі. Білімнің мемлекеттік саясаты стратегиялық мақсатқа бағытталған: болашақ ұрпаққа инновациялық және шығармашылық тұрғыдан ойлауға қабілетті етіп тәрбиелеу, оның жеке тұлға

болып қалыптасуында адамның интеллектуалды мүмкіндіктерін алдыңғы орынға қоя отыра өсіру. Білім беру – қоғамдық ұйымдастырылатын және реттелетін, бір ұрпақтан екінші ұрпаққа әлеуметтік маңызды тәжірибені тұрақты түрде беру процесі екені мәлім. Бүгінде Қазақстан Республикасында білім беруді дамыту әлемдегі білім жүйесіндегі өзгерістерді, еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуын, әлемдік білім жүйесіне кіру мүмкіндіктерін ескере отырып іске асырылмақшы.

Қазіргі замандағы ұстаздар қауымының алдындағы үлкен мақсат: өмірдің барлық саласындағы белсенді, шығармашылық іс-әрекетіне қабілетті, еркін және жан-жақты жетілген тұлға тәрбиелеу. Өмірдегі сан алуан қиындықты шеше білу тек шығармашыл адамның қолынан келеді. Шығармашыл адамның бойында батылдык, еркіндік, ұшқырлық, сезімталдық сияқты қасиеттер мен қатар ерекше ой қызметі, қайшылықтарды түсіну, заңдылықтарды анықтау, шығармашылыққа деген құштарлық болу керек.

Оқушының шығармашылық қабілетін дамыту үшін бірнеше шарт орындалу тиіс: шығармашылық қабілетін дамытуды ерте бастан қолға алу; жүйелі түрде шығармашылық әрекет жағдайында болуы; ойлау мүмкіндігінің ең жоғарғы деңгейіне жету; оқушының шығармашылық іс-әрекетіне жағдай туғызу.

Оқушының шығармашылық іс-әрекетіне жағдай туғызу дегеніміз-оқушыны ойлай білуге үйрету екені сөзсіз. Мектеп табалдырығын жаңа аттаған бүлдіршіннен шығармашылық қабілетті талап етпес бұрын, оны соған үйреткен жөн. Оқушының зейінін, есін, қиялын, интеллектісін дамыта отырып, ойлау қабілетін, шығармашылық іс-әрекетін жоғары деңгейде көтеруге болады.

Мектеп табалдырығын аттаған жас бала ертеңгі ел тұтқасы десек, оларды парасатты, саналы азамат етіп тәрбиелеу – әрбір ұстаздың борышы. Бүгінгі мұғалім бастауыш сынып оқушыларына тек білім беріп қана қоймай, олардың бойына ұлттық мінез-құлық, адамгершілік, сыпайылық пен кішіпейілдік қасиеттерін қалыптастыруға, баланың жан дүниесін рухани қазыналармен байытуға, қазақ халқының әдет-ғұрпын, салт-дәстүрін меңгертуге тиіс. Алдыңғы қатарлы тәжірибені жетілдіре отырып, оқу үрдісіне жаңа әдіс-тәсілдерді, оқытудың жаңа технологияларын енгізіп, оқушылардың жалпы дамуын қамтамасыз етуі керек.

Қазірден бастап балаларды кішкентайынан өздерін қоршаған ортамен жан-жақты таныстыру, олардың логикалық ой өрісін шығармашылық жағынан дамыту, сөйлеу және жүріс – тұрыс мәдениеттілігін арттыру, оларды компьютер әлеміне баулу бүгінгі күннің басты талабына айналып отыр.

Қазіргі заманда көптеген елдерде орын алып отырған ғаламдық өзгерістер-мемлекеттердің жаңа дәуірде, қоғамдық өмірлік негізін ақпараттық технологиялар құрайтын ақпараттық кезеңге қадам бастық. Білім саласында ақпараттық технологияларды пайдаланбай, мемлекеттердің ғаламдастыру және тұрақты өркениеттік даму жолымен алға басуы мүмкін емес. Электронды оқулықтың мазмұны оқушының интеллектуалды ойлау қабілетін дамытуға

определение цели, задач, содержания, форм, методов, средств, контроля и результатов, обязательное сопоставление результатов с целью и задачами, анализ достижения цели и задач.

При проектировании педагогического процесса вуза необходимо учитывать многообразие методологических подходов, которые изменяют восприятие, миропонимание, мышление педагога XXI века и влияют на его практическую деятельность.

Литература:

1. Жанабаев З.Ж.. Синергетика знания: научные основы оценки учебной деятельности.-Алматы: Қазақ университеті, 1999.-37 с.
2. Воспитательные системы школ Казахстана (от модели до внедрения).- Алматы: Сигнет-Принт, 2006.-160 с.
3. Мукашев Б.А. Теоретические основы формирования синергетической культуры учащейся молодежи: Автореферат диссертации на соискание ученой степени д.п.н.-Караганда, 2006.-42 с.
4. Загрекова Л.В., Николина В.В. Теория и технология обучения.-М.: Высшая школа, 2004.-157 с.
5. Чошанов М.А. Дидактическое конструирование гибких технологий обучения // Педагогика.-1997.-№2.-С.21-29
6. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика.-2003.-№10.-С.8-14.

Кондакова О.Н.

зам.директора ГБОУ ОЦДиК

старший преподаватель ГБОУ ДПО ЧИППКРО

КОМПЛЕКСНАЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КОРРЕКЦИЯ ДЕТЕЙ С РДА – НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ УСПЕШНОЙ ИНТЕГРАЦИИ РЕБЕНКА В СОЦИУМ

Проблема образования детей с аутизмом в России сложна и многогранна. В настоящее время отмечается тенденция к увеличению количества детей с аутизмом (по разным данным, от 1:150–100). Все чаще говорят уже не только о детском аутизме, но и о широком круге аутистических расстройств, который объединяет в себе и классические варианты аутизма и более легкие аутистические нарушения.

Клиническая картина РДА большинством авторов характеризуется как полиморфная и противоречивая (К.С. Лебединская, 1988; О.С. Никольская, Е.Р. Баенская, М.М. Либлинг и др., 2003). Ранний детский аутизм (РДА), являю-

трудничать с коллегами, готовность к принятию социальной ответственности за свой труд, профессиональные решения, влияние на окружающую среду и др.

Информационный подход. Процесс обучения – это информационная система, поскольку одной из основных функций обучения является передача информации, знания, ценностей новому поколению.

Значительный рост информации и знаний, компьютерная революция характеризует современное общество, которое называют информационным. Увеличение инфоисточников ведет к убыстрению пульсации информации для сохранения целостности системы. Три ключевых свойства информации: новизна, динамичность и разнообразие характеризуют общество и современное образование.

Новизна переходит в обновление парадигм и содержания образования, форм и методов обучения. Новизна диктует и постоянное обновление содержания методов и форм обучения. Чем больше методов и форм будет знать преподаватель, тем разнообразнее, всегда по-новому, с более четким акцентом в постановке целей и задач он будет проектировать свою деятельность. Больше возможности у него будет в адаптации ЗУН, гибче он будет реагировать на запросы обучаемого. Динамичность диктует темпы обновления знаний, ускорение темпов самого процесса обучения, обмена информацией в процессе обучения и т.д. Разнообразие влечет за собой диверсификацию образования, учебных планов, которая выражается в диверсификации образовательных учреждений, источников финансирования.

Значимым направлением педагогической науки является направленность на результат, технологичность и продуктивность всех процессов. Данная тенденция в педагогике называется технологический подход.

Свойствами любой технологии являются:

- концептуальность (опора на научную концепцию, психологическое, дидактическое, педагогическое обоснование);
- системность (обладание признаками системы: компонентный состав, структура, функции, интегративность);
- эффективность (оптимальность по затратам, устойчивая воспроизводимость результатов с позитивными изменениями в развитии обучающихся);
- управляемость (диагностическое целеполагание, планирование, проектирование процессом обучения, поэтапная диагностика, варьирование средствами, методами с целью коррекции результатов);
- алгоритмизация, стандартизация, структуризация учебного материала (создает возможность упорядочения совместной деятельности);
- воспроизводимость (любой другой педагог может воспроизвести и использовать технологию);
- актуальность в решении стоящих проблем.

Личностно-ориентированные технологии обучения требуют и позволяют получить прогнозируемые результаты. От преподавателя требуется грамотное их педагогическое проектирование. Это значит постоянное при проектировании

бағытталуы қажет және оның мына қасиеттерді қанағаттандыруы жеткілікті: жинақтылық, жүйелік, көркемділігі, жылдамдылығы.

Осы секілді электронды бағдарламалармен оқыту жылдам оқи және жаза алмайтын оқушылар үшін суреттеме, бейнелер арқылы көрсетіліп түсіндіріледі, сабақты қызықты жүргізуге және оларды сабақтан жалықтырып алмауға мүмкіндік алады. Осы мақсатта сонымен қатар сабақ ортасында сергіту сәттерін қоса оқыту әдістері өте тиімді ұйымдастырылуы тиіс.

Бастауыш сыныптарға арналған бұл бағдарламаларда оқушылар компьютермен танысып, өзара қатынаста болады, компьютер көмегімен әріп, буын, сөздер мен шағын әңгімелерді баспалап, қарапайым арифметикалық есептерді шығарады, сурет сала біледі.

Сонымен қатар өз бетімен өлен, әңгіме құрастыруды, өз бетінше жұмыс жасауды, жылдам ойлауды, шығармашылықпен айналысуды үйренеді.

Сонымен қатар бастауыш мектеп кезеңіне тән физиологиялық, психологиялық ерекшеліктерін, әрі ойлау қабілеттерін дамыту компьютердің мүмкіндіктерін пайдалану арқылы жүзеге асырылады. Осы бағдарламаларды пайдалануда оқушылардың жеңіл орындайтын тапсырмалары:

- математика сабағында қарапайым арифметикалық амалдарды, геометриялық ұғымдарға қатысты амалдарды орындайды, стандарттық бағдарламалар арқылы калькулятор объектісімен жұмыс істеу;
- ана тілі сабағында мәтіндік редактордың көмегімен тақпақтар, құттықтаулар, өлеңдер т.б жазу арқылы өздерінің тіл байлығын, сауаттылығын, шығармашылық қабілетін арттырып, ойын тиянақты жеткізе алуға, еркін сөйлей білуге үйренеді;

- бейнелеу өнері, дүниетану сабағында Paint бағдарламаның саймандар арқылы (қарындаш, қылқалам, өшіргіш, бояғыш, фигуралар т.б) жұмыс істеуге дағдыланады.

Сонымен қатар басқа да әр түрлі пәндер бойынша (ән-күй сабағында) да компьютер мен мультимедиялық технологияларды пайдалануда оқытудың сапасы, оқушылардың ой-өрісі, дүниетанымы, компьютерлік сауаттылығы және білімге құштарлығы артатыны сөзсіз.

Сондықтан, заман ағымына қарай бастауыш сыныптарда жаңа технологияларды негіздеп, ақпараттық техникалық құралдармен тығыз байланыста ұйымдастыру оқушылардың шығармашылық қабілетін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға шығармашылық пен еңбек етуіне көптеген жағдай жасайды.

Әдебиеттер:

1. <http://www.petrovavl.kz/skoipkppk/pp2008-2/7.shtml>
2. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика. – Алматы «Атамұра», 2000. – Б. 218-219.
3. Новейшая энциклопедия персонального компьютера. М:Просвещение. – 2005.

Abdakimova M.K., Abdakimova A.M.
Karaganda Economic University, Karaganda

THE ROLE OF DEBATES IN FORMING STUDENTS' CIVIL POSITION

The modern educational environment requires training professional, socially active and competitive specialists, capable of adequate professional self-determination and self-development, ready to provide the company with sustainable, safe and successful development. Training of such specialists in the system of higher professional education can be provided by a consistent formation of professionally-cultural competence in the context of the students' professional, social and personal achievements. Since the competence-based approach is directly connected with the idea of person's comprehensive training and education not only as a specialist and professional, but also as a citizen and a member of the community, this approach is humanitarian in its basis.

Many organizations conduct training by specially developed programs for the new specialists before they start working. The students acquire special competences and receive special knowledge during the whole educational process and internship. New geopolitical realities strongly require the formation of social mature generation possessing general competence. In other words, it is a question of the relevance of education to the civil position, the purpose of which is to prepare young people for responsible and meaningful life and work in a democratic, legal state, and civil society. The concept of the «civil society» comes together with the concept of «patriotism» which reflects person's willingness and ability to take an active part in the public life.

Person's civic competence includes abilities that would allow to implement the whole complex of civil rights and responsibilities in a democratic society actively, responsibly and effectively. The creation of the students' civic competence promotes their participation in youth student organizations, intellectual games, social movements. Thus, modern educational ideology is aimed at self-realization, self-actualization, self-reflection, formation of socio-political and moral-legal culture of students. In this respect the educational system of the Republic of Kazakhstan, and in particular, the Karaganda region is not an exception.

Karaganda oblast is a region with a high concentration of student youth. Karaganda is characterized by high activity of youth organizations 90 % of which consist of the higher educational institutions' students. For example, Karaganda Economic University has youth organizations which work in various directions such as the Students' Parliament, Kazakhstan students' Alliance, students' Ombudsman, students' hostel council, student's scientific society (SSS), students' interest clubs, public dean, institute of students' leadership, students' construction and labor groups, students' police assistance, student league of humour clubs, students' center of aesthetic and creative

«Если попытаться определить место компетентности в системе уровней профессионального мастерства, то она занимает промежуточное значение между исполнительностью и совершенством. Компетентность предполагает постоянное обновление знаний, овладение новой информацией для успешного применения в конкретных условиях, т.е. овладение оперативным и мобильным знанием. Компетентность не просто обладание знаниями, но и скорее потенциальная готовность решать задачи со знанием дела, поэтому компетентность включает в себя как содержательный (знания), так и процессуальный (умения) компоненты. В зависимости от обстоятельств компетентный специалист может применить тот или иной метод, наиболее подходящий к данным условиям и в данное время. Гибкость метода – важное качество компетентности. Компетентного человека отличает способность среди множества решений выбрать наиболее оптимальный, аргументировано отвергнуть ложное, подвергать сомнению критическим мышлением. Содержание понятия компетентность включает в себя мобильность знания, гибкость метода и критичность мышления».

Компетентность – это владение ЗУН, накопление опыта творческой деятельности, эмоционально-волевых отношений, интегрированные с начальным опытом профессиональной деятельности, а также зарождение мудрости личности, умения использовать приобретенные ЗУН в стандартных и нестандартных ситуациях с хорошей эффективностью.

В структуру ориентировочной основы деятельности компетентностного подхода выделяют следующие элементы:

- предмет и способы (мыслительные, организационные, коммуникативные и др.)
- понятийное знание о сущности создаваемого в этой деятельности предмета или процесса;
- набор апробированных в собственном опыте способов деятельности;
- опыт выполнения этой деятельности в проблемных условиях;
- механизм рефлексии, проявляющийся в сообразном тестировании ситуации с их ценностно-смысловыми установками.

Природа компетентности такова, что она будучи продуктом обучения, не прямо вытекает из него, а является, скорее следствием саморазвития индивида, его не столько технологического, сколько личностного роста, следствием самоорганизации и обобщения деятельностного и личностного опыта [6].

Профессиональная компетентность современного специалиста состоит из трех компонентов: специальной, социальной и личностно-индивидуальной компетентностей. В специальную компетентность помимо специальных ЗУН входят умения проектировать свою профессиональную деятельность, обновлять профессиональные ЗУН, а также знания и умения технологии принятия профессиональных решений. Социальная компетентность включает коммуникативную культуру личности, готовность к использованию информационно-коммуникативных технологий, ЗУН языков, умение работать в команде, со-

творческой деятельности формирует у человека новое качество – креативность, а накопление опыта эмоционально-волевых и ценностных отношений – комплекс качеств – от активности и коммуникативности до ответственности и возможности сопереживать другому. Полученный опыт готовит обучаемого к практической деятельности, определяет навыки практического решения задач и формирует компетентность.

Личностно-ориентированный подход включает в себя индивидуальный подход и перетекает в целостный подход. Целостный подход требует ориентации на интегративные характеристики личности. Примером использования целостного подхода в педагогике является теория целостного педагогического процесса. Личностно-ориентированный, деятельностный и полисубъектный подходы составляют гуманистическую основу методологии педагогики. Необходимо также формировать внутреннюю потребность и активно-положительный мотив деятельности. Эти положения характеризуют деятельностный подход.

В процессе обучения должен осуществляться межличностный диалог учителя и обучаемого. По М.М.Бахтину это «свободное самооткровение личности», где обучаемый ищет различные способы выражения своих мыслей, отстаивает свои новые ценности.[4]

Диалог – необходимый компонент гуманизации образования, его ориентации на личность обучаемого. Одна из известных потребностей личности – потребность в общении. Именно в общении человек выражает себя как личность, приобщает к ценностям общества и другого человека, отстаивает свое мнение и формирует свою позицию. В ходе диалога обучаемый овладевает способностью и умением вести его на разных уровнях. Это диалог с собственным Я, общение с самим собой, собственным разумом – личностный уровень.

Межличностный уровень – понимание диалога как процесса взаимодействия качественно различных ценностно – интеллектуальных позиций.

Диалог личностей и культур может найти отражение в диалоге текстов. Это проявление герменевтического подхода в педагогической науке. Понимание текстов – это не готовый результат, а диалектический процесс, диалог разных культурных миров, результат столкновения смыслов.

Идея диалога личностей и культур бурно развивается в настоящее время благодаря глобализационным процессам в мире. Результат воспитательной деятельности – базовая культура личности. В каждой идее, слове, образе – диалог разных культур, разных эпох, разных народов.

Компетенция – с лат. языка – означает круг вопросов, в которых человек хорошо осведомлен, обладает познанием и опытом деятельности. Компетентность в определенной области – это обладание соответствующими знаниями и способностями, позволяющими обоснованно судить об этой области и эффективно действовать в ней. М.А.Чошанов приводит следующее понимание профессиональной компетентности [5].

development. The most effective in the sphere of civic education and formation of personal positions in the system of public relations is a students' debate club «Birlik».

This club appeared and functions due to the great enthusiasm of the students, because the debates ensure active involvement of the students into the educational-cognitive activity organized on the basis of internal motivation.

In common life there are no rules for conducting disputes in an informal atmosphere, and the parties do not even try to listen to each other. But the debate is a well-argued civilized discussion observing certain rules, in which the participants represent different points of view to convince a third party (judges, debate spectators, etc.).

The members of the intellectual debate club «Birlik» participate in debate tournaments held in many regions of Kazakhstan. The practice shows that additional preliminary training and using the rhetorical skills are needed for conducting effective, interesting and meaningful debate. The active members of the debate club implement pre-educational program which allows understanding the technique of the game and getting a thorough knowledge on modern humanitarian issues. They conduct active work with high school pupils in the field of the humanitarian and communicative training, and promote the technology of the «debates» as a way of forming active civil position among young people. Fruitful work of the debate club is resulted by the victories at regional, republican competitions. The main thing is that debates form a new generation of creative, purposeful, socially active youth competitive in the field of mediation and conflict resolution. This work has its vivid followers and successors.

The value of the «Debates» technology in students' socialization, training and development is appreciated by the teachers.

The socializing value is expressed in the fact that the debate is pedagogical instrument, the mechanism of introducing participants with the norms and values of the civil society. It helps the students to adapt to the conditions of the modern society and develops competitiveness and ability to discuss and defend their interests based on the knowledge of the legal issues and its proper application.

The educative value of the debate lies in the fact that it allows participants to evaluate independently, to develop moral and ideological position, the behavioral set, affects the formation and development of the psycho-emotional and volitional sphere. As polls and observations show, the debate participants have a high communicative culture, sociability, and ability to find a compromise.

The developing value is expressed in the fact that the debates develop participants will, memory, thinking, including the ability to compare, analyze, to find analogy, to find and analyze the diverse information on relevant issues, etc.

The debates' didactic value is expressed in the fact that they are the basis for forming students' general educational and practical skills, as well as the most important qualities necessary for a modern person.

Thereby, the debates contribute to:

broadening of a general cultural outlook:

- enrichment of knowledge related to the humanities and especially social science fields;
 - developing enthusiasm and motivation for learning;
 - developing interest for scientific, popular fiction and classic literature reading.
- intellectual skills development:*
- critical thinking, ability to establish logical connections between events;
 - ability to analyze a variety of ideas and experiences, make informed judgments, to build a chain of evidence;
 - ability to differentiate facts and opinion, identify errors, fraud and stereotypes, to analyze the information;
 - ability to focus on the problem.
- development of exploratory and organizing skills and knowledge:*
- collect and analyze information from various sources, treating it with a critical eye, and observing it in a particular historical context;
 - validate the findings and evaluations' correctness, using different methods of proof and reliable historical facts;
 - assess the studied events reasonably, in the specific historical conditions, based on the theoretical knowledge gained in the course of history;
 - evaluate different versions and opinions on past historical events, recognizing that some sources may be biased, and to explain the reasons for this bias;
 - collect evidence and use it wisely. Logic or simple examples are not always enough. It is often required to find evidence from various sources (newspapers, books, interviews, electronic networks);
 - organize the material competently in order to improve communication, regardless of whether it is oral or written.
- creativity development:*
- ability to take a fresh look at the problem, motivation to use innovative ways to address it, the ability to see something new and unusual in the commonplace;
 - flexibility and productive thinking, quick reflexes and the ability to appreciate other people's creativity.
- communicative skills' development:*
- ability to hear and listen to the companion;
 - ability to empathize others and show solidarity, understanding and sympathy, to perceive the historical experience;
 - tolerance for different points of view, understanding the possible existence of other views;
 - ability to work in a team.
- development of an oratory:*
- public speaking skills;
 - self-confidence;
 - ability to articulate in speech and writing;

дополнения, компромисса, сочетающего черты противоположностей; монолог учителя уступает место диалогу, взаимодействию, партнерству, ориентированному на свободу развивающейся личности); открытости учебной и воспитательной информации [2].

Синергетическое образование реализуется в плоскостях гуманитаризации содержания образования, интеграции естественнонаучных и гуманитарных культур и дисциплин высшей школы, воспитания ценностных отношений к окружающему миру и формирования нового стиля научного мышления-нелинейного мышления [3].

Концепция личностно-ориентированного подхода пришла на смену личностно-развивающему обучению педагогов – новаторов. В середине 80-х годов получили большое развитие идеи и методики обучения Ш.О.Амонашвили, В.Ф.Шаталова, С.Н.Лысенковой и др. Основными установками учителей-новаторов являются: принятие любого обучаемого таким, каков он есть; эмпатийное понимание обучаемого; открытое и доверительное общение. Это направление становится альтернативной «академической и административной педагогике», совершенствует и реализует общемировую тенденцию гуманизации образования.

В центре теории находится личность-личность обучаемого. Личность становится целью, субъектом, результатом, критерием оценки эффективности всего образовательного процесса. Раскрытие и реализация личности обучаемого в педагогическом процессе, в будущей профессиональной деятельности, в жизни является главенствующей позицией всей теории личностно-ориентированного образования.

Во взаимоотношениях, взаимодействии, общении в образовании доминирует субъект-субъектные отношения. Задача современного педагога – способствовать раскрытию способностей обучаемого, его развитию и самосовершенствованию. Сегодня обучаемый является равноправным партнером, участником педагогического процесса. Без его активности, инициативы, творчества невозможно результативно осуществить учебно-воспитательный процесс. Объектом деятельности педагога и обучаемого становится целостный педагогический процесс.

Личностно-ориентированный подход требует знания процесса развития и саморазвития личности обучаемым. Поэтому необходимо формирование ключевых компетенций. Обучаемый должен знать психологические процессы развития личности, структуру самосознания и самовоспитания личности, владеть навыками самопроектирования своей деятельности по своему самосовершенствованию. Рефлексия, как пишет Н.А.Морева, вошло в науку с именем Р.Декарта. Рефлексия является рабочим инструментом человеческого разума. Это размышление, самонаблюдение, самоизучение, обращение познания человека на самого себя, свой внутренний мир, склонность самоанализу.

В классической педагогике определяют три компонента содержания образования: это опыт творческой деятельности и опыт эмоционально-волевых и ценностных отношений к окружающему миру, другим и самому себе, а также качества личности, в частности компетентности личности. Приобретение опыта

Общенаучный уровень методологии отражают системный и синергетический подходы.

Иллюстрацией применения системного подхода в педагогической науке можно считать категорию «педагогическая система». Статистическая система структурна, выражает порядок и форму взаимосвязи компонентов. Динамическая система функциональна, имеет компоненты входа и выхода, соответственно вводимого и результативного материала, с непрерывным или дискретным протеканием процесса.

Педагогическая система-множество взаимосвязанных структурных компонентов, объединенных образовательной целью развития личности и функционирующих в целостном педагогическом процессе. В педагогической системе можно выделить четыре компонента: преподаватель и студент, содержание образования, материально-техническая база. Педагогическая система превращается в педагогический процесс, если системе придается цель развития и компоненты начинают взаимодействовать. Целостный

педагогический процесс высшей школы предполагает единство всех компонентов (обучения, воспитания, развития, научной деятельности) профессиональной подготовки специалистов.

Педагогическая система-это система в составе подсистем, компонентов, элементов. Педагогическая система – это специально-организованное взаимодействие педагогов и воспитанников по поводу содержания образования с использованием педагогических средств с целью решения задач образования, направленных на удовлетворение потребностей, как общества, так и самой личности в ее развитии и саморазвитии.

Целостный педагогический процесс имеет свою структуру: сопроцессы – обучение, воспитание, развитие, научную деятельность. В структуре каждого процессуального компонента можно выделить универсальные элементы: цель, задачи, содержание, методы, средства, формы, контроль, результат.

Синергетический подход как продолжение системного подхода в педагогике характеризуется следующими положениями.

Каждый структурный компонент педагогической системы (ученик, педагог, студенческая группа и т.д.) является открытой информационной системой, обменивающаяся с окружающей средой энергией и информацией [1]. Именно информация играет ключевую роль в синергетике в отличие от других наук. В отличие от природных систем социальные системы являются сугубо информационными, и без обмена информацией они не могут существовать. Поэтому современная педагогика опирается на научные методы познания и управления сложным объектом. Синергетический подход является развитием системно-функциональных методов, применяемых в педагогике.

Принципы синергетического подхода: субъективность познающего сознания; дополненности (концепция комплементарности: противоположности для развития уходят не посредством снятия /диалектика/, а за счет взаимного

- ability to perceive listeners intonation, gestures and facial expressions. And also debates help to form a civic position and life activity skills in a society;
- ability to formulate and defend their own point of view;
- ability to take a different view and evaluate the idea, not the person declaring it;
- understand the importance of civic, moral formation «rod»;
- respect human and national values, different cultures, and traditions;
- increased interest to the events in the political life of the country, region, and the city;
- motivation to use their knowledge in the practice of public life, the ability to take responsibility for solving any problem.

In conclusion, we would like to say that the most important task for the legal state is to educate citizens that are high cultural, tolerant and mobile, erudite, purposeful, confident, free from stereotypes. Citizens who can comprehend the changes taking place in the society constructively and critically. Widespread introduction of the «Debates» contributes to the practical implementation of the personality oriented approach in education and ensures the deliberate formation of the civil qualities of students, their systematic vision in building a civil society.

References:

1. Сайт <http://www.auditorium.ru/books/1616/> Светенко Т.В. Путеводитель по дебатам.

Куимова М.В.

*Национальный исследовательский Томский политехнический университет,
Россия*

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТЕКСТ НА ЗАНЯТИЯХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Книги – это корабли мысли, странствующие по волнам времени и бережно несущие свой драгоценный груз от поколения к поколению

Фрэнсис Бэкон

Чтение занимает значительное место в жизни современного образованного человека, так как является одним из средств получения информации. В процессе изучения иностранного языка, чтение служит хорошей основой для развития других видов речевой деятельности, способствует погружению в языковую среду, расширяет кругозор и обогащает словарный запас.

В методической литературе отмечается, что иноязычный художественный текст:

- 1) способствует решению образовательных, воспитательных и практических задач;

- 2) обеспечивает формирование различных видов коммуникативной компетенции;
- 3) способствует интенсификации развития академических умений у обучающихся;
- 4) учит работать со словарем;
- 5) служит материалом для развития как рецептивных, так и репродуктивных навыков и умений [1, 3, 6, 7].

При отборе текстов для чтения, вслед за рядом исследователей, мы предлагаем следующие критерии:

- 1) известность и значимость данного литературного произведения среди носителей языка, ценность в художественном и культурном плане;
- 2) соответствие темы и проблематики текстов возрасту, интересам обучающихся;
- 3) доступность языковой формы текста [2, 4, 5].

Работа с текстом должна сопровождаться системой упражнений, направленных на:

- 1) развитие видов чтения:
 - просмотровое;
 - ознакомительное;
 - изучающее;
 - поисковое;
- 2) формирование и развитие лексико-грамматических навыков и умений (словообразование, нахождение синонимов, антонимов, расширение лексического и грамматического запаса и т.д.);
- 3) проверку понимания фактического содержания текста;
- 4) развитие высказывания в устной или письменной речи (от подготовленного высказывания к неподготовленному).

В процессе работы с художественным текстом изучается не только иностранный язык, но и повышается уровень познавательной активности, образованности, эрудиции. Чтение является хорошей основой для развития продуктивных умений иноязычной речи в говорении и письме, способствует формированию межкультурной компетенции, приобщает к богатому культурному прошлому и настоящему страны изучаемого языка, развивает общечеловеческое сознание.

Литература:

- 1) Жиркова О.П. Методика проведения экстенсивного домашнего чтения произведений художественной литературы при обучении немецкому языку студентов второй языковой специальности педагогического вуза: Дис. . канд. пед. наук: Владимир, 2004. 131 с.
- 2) Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование: готовим к диалогу культур. Минск: ООО «Лексис», 2003. 174 с.

- овладевать навыком лингвометодического обеспечения коммуникации в процессе обучения с использованием информационно-коммуникационных технологий;
- создавать подлинно языковую среду, способствующую возникновению естественной потребности в общении на английском языке и отсюда – потребности в изучении иностранного языка.

Литература

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы. // www.edu.gov.kz
2. Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В., Петров А. Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. М., 2001.- с.29
3. Агафонова Е. А. К вопросу о применении метода Case-study и использовании Интернет-ресурсов как активных методов обучения иностранному языку в техническом вузе. Молодой ученый. – 2011. – №6. – С. 114-116.
4. Полат Е.С. Интернет в гуманитарном образовании. М.: ВЛАДОС, 2001.-153
5. Халяпина Л.П. Методическая система формирования поликультурной языковой личности посредством Интернет-коммуникации в процессе обучения иностранным языкам. Дис. канд.пед.наук. СПб., 2006.-256 с.
6. Владимирова Л.П. Интернет на уроках иностранного языка//ИЯШ.2002 № 3-С.39-41.
7. Коптюг Н.М. Интернет-проект как дополнительный источник мотивации учащихся // Иностранные языки в школе. – 2003. – № 3.

Преподаватель Якупова Ж.

Профильный колледж имени А.Ясави, Казахстан

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ КАК ОСНОВА ИННОВАЦИЙ В ОБРАЗОВАНИИ

Происходящие в мире и Казахстане изменения в области целей образования, соотносимые, в части, с глобальной задачей обеспечения вхождения человека в социальный мир, его продуктивную адаптацию в этом мире, вызывают необходимость постановки вопроса обеспечения образованием более полного, личностно – и социально-интегрированного результата. В качестве общего определения такого интегрального социально-личностно-поведенческого феномена как результата образования в совокупности мотивационно-ценностных, когнитивных составляющих и выступило понятие инновация. Это означало формирование новой парадигмы результата образования.

Целью обучения языку является выработка определенных навыков и умений разных видов речевой деятельности на основе знаний о способе деятельности (коммуникативная компетенция).

В основе компьютеризации обучения иностранным языкам лежит коммуникативный метод. Сущность коммуникативного метода сводится к тому, что обучение любому языку невозможно без общения или коммуникации, где формой общения является диалог двух или более собеседников. Поэтому создание мультимедийных обучающих программ не противоречит основным принципам коммуникативного метода, а более того – обогащают их мультимодальным представлением учебной информации и активизируют восприятие неродной речи. Коммуникативный метод можно считать стратегической моделью определенного направления в обучении, в частности, мультимедийного обучения, обеспечивающего интерактивные, аудио и видео контакты [7].

В современном интегрированном сообществе нельзя учиться изолированно, ограничиваясь традиционным замкнутым социумом: учителя, друзья, семья. Телекоммуникации открывают дорогу в широкий мир. Как отмечает Е.С.Полат, учащиеся получают доступ к богатейшим информационным ресурсам сетей и возможность работать совместно со сверстниками из других стран, в рамках телеконференций – обсуждать проблемы практически со всем миром. Подобные сотрудничество и кооперация создают огромную мотивацию их самостоятельной познавательной деятельности в группах и индивидуально, поскольку совместная работа стимулирует учащихся к ознакомлению с разными точками зрения на изучаемую проблему, к поиску дополнительной информации, к оценке получаемых собственных результатов. Преподаватель становится руководителем, консультантом, координатором, к которому обращаются как к авторитетному источнику информации, как к эксперту.

В настоящее время телеконференции и видеоконференции активно внедряются в программу педагогической практики студентов, в практику повышения квалификации учителей. С точки зрения формирования коммуникативной компетенции языковой личности преподавателя, этот вид инновационных интерактивных технологий позволяет:

- создавать сети дистанционного обучения и повышения квалификации преподавателей иностранного языка;
- оперативно обмениваться информацией, идеями, планами, расширяя свой кругозор, повышая свой культурный уровень;
- формировать у партнеров коммуникативные навыки, культуру общения, аргументировано доказывать свою точку зрения, слушать и уважать мнение партнера;
- развивать умения добывать дополнительную информацию из разнообразных иноязычных источников;

3) Серова Т.С. Комплексные упражнения при обучении чтению на иностранном языке // Вопросы лингвистики и методики преподавания иностранных языков. Свердловск, 1973. С. 138-146.

4) Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: Пособие для студентов пед. вузов и учителей. М.: Просвещение, 2002. 160 с.

5) Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М.: Слово/Slovo, 2000. 624 с.

6) Филимонова Н.Ю. Художественный текст в иностранной аудитории (начальный этап нефилологического вуза): монография. Волгоград: РПК «Политехник», 2004. 111 с.

7) Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. М.: Высш. шк., 1987. 207 с.

Альмурзина Г.М., Жанабилова А.К.

Д. Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік техникалық университеті, Қазақстан

СТУДЕНТТІҢ ӨЗДІК ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДА ҚАТЫСЫМДЫҚ БАҒЫТТАҒЫ ӘДІСТЕМЕЛЕРДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Қазіргі таңда жоғары оқу орны (ЖОО) орыс бөлімі студенттерінің қазақ тілінен оқу-тәрбие үдерісінің тиімділігі студенттің өздік жұмысының нәтижелігіне байланысты байланысты. Студенттің өздік жұмысының (СӨЖ) табысты болуы оқытушының таңдап алған оқыту әдістемесіне байланысты болады. Оқытушы алдында көптеген әдістемелерден студенттің *өздік оқу әрекетін қалыптастыру, тіл үйренушінің оқудағы жауапкершілігін дамыту* мақсатын жүзеге асыруға лайықты әдістемені таңдау мәселесі туындайды. Сондықтан қазақ тілін *студенттің өздік жұмысын негізінде* меңгерту үшін А. Байтұрсыновтың «Қай әдіс жақсы?»-деген сұрағына тағы да жауап іздеуге мәжбүрміз.

Осы сұраққа жауап іздеу барысында студенттің өздік оқу әрекетін қалыптастыру үшін әртүрлі әдістердің тәсілдерін біріктіре қолдану керек деген ойға келдік. Дегенмен қолданатын тәсілдердің қатысымдық бағыт аясында болуына ерекше назар аударамыз.

Тілді *қатысым құралы* ретінде өзбетінше жалғыздан –жалғыз, тіпті екеуара меңгеру қиындыққа әкеледі. Өкінішке орай, біздің байқағанымыз тәжірибеде кейде студент *өзбетінше* белгілі бір мәтіндерді оқып, алдын-ала жатталған монолог, диалогтарды тапсырып, ережелерді меңгеріп, грамматикалық тұрғыдағы тест тапсырмаларын орындаса, өздік жұмысын ұйымдастыру мәселесі шешілді деп есептеледі. Бұл бағыт өзге пәндерден өз бетінше атқаратын жұмысты

ұйымдастыруда жарамды да шығар. Мысалы, Қазақстан тарихынан белгілі бір тақырыпқа байланысты материалды оқып, соңында өз білімін тест арқылы тексеріп, оқытушының бақылауынан өтсе, бакалавр сол тақырып көлеміндегі материалды меңгерді деуге болады. Себебі ол материалды ұғады, сол тақырыптан алған білімін ары қарай да қолдана алады.

Ал өзге тілді студенттердің қазақ тілін меңгеруінің өзіндік ерекшелігі бар. Студент жоғарыда айтылған жұмыстардың барлығын өз бетімен орындағанымен, қазақ тілін меңгеруде сапалы нәтижеге жете қояды деп айта алмаймыз. Оның себебі мынада. Тіл – қатынас құралы екені белгілі. Біз зерттеу жұмысымызда «қатынас» ұғымы кең, өйткені қатынас ақпаратты жеткізу ғана емес, ол тұлғалардың бір-біріне әсер етуі, әрекет жасауы үрдісімен байланысты деген көзқарастарға сүйенеміз[1;2]. Қазақ тілін қатысымдық тұрғыда оқытуда, *тілдік қатынас*, бір жағынан, оқыту пәні ретінде танылса, екіншіден, ол – сол пәнге оқыту мен өзбетінше үйренудің *оқу құралы*. Тілдесім үрдісі кем дегенде екі қатысушының қарым-қатынасы арқылы жүзеге асатыны белгілі. Егер әр студент өзі тек оңаша, басқалардан бөлек өз бетімен жұмыс жүргізіп отырса, мысалы, компьютермен жұмыс немесе мәтін аудару, онда қандай тілдесім болмақ? Сондықтан қазақ тілін меңгеруде өзбетінше жұмысқа бағытталған оқыту барысында да тілдік қатысым басшылыққа алынады. Ол үшін студенттердің өзара қарым-қатынасына негізделген, болашақ қызметіндегі шынайы тілдік қарымы-қатынас жағдаяттарды бейнелеуші жұмыс түрлерін қолданамыз. Осы арада қатысымдық тұрғыдағы әдістерді пайдалану тиімді. Бұларға оқыту әдістемесінде қатысым, жеделдете оқыту, жоба т.б. әдістерді жатқызады. Енді осы әдістерге тоқталамыз.

Соңғы жылдарда мемлекеттік тілді оқыту әдістемесінде қатысым әдісі басымдылық танытуда. Кез келген оқыту әдісінің мәні, оның ұстанымдары, негізгі белгілері арқылы барынша айқындалатыны белгілі. Ғалым Ф.Оразбаева: «Қатысымдық әдістің басты белгісінің бірі – тілді үйретуді күнделікті өмірде жүзеге асыру, сабақты практикалық жағынан жан-жақты қамтамасыз ету. Мұнда оқу сырттай немесе жеке дара күйде іске аспайды, адамдардың іс-жүзіндегі өзара іс-әрекеті үстінде, ауызба – ауыз сөйлесуі, тілдесуі арқылы болады», – дейді[1, 127]. Осы әдістің негізгі ұстанымына ғалым *тіке байланыс ұстанымын* жатқызады. Ал осы ұстанымды оқыту жүйесінде жүзеге асырудың ең тиімді түрі – дәрісханада кесте бойынша өтетін сабақтар болып есептеледі. Бірақ кредиттік жүйемен оқытуда бұл сабақтарға бөлінген сағаттардың көлемі шектеулі. Бұл арада бір жағынан, дәрісханадан тыс өзбетінше атқарар жұмыс сағатының көбеюі студентке қажетті арнайы жағдайда тілге үйрену мүмкіндігін жасаса, екінші жағынан есту, тыңдау, бір-біріне әсер ету, өзара әрекетке түсу, тез арада кері байланыс орнату дағдыларына негізделген ауызша сөйлесуге шектеу қояды. «Қазақ тілінде кәсіби-қатысымдық құзырлықты меңгерту» мақсаттары «... тілдік құралдардың қолданысқа түсуі, әртүрлі ситуациялар үшін әртүрлі тілдік құралдарды дұрыс пайдалана білуі»[3, 87] екенін, қатынас тек сөйлеу циклы-

стоятельно создавать новые компьютерные обучающие программы. Для этого существуют несколько возможностей: модификация и дополнение без данных открытых программ и использование авторских или генеративных программ.

Применение ПК в качестве инструмента поддержки профессиональной деятельности преподавателя позволяет не только более эффективно работать с учебными материалами, но и оптимизировать учебный процесс путем систематической регистрации его параметров и создания банков данных по каждому конкретному студенту и группе студентов в целом (сведения об исходном уровне знаний, результаты текущего контроля, средний балл, данные о преобладающем темпе работы и т.п.).

Функции ПК в качестве инструмента деятельности обучающего основаны на следующих факторах [6]:

- его возможности точной регистрации фактов,
- хранения и передачи большого объема информации,
- группировки и статистической обработки данных.

Это позволяет применять ПК для оптимизации управления обучением, повышения эффективности и объективности учебного процесса при значительной экономии времени преподавателя по следующим направлениям:

- получение информационной поддержки;
- диагностика, регистрация и систематизация параметров обучения;
- работа с учебными материалами (поиск, анализ, отбор, оформление, создание);
- организация коллективной работы;
- осуществление дистанционного обучения.

Программа дистанционного обучения включает в себя как базовый уровень грамматики, фонетики, лексики, аудирования для начинающих изучать языки, так и продвинутый уровень для студентов старших курсов, включающий в себя публицистические статьи, неадаптированные тексты, аудиозаписи носителей языка и функции синхронного перевода. Дистанционное обучение имеет свою специфику, обусловлено тем, что предполагает обучение различным видам речевой деятельности. При обучении чтению и письму можно ограничиться сетевым курсом. При обучении произношению, речи и аудированию необходима опора на звуковое сопровождение, а также на создание различных ситуаций, стимулирующих устные высказывания обучаемых, т.е. возникает опора на иллюстративный материал. Использовать такой материал в сетевых курсах технически возможно, но практически довольно проблематично из-за большого объема памяти, который требуют такие файлы.

Ведущей целью обучения языкам является формирование коммуникативной компетенции, т.е. умения извлекать достаточно полную информацию при чтении иноязычных текстов, умения понять собеседника, а также выразить свою мысль, точку зрения устно и письменно.

мультимедиа продуктов, Интернет страничек, содержащих информацию, необходимую для изучения языка, электронных учебников, баз данных с тематическими текстами, упражнениями и тестами всех уровней. Большое количество источников затрудняет поиск необходимой информации, поэтому создание системно-тематического мультимедиа комплекса является актуальной проблемой [5].

Компьютер как вспомогательное средство обладает рядом преимуществ: в нем сочетается видео – аудио информация, текстовая информация, возможность записи собственного голоса и дальнейшей самокоррекции, произношения. Компьютер предоставляет огромные возможности тестирования на уровне владения языком или темой, без участия или с частичным участием учителя, что сократит время проверки результатов. Тесты возможны самые различные: подстановочные, выборочные, правда – ложь, шаблонные.

Основные методические функции, реализуемые средствами компьютера, сводятся к следующим:

- 1) информативная – возможность хранения и переработки большого объема информации;
- 2) тренировочная – применение компьютера для тренировки с целью формирования прочных навыков;
- 3) контролирующая – регулирующая – применение ПК для текущего и итогового контроля результатов учебной деятельности.

К тому же можно выделить второстепенные функции:

- коммуникативная – возможно общение на зарубежных чатах;
- организационно-стимулирующая – компьютер привлекает своей новизной и является стимулирующим фактором, предусматривает выполнение следующих операций:

- 1) принятие и распознавание ответа обучаемого;
- 2) анализ и определение правильного ответа;
- 3) запоминание результата и сообщение о нем учащимся.

При работе с учебными материалами ПК представляет преподавателю разнообразную помощь, которая заключается не только в упрощении поиска необходимых сведений при создании новых учебных материалов за счет использования систем справочно-информационного обеспечения, но и в оформлении материалов для обучения (текстов, рисунков, графиков), а также в анализе существующих разработок.

Автоматический анализ, отбор и прогнозирование эффективности учебных материалов являются важными направлениями использования компьютера в качестве инструмента информационной поддержки деятельности обучающего. Преподаватель может не только проводить отбор материалов для обучения (составлять лексический и грамматический минимумы, отбирать тексты и упражнения), но и также анализировать тексты и целое учебное пособие.

Помимо разработки печатных материалов современные компьютерные средства позволяют преподавателям, не занимаясь программированием, само-

нан емес, сонымен қатар эмоциялық реакциялардан, мимикалық және пантомимикалық қозғалыстардан тұратынын басты назарға алады. Тілдік қатынастың «әлеуметтік, ... қауымдық, ... эмоционалдык» [1,80] қызметін жүзеге асыру мүмкіндігі азаяды. Осылайша, дәрісханалық сабақтардың оқыту мерзімінің азаюы олардың тиімділігін арттыру міндетін алға тартады. Бұл дегеніміз – осы сабақтарда студент көбірек ауызша сөйлеп, оның тілдесім белсенділігі артуы қажет. Оқыту тәжірибесі ауызша сөйлеу уақытын көбейту мақсатына жеделдете оқыту әдістің тәсілдерін қолданудың тиімділігін байқатты.

Әдістемеде сөз етіліп отырған жедел(жеделдете) оқыту әдістің ерекшеліктері төмендегідей анықталған: қысқартылған уақыт мөлшері; мөлшерлі уақытта сөйлеу процесіне қажетті оқытылатын материалдардың көлемінің молдығы; үйренушінің оқу үдерісі барысындағы белсенділігінің күшейтілуі; жеке тұлғаның бойындағы барлық психологиялық мүмкіндіктерін, оның ішінде жасырын қабілетінің шексіз жұмсалуды; тіл үйренушіге ықпал жасаушы әрекет құралдарының барлығының кешенді түрде қолданылуы; сабақтың ерекше ұйымдастырылған формада өтуі [1].

Біздің тәжірибемізде тілді үйретудің мынадай тәсілдері басшылыққа алынады: сабақта студенттің болашақ қызметі аясында жиі кездесетін жағдаяттар ойын арқылы кірістіріледі де, тіл үйренушілер осы жағдайлар шеңберінде қазақ тілінде кәсіби тілдесімге үйренеді. Тапсырмалар қатысымдық міндет түрінде беріледі. Оны тіл үйренуші өз ойын айтып жеткізудің нұсқау – бағдарламасы ретінде пайдаланады. Оқытушының мұқият ойланып және сұрыптап алған ойын тапсырмалары кезекпен өтіп, үнемі ауысып отырады.

Дәстүрлі оқытуда оқытушының өзін қоса алғанда екі-үш адам белсенді тілдесімге түсе алады, өзге үйренушілер тек тыңдаушы ғана болады. Бұл сабақтарда оқытушы тіл үйренушілердің үштен бірін ғана сөйлесуге тарта алады. Ал проблемалық (проблемалық емес те) жағдаяттық сипаттағы тапсырмаларды, мысалы, қатысымдық тапсырмаларды және тағы басқа ерекше тәсілдерді қолдануда оқытушы белсенді тілдесімге негізделген, өзбеттілікке бейім жұмысқа бір мезетте топтағы студенттердің көбін, кейбір жағдайда бүкіл топты жұмылдыра алады. Осылайша, дәрісханада өтетін сабақтардың тиімділігі артады. Студенттің дәрісханада алған тілдесім дағдылары келесі сатыда оқытушының қатысуынсыз өзбетінше атқарар жұмысына көмек болады, ары қарай дамиды.

Қатысым, жеделдете оқыту әдісінің кәсіби бағытымен жоба әдістемесі тығыз байланысты. Жоба әдісінің басты мақсаты – тәжірибеде орындауға бағытталған білгілі бір міндеттерді не әр сала бойынша білімдерін толықтыруды талап ететін маңызды мәселелерді орындау барысында өзбетімен білім алуға жағдай жасау. Мысалға, жоба әдісін қолдану арқылы қазақ тілінде кәсіби қарым- қатынасты меңгеру барысында бакалаврлардың өздік жұмысы арнайы бір мәселе бойынша қазақ тілінде материалдар жинауды және сараптауды қамтиды. Мысалы, «Стандарттау, метрология және сертификаттау» мамандығының студенттеріне болашақ қызметі сапа жүйесін енгізумен

байланысты болғандықтан, оларға «Қазақстан өнеркәсібіндегі сапа саясаты» атты тақырыпты ұсынамыз. Бұл тақырып «Қазақстанда өндірістің сапасын енгізу жүйесінің мәселесі», «Қазіргі кезеңде сертификаттау мен стандарттаудың рөлі» және т.с.с. кіші жобаларды қамтиды.

Жоба тапсырмаларын орындауда көбінде студенттер жұппен, үштен немесе шағын топпен жұмыс істейді. Табысқа жету ұжымдағы әрбір мүшенің тілдік қатынасқа құралған жоба тапсырмаларын дұрыс орындауына және ұжымның жаппай ұйымшылықпен жұмыс істеуіне байланысты. Жобада оқытушы сарапшы, үйлестіруші немесе қосымша мәліметтерді беруші рөлінде болады. Өзбетінше жоба – тапсырманы орындауда тіл үйренушілер жұмыстарын жоспарлау, оның нәтижесін болжау, бірігіп жұмыс істеу сияқты өз бетінше жұмыс істеу тәсілдерін де меңгере алады. Егер жеделдете оқыту әдісі дәрісханада өтетін сабақтардың тиімділігін арттыруға лайық болса, жоба әдісі арқылы студенттің дәрісханадан тыс оқытушының қатысуынсыз өзбетінше жұмысын іске асыруға болады.

Сонымен, қатысымдық тұрғыдағы әдістерді қолдану арқылы бакалаврлардың қазақ тілінен өздік жұмысын белсендіру, олардың өздік оқу әрекетін қалыптастыру мақсаттары іске асады.

Әдебиет:

1. Оразбаева Ф.Ш. Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі. Алматы, 2000ж. - 208 б.
2. Леонтьев А.А. Психология общения. М., 1999
3. Қадашева Қ.Қ. Жаңаша жаңғыртып оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. Пед.ғыл.докт. ...дисс., Алматы, 2002. -240б.

Мухаметжанова А.О., Амантаева Г.М

Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті, Қазақстан

ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНЫҢ БІЛІМ САПАСЫН КӨТЕРУДЕГІ ҰҚПАЛЫ

Бүгінгі күні егемен елімізде оқыту технологияларының жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл оқу-тәрбие процесіндегі елеулі өзгерістермен байланысты болып отыр. Себебі, білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі мен білім беру үрдісінде пайдалана алу маңызды мәселелердің бірі.

Все выделенные выше компетенции учителя взаимосвязаны между собой, и, следовательно, могут являться общими параметрами оценивания. Каждый из выделенных параметров дает вполне объективное представление об уровне профессионализма преподавателя.

Новые информационные технологии – это не только новые технические средства, но и новые формы и методы преподавания, новый подход к процессу обучения.

Мультимедиа (Multimedia) – это компьютерные интерактивные системы, обеспечивающие работу с анимированной компьютерной графикой и текстом, речью и высококачественным звуком, неподвижными изображениями и движущимся видео.

Мультимедиа – синтез трех видов информации:

- информации цифрового характера (тексты, графика, анимация);
- аналоговой информации визуального отображения (видео, картины и пр.);
- аналоговой информации звука (речь, музыка, другие звуки).

Наличие лазерного диска (аналогового или CD – ROM) может выступать одним из серьезных критериев возможности системы как «мультимедийной». Кроме того, большинство авторов статей о системах мультимедиа считают необходимым наличие, как минимум, системы автоматизации рисования, трехмерных объектов, трехмерных моделей декораций произвольной сложности, динамически меняющихся.

Для обучения можно рассматривать классы систем мультимедиа, связанные с гипертехнологией, то есть, построенные на основании технологии гипертекста, но при этом обеспечивающие работу и с нетекстовой информацией – изображениями, звуком, речью.

Применение мультимедиа в сфере образования ряда развитых западных стран уже идет достаточно успешно и имеет следующие направления: видео-энциклопедии, интерактивные путеводители, тренажеры, ситуационно-ролевые игры, электронные лектории, персональные интеллектуальные гиды по различным научным дисциплинам, исследовательское обучение при моделировании изучаемого процесса в аналоговой или абстрактной форме, системы самотестирования знаний обучающихся, моделирование ситуации до уровня полного погружения – виртуальная реальность (для изучения языка – моделирование деловых переговоров и т.д.).

Компьютеризированное обучение на базе технологии мультимедиа не может заменить человека-преподавателя. Но оно может усовершенствовать деятельность преподавателя и играет уникальную роль для развития самостоятельности, творческого мышления. И в этой области еще предстоит провести большую работу по организации учебного процесса при взаимодействии с большой информационной системой.

Процесс обучения языку является сложной, постоянно развивающейся системой. Компьютеризация обучения языку позволяет облегчить доступ к информации и сократить время изучения языка. В настоящее время существует огромный выбор

взаимодействия «человек – компьютер», реализующей «дружественность» по отношению к пользователю [3].

Легкость освоения и использования дружественных ресурсов иногда оборачивается незащищенностью аппаратных и программных средств от случайных ошибок неквалифицированного пользователя. С помощью современных информационно-коммуникационных ресурсов возможно решение сложных задач. Аппаратные и программные средства постоянно обновляются, появляются новые возможности и ресурсы. Пользователь постоянно должен осознавать эту специфику информационно-коммуникационных технологий и необходимость постоянного обучения и самообразования в этой области.

Особенностью стандартов профессиональной компетенции для преподавателей в различных штатах США является то, что обязательным компонентом информационно-коммуникационной компетенции преподавателя является владение терминологией в данной области и правильность ее использования в образовательном контексте. Важность этого компонента заключается в том, что в требованиях к компетенции преподавателей терминологическая грамотность находится на втором месте после требований к общему уровню подготовки преподавателя в области ИКТ. Учитывая значимость лингвистического компонента информационно-коммуникационных технологий и специфику деятельности преподавателя как пользователя, который должен, с одной стороны, осуществлять эффективную коммуникацию с техническими специалистами, а с другой – служить для учащихся образцом нормативности профессиональной речи, то подобная высокая оценка значимости этого компонента представляется совершенно оправданной.

Несомненно, что для преподавателей иностранных языков особую значимость приобретает лингвистический компонент, связанный не только со знанием терминологии, но и с умением организовать коммуникацию на изучаемом языке при выполнении заданий с использованием информационно-коммуникационных технологий в различных формах обучения – дневной, дистанционной, комбинированной. При этом также важно владение навыками освоения программных средств различных типов, применяющихся в обучении языку.

В школьной системе образования существуют квалификационные разряды учителей: «учитель», «учитель второй категории», «учитель первой категории», «учитель высшей категории». Е.Н. Соловова предлагает сопоставимые параметры оценивания профессиональной деятельности для учителей средней школы, преподающих иностранный язык как обязательный учебный предмет, и в основу аттестационной схемы положены два основных параметра: коммуникативная компетенция и общепедагогическая профессиональная компетенция [4].

Данные требования к языковой личности преподавателя иностранного языка дают необходимую объективную основу для построения как модели непрерывного профессионального образования, так и самообразования и развития языковой личности преподавателя иностранного языка.

Білім беру саласындағы қызметкерлердің алға қойған басты міндеттерінің бірі болып оқыту технологияларын меңгеріп қана қоймай, өзінің жұмыс барысына тиімді қолдана білу болып табылады.

Оқыту технологиясы – бұл оқытушылар мен оқушылардың қызметін құру. Мұнда оқушылардың өнімді қызметін ұйымдастыруға мүмкіндік беретін оқыту жағдайларына (нысандарына, әдістеріне, тәсілдеріне, құралдарына) басымдық беріледі.

П.Буга мен В.Карпов оқыту технологиясы дегеніміз ғылыми ұйымдастырылған білімді практикалық тапсырмаларды орындауда жүйелі түрде іс жүзінде қолдану деп түсіндіреді және оқыту технологияларын оқытудың әртүрлі әдістерін қолданудың ғылыми негізі ретінде анықтайды [1].

Жапон педагог ғалымы Т.Сакамотоның сипаттауынша, өз мәні бойынша педагогикалық технология барлық басқарылатын компоненттер:

1. Білу, түсіндіру, пайдалану, бағалау, түсіну, қолдану, жасау, атап көрсету және т.б.

2. Қайта құру, болжау, сауал, қою, қайта ұйымдастыру, топтастыру, жүйелеу, жеңілдету және т.б.

3. Белгілеу, қорытынды жасау, мәнерлеп оқу, айту және т.б.

4. Пікірін айту, қолдау, ынтымақтаса қызмет ету және т.б. [2]

Осы негізде қазіргі кезде оқыту технологияларының көптеген түрлері пайда болып, арнайы құзырлы органдармен мақұлданып, білім беру бағдарламаларында кеңінен қолданылуда. Атап айтсақ: оқытудың жаңа технологиясы, инновациялық технология, ақпараттық технология, жобалау технологиясы және т.б. Аталған технологиялардың әрқайсысы өзіндік қолданылу аясымен, мақсатымен, міндеттерімен, қойылатын талаптарымен ерекшеленеді.

Оқытудың жаңа технологиясы – педагогтың мүмкіндігін күшейтетін құрал, алайда оның мұғалімді толығымен алмастыратын қабілеті жоқ. Компьютер мүмкіндіктері психология мен дидактика тұрғысынан талданып, керек кезінде педагогикалық талаптарға сай қолданылуы керек. Білім беру жүйесіндегі қайта құрулардың негізгі субъектісі – мұғалім. Қазіргі мектептер шығармашылық ізденіс қабілеті дамыған, жаңа педагогикалық технологияларды жете меңгерген, оқу бағдарламаларына жоғары дәрежеде қолдана білетін, мамандық шеберлігі қалыптасқан мұғалімдерді қажет етеді.

Компьютер, интерактивті оқыту құралдарды мұғалім қосымша материалдар, әртүрлі анықтамалық мәліметтерден ақпараттар беру үшін көрнекі құрал ретінде пайдалана алады. Мұғалім ақпараттанушы емес, оқушының жеке тұлғалық және интеллектуалды қасиеттерінің дамуын жобалаушы. Ал бұл мұғалімнен жоғары құзырлылықты, ұйымдастырушылық қабілеттілікті, оқушыларды қазіргі қоғамның түбегейлі өзгерістеріне лайық бейімдеу, олардың зерттеушілік дағдыларын дамыту бағыттарын талап етеді.

Оқушылардың жаңа технологиялар көмегімен қалыптасатын және жүзеге асырылатын ойлау қабілеті бұрынғы технологиялар арқылы берілетін ойлау жүйесінен өзгеше болатындықтан, тек ойлау қабілеті түсінігі ғана емес, жаңа

жағдайда психикалық функциялардың басқа жақтары да қайта қарастырылуы тиіс. Осының бәрі жаңа ақпараттық және педагогикалық технологиялар жасау саласында, білім парадигмасын құруда тың инновациялық жұмыстар жүргізуді талап етеді. Компьютерлік техниканың дидактикалық мүмкіндіктерін педагогикалық мақсаттарға қолдану, білім мазмұнын анықтауда, оқыту формалары мен әдістерін жетілдіруде жақсы әсерін тигізеді.

Бүгінгі күнгі республикалық оқу орындары ұсынып отырған көп нұсқалы оқыту технологиялары оқу процесіне енуде. Бұл бағытта білім берудің әртүрлі нұсқадағы мазмұны, құрылымы, ғылымға және тәжірибеге негізделген жаңа идеялар, жаңа технологиялар бар. Сондықтан әртүрлі оқыту технологияларын, оқу мазмұны әрбір білім алушының жас және жеке дара психологиялық ерекшеліктеріне орай таңдап, тәжірибеде сынап қараудың маңызы зор. Ғылыми-педагогикалық әдебиеттерде іс жүзінде анықталып табылған оқыту үрдісінің нәтижесін көретін әдіс-тәсілдері, түрлері көбіне жаңашыл, инновациялық болып табылады.

Жаңа инновациялық оқыту технологиясы кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып табылады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілі іскерлік қасиеті бар адамды қажет ететін жұмыс. Шындығында да әрбір педагог жаңа инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады. ХХІ ғасырда болашақ мамандарды даярлау, олардың кәсіби бейімделуін қалыптастыру мәселелері – кезек күттірмейтін өзекті қоғам талабы.

ХХІ ғасырда әлемдік білім беру жүйесінің дамуындағы негізгі басымдықтарының бірі – мектеп білімін жаңарту. Ол оқушылардың неғұрлым өз бетінше білім алып, оны іс жүзінде қолдана білу қажеттілігін тәрбиелеуге бағытталған. Оқушылардың зерттеу жұмысын ұйымдастыру және жоба жұмысын жасауға мақсатты әрі жүйелі түрде бағыттау керек екені – бүгінгі күн талабы. Сондықтан да жобалау технологиясының тиімділігі күннен күнге артуда.

Бұл технология әлемдік педагогикада жаңалық емес. Ағылшын тілінен аударғанда «cooperative learning» – бірге үйрену деген мағынаны білдіреді. Түсіндірме сөздікте оған төмендегідей анықтама беріледі: Жобалау технологиясы – оқушылардың жоспарлау және күрделене беретін тапсырмаларды орындау арқылы меңгеретін білімі [3].

Жобалау технологиясы ХІХ ғасырдың 2-ші жартысында АҚШ ауылшаруашылығы мектептерінде пайда болған. Оның негізін қалаған ағылшын психологы, педагогы және философы Джон Дьюи. Дьюидің ілімін жалғастырушы Колумбия университетінің жанындағы мұғалімдер колледжінің профессоры Уильям Херд Килпатриктің ойынша, балаларды өз жұмысының жемісін көруге ынталандыру арқылы үлкен өмірге дайындау – бұл технологияның негізі. «Өзіне көйлек тігіп киген бойжеткенді мысалға алайық. Егер ол кейін өзі киетін көйлегі үшін жанын аямай, ерінбей, аса

PhD – докторант Акешова М.М.

Преподаватель Раева К.

Профильный колледж имени Ахмета Ясави, Казахстан

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ

Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев в своем Послании народу отмечал, что «...без современной системы образования и современных менеджеров, мыслящих широко, масштабно, по-новому, мы не сможем создать инновационную экономику. Задача казахстанских вузов – предоставлять образование на уровне мировых стандартов, а дипломы ведущих из них должны быть признаваемы во всем мире». В Послании к народу президент сказал: «Мы должны создать единую систему оценки эффективности обучения, уровня знаний и умений каждого обучающегося. Мы должны развивать практику обучения в режиме on-line и создавать в стране учебное телевидение. Мы должны ввести систему аттестации учебных заведений на уровне международных стандартов, создать специализированные направления обучения, которые сфокусировались бы на информационных технологиях и новых формах распространения информации» [1].

Стремление к интеграции в области образования, как одна из наиболее ярко проявляемых тенденций, диктует необходимость выхода в единое образовательное пространство. Все страны мира проявляют особый интерес к новым информационным технологиям. С помощью современных информационных технологий становится реальным получить образование не только на очной основе, но и дистанционно. Глобальная сеть Интернет открывает доступ к информации в научных центрах мира, библиотеках, что создает реальные условия для самообразования, расширения кругозора, повышения квалификации [2].

Современное понимание профессиональной компетенции учителя в области информационно-коммуникативных технологий связано с умением применять их в профессиональной деятельности.

Базовой составляющей профессиональной компетенции в области информационно-коммуникационных технологий является владение навыками пользователя персонального компьютера (ПК). Базовые навыки пользователя особенно важны для преподавателей иностранных языков, поскольку в обучении этой дисциплине используются не только обучающие программы, но и огромное количество программ и ресурсов других типов: электронные словари; справочные, учебные и аутентичные языковые материалы Интернета; прикладные, моделирующие, игровые программы; средства электронной коммуникации. Как отмечает М.А. Бовтенко, особенности используемых ресурсов – и аппаратных и программных средств – связаны со спецификой современной организации

they have become thoroughly accustomed to at school. One possible solution to this problem is combination of case studies and exam assessment. It provides a balance in learning styles. Moreover, it enables students to develop a range of skills and no student should be unfairly disadvantaged compared to another.

Case-based approach is a useful method to develop the following skills: group working; individual study skills; information gathering and analysis; time management; presentation skills; practical skills.

Further to the practical application and testing of scholarly knowledge, case study method can also help students prepare for real-world problems, situations and crises by providing an approximation of various professional environments (i.e. classroom, board room, courtroom, or hospital). Thus, through the examination of specific cases, students are given the opportunity to work out their own professional issues through the trials, experiences and research findings of others. An obvious advantage of this method is that it allows students the exposure to settings and contexts that they might not otherwise experience. The case study method also incorporates the idea that students can learn from one another by disputing with each other, by asserting something and then having it questioned.

On the whole, it should be said that advance preparation by the teacher, suitability of the course syllabus, student's motivation, authenticity of materials and activities in which the learners are involved, as well as adequacy of the assessment measures and objectives pursued in the case, provide the key to the success of the Case Method.

Reference

1. Casanave C.P. Writing games: Multicultural case studies of academic literacy practices in higher education. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2002.
2. Courcy M. Learners' experiences of immersion education: Case studies of French and Chinese. Clevedon, UK: Multilingual Matters, 2002.
3. Gass, S. M., Selinker, L. Second language acquisition (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 2001.
4. George, A. L., Bennett, A. Case studies and theory development in the social sciences. Cambridge, MA: MIT Press, 2005.
5. Hamel, J., Dufour, S., Fortin, D. Case study methods. Qualitative research methods (Vol.32). Newbury Park, CA: Sage, 1993.
6. Kreber C. Learning Experientially through Case Studies? A Conceptual Analysis Teaching in Higher Education, 2001. Vol. 6 N 2 pp 217-228.
7. Lantolf, J.P.(Ed.) Sociocultural theory and second language learning. New York: Oxford University Press, 2000.
8. Lardiere, D. Ultimate attainment in second language classrooms. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2006.

қызығушылықпен көйлек үлгісін өзі ойлап тауып, өз бетімен өлшеп, пішіп, тігіп кесе, бұл мысал жобалау технологиясының нағыз типтік үлгісі « – деген екен Килпатрик [4,11].

Жобалау технологиясын қолданудағы негізгі мақсат – оқушылардың қызығушылық ынтасын дамыту, өз бетімен жұмыстарын жүргізу арқылы білімдерін жетілдіру, ақпараттық бағдарлау біліктілігін қалыптастыру және сыни тұрғыдан ойлау қабілетін арттыру арқылы оқушыны болашақта әр түрлі жағдаяттарда, әр түрлі қоғамдық ортада өзін – өзі көрсете білуге бейімдеу.

Егер оқушы жобасы тақырыбын дұрыс тандай отырып, жоспарлай білсе, оны дұрыс орындай алса, ол болашаққа дұрыс бейімделген тұлға болып қалыптасады. Әр түрлі жағдаяттарда дұрыс шешім қабылдай отырып, әр түрлі адамдармен тіл табыса отырып, әр ортада дұрыс бағыт – бағдар бере алады.

Сонымен, жобаның тиімділігі – көзбен көріп, құлақпен естіп, есте сақтай отырып, оқушыны ізденіске, іскерлік пен танымдыққа, ынтаға, шығармашылық қабілетті жетілдіру арқылы түрлі мәселелерді шеше білуге, тапқырлыққа, жаңа ғылыми ізденіске жетелейді. Жобалау технологиясының негізінде оқушының жұппен, топпен бірігіп шығармашылық жұмыстарды орындауы жатыр, ал бұл ерекшелік оқушының қоғаммен жұмыс істеуіне септігін тигізеді.

Жоғарыда қарастырылып отырған оқыту технологиялары бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енгізудің негізі болып саналады. Мұғалімдер мен оқушылардың жан – жақтылығын дамытуға, оқу сапасын арттыруға, есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивтік құралдарды қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларын қолдануға әсерін тигізеді. Үнемі ізденіс істінде жұмыс істейтін оқушының білім деңгейінің жоғарылауына, оқуға деген қызығушылығының артуына, шығармашылық қабілетінің дамуына, ғылым мен білімді толық дәрежеде меңгеруіне септігін тигізеді.

Қорыта айтқанда, жаңа оқыту технологиялардың көмегімен оқушылардың білімін жетілдіру мен оқу сапасын арттыруға, оқушылардың дайын өнімді қабылдайтыны ғана емес, өз бетімен ізденіп, дербес іс-әрекет жасай алатын тұлға ретінде қарау – жоғарыда аталған технологиялардың негізі болып табылады. Нақты тақырып төңірегінде оқушының алдына әр кезеңде мақсат қоя біліп, сол мақсатқа қол жеткізудегі іс-әрекеті алдын-ала нақтылы жоспарлануы керек. Конфуцийдің «Естігенімді – ұмытамын, көргенімді есте сақтаймын, өзім істегенімді меңгеремін» дегенін қай технологияның болмасын негізгі ұстанымы ретінде алсақ та, қателеспейміз деп түсінеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Буга П.И., Карпов А.В. Технология обучения в высшей школе // Альма-матер. 1991. – №3. – С. 34-17.

2. Сакамото Т. Систематизированное обучение на основе системного способа мышления. Систематизированное обучение. Япония, 1974. – С.122-14.

3. Тіл білімі терминдерінің түсіндірме сөздігі – Алматы. «Сөздік-Словарь», 2005. – С.469-45

4. Килпатрик У.Х. «Метод проектов. Применение целевой установки в педагогическом процессе» (1928) /Спец. прилож. к журналу «Лицейское и гимназическое образование», вып. четвертый, 2003 – С.26-6.

Заурбекова З.А.

М.Х.Дулати атындағы Тараз мемлекеттік университеті, Қазақстан

ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕГІ МОТИВАЦИЯНЫҢ РӨЛІ

Оқу процесінің сабақта, сабақтан тыс немесе өз бетінше орындалуына қарамастан, оқытушы мен студент көптеген талаптарға ұшырасады. Оларға сабақтың мақсаты, әдісі, ғылыми негізділігі, оқытудың проблемалары сияқты көптеген әрекеттерді жатқызуға болады. Дегенмен, осылардың барлығына негіз болатын тағы бір талапты ерекше атау қажет. Ол – оқыту процесіндегі мотивация.

Оқыту процесін екі қырынан қарастыруға болады: оперативті және мотивациялы. Оқыту процесінің оперативті қыры білімгерлердің болмысты тануға қажетті теориялық білімдері мен практикалық дағдыларын дамытуды қамтиды. Бұл дағдыларды олар дайын схемаларды үйрену арқылы да, өз беттерінше оқу арқылы да меңгере алады. Динамикалық немесе стереотипті құрылымды схемалар деп аталатын бұл үлгілерді Т.Томашевский «систему действий, утвердившихся в субъекте деятельности» немесе «упрочившиеся результаты этих действий, схематичные картины или отражение действительности» деп көрсетеді. Адамзаттың кез келген әрекетіндегі қозғалыс күші, яғни, кез келген оқу түрі оның мотивациялық жағы болып табылады. Мотив организм белсенділігінің мүмкіндігі мен бағытын айқындайтын ішкі шиеленіс күйі ретінде анықталады. Білім берудің тиімділігі оқыту процесінде осындай ішкі шиеленістің көрініс табуына байланысты болады. Сондықтан да дидактикада оқыту процесін ұйымдастыруға белгілі бір оқу жұмысының оқытуда оң мотивтердің көрінуіне ықпал етуі тұрғысынан ерекше мән беріледі.

Бұрынғы дидактика мен ескі әдістемелерде оқытудың мотивациялық жағына жете көңіл бөлінбеді. Мұғалімнің бар ынтасы білім берудің техникасын жетілдіру мен оны меңгеруіне бақылау жасауға жұмсалады. Оқушылардың нашар үлгерімі анықталған жағдайда, оларға қанағаттанарлықсыз баға қою, сол сыныпта екінші жылға қайта қалдыру, стипендия бермеу немесе тіпті мектептен шығарып жіберу сияқты мәжбүрлеу шаралары қолданылады. Мұғалімдердің күші оқытудың әртүрлі тәсілдерін қолдану мәселелері мен

teach the language required to discuss the case study. Note that it is important to select the skill you would like to focus on and teach the specific language [5].

A classroom case discussion is usually guided by the facilitator. Students are expected to participate in the discussion and present their views. In some cases, the teacher may adopt a particular view and challenge the students to respond. During the discussion, while a student presents his point of view, others may question or challenge him. Case facilitators usually encourage innovative ways of looking at and analyzing problems, and arriving at possible alternatives [6].

Discussions can often leave students and facilitator with an unsatisfied feeling. Both may wonder what they have really accomplished. Board work isn't always enough. Giving the students a follow-up assignment usually does the trick. Have them write up a summary of the case, write a letter to the company head or develop a strategic plan. These are all good homework exercises. You don't have to have each student hand in a paper for each case. They might write up something for say half or a third of the cases. This approach makes the workload more manageable for everyone [7].

In addition, a written analysis of the case may be a part of the internal assessment process. When a written analysis of a case is required, the student must ensure that the analysis is properly structured. The facilitator may provide specific guidelines about how the analysis is to be structured.

However, when submitting an analysis, the student must ensure that it is neat and free from any factual, language and grammar errors. In fact, this is a requirement for any report that a student may submit- not just a case analysis [8].

Performing case study gives students the following benefits, it: allows students to learn by doing. Case study permits students to step into the shoes of decision-makers in real organizations, and deal with the issues managers face, with no risk themselves or the organization involved; improves the students ability to ask the right questions, in a given problem situation; exposes students to a wide range of industries, organizations, functions and responsibility levels. This provides students the flexibility and confidence to deal with a variety of tasks and responsibilities in their careers. It also helps students to make more informed decisions about their career choices; strengthens the student's grasp of management theory, by providing real-life examples of the underlying theoretical concepts. By providing rich, interesting information about real business situations, they breathe life into conceptual discussions; provides students with an exposure to the actual working of business and other organizations in the real world; reflects the reality of managerial decision-making in the real world, in that students must make decisions based on insufficient information; helps to understand and deal with different viewpoints and perspectives of the other members in their team.

It should be acknowledged that styles and modes of learning vary from student to student. In other words, case studies may not be suited to everyone. Some students may work more efficiently in a formal and time- constrained setting, such as an examination. Although this may not be the better mode of learning, it is one to which

and oral communication; train managerial communication skills such as holding a meeting, negotiating a contract, giving a presentation etc.; encourage collaborative learning and team-working skills in the language learner; get you thinking and brainstorming; connect and practice theory; allow students' naive questions to precipitate profound change in approach; teach students that there may not be one 'right' answer, after all; encourage attention to and self-consciousness about assumptions and conceptions; reflect the contextual, situated, complex nature or knowledge; build partnership/collegiality among learners and teacher [3].

It is extremely important that the case studies should be well-prepared in advance so that each student knows what his role is. It is not sufficient just to give the case study to the student and hope that they will understand how to use it. This is the mistake made by many teachers unfamiliar with the case study method. In contrast to lecture-based teaching, the case method requires intensive preparation by the students, before each class. The following case-based process can be used to help students use cases to their best:

1. Determine the facts of the case. To grasp the situation described in a case study, it is necessary to read it several times. The first reading of the case can be a light one, to get a broad idea of the story. The subsequent readings must be more focused, to help the student become familiar with the facts of the case, and the issues that are important in the situation being described in the case – the who, what, where, why and how of the case.

2. Define the presenting problem. The student must also acquire a thorough understanding of the case situation, through a detailed analysis of the case. During the case analysis process, he/she must attempt to identify the main protagonists in the case study (organizations, groups, or individuals described in the case) and their relationships. The student must also keep in mind that different kinds of information are presented in the case study. There are facts, which are verifiable from several sources. There are inferences, which represent an individual's judgment in a given situation. There are also assumptions, which cannot be verified, and are generated during case analysis or discussion. Clearly, all these different types of information are not equally valuable for managerial decision-making. Usually, the greater your reliance on facts (rather than speculation or assumptions), the better logic and persuasiveness of your arguments and the quality of your decisions [4].

3. Generate a possible course of action or generate assess, and propose a number of possible solutions.

Additionally the following steps should be executed during the case study introduction class: read the case study thoroughly with your students. Here the teacher can deal with any lexical or grammatical issues. You may also like to ask your students to represent the background information in a visual form; provide the students with some input on how they should analyze the case study: read the case several times; define the main issues/problems; set out objectives; identify solutions; decide on how the solution should be implemented; draw up an action plan to implement the chosen solution. pre-

жастардың жеке проблемалары, оның мүддесі, мәдени өмірі, еңбек ортасы сияқты мәселелердің арасында қалып қойды. Ал, керісінше, жастардың қызығушылығының пайда болу жағдайына, оның ынтасының қалыптасуына жеткілікті көңіл бөлінбеді.

Мотив әрекетке іштей итермелейтін себеп, қандай да бір қажеттілікті қанағаттандыратын тілек болып табылады. Егер адамдардың басым бөлігінің өмірі аштық, шөл, ұйқы, қауіптен қорғану, жақсы көру сияқты алғашқы қажеттіліктермен шектелетін болса, онда бұл қателіктің едәуір үлесі тәрбиеге байланысты, ол адам бойындағы екінші қажеттілікті қалыптастыра алмаған. Ондай қажеттілікке өз ісіне және өзгелерге деген жауапкершілік, Отанға деген сүйіспеншілік, өмірлік ұстанымына берік болу, әсемдікті қабылдай алу, мәдениетті меңгеру сияқты қажеттіліктерді жатқызуға болады. Адам бойындағы екінші қажеттілікті қалыптастыру оқушылардың әлемді, өзін, қоршаған ортаны тануына бағытталған дағдыларын тәрбиелеуге мүмкіндік беретін оқыту нәтижесі болып табылады.

Ең әуелі дидактиканың ұйымдастыру формаларына ерекше көңіл бөлу керек. Ғалымдар ондай форманың үш түрін көрсетіп жүр: сыныптағы жұмыстар, үй жұмысы, сабақтан тыс жұмыстар. Бұл формалардың барлығы да қажет және әрқайсысының өзіндік құндылығы бар. Сыныптағы жұмыстар, әдетте, ерікті емес, көбірек мәжбүрлеу сипатында болады, сондықтан бұл жерде риясыз мотив туралы айту қиын.

Үй жұмысы жоғары деңгейдегі еркіндік пен дербестігімен ерекшеленеді, дегенмен ол да белгілі бір дәрежеде мәжбүрлеуге тәуелді. Ең жоғарғы дербестік пен еркіндікті сабақтан және мектептен тыс жұмыстар ғана қамтамасыз ете алады. Мұнда қызығушылық шеңберін таңдау көбіне жағымды мотивация арқылы жүзеге асырылады. Мектеп оқытудың жоғарыда аталған алғашқы екі формасының мәжбүрлеуінен мүмкіндігінше босату арқылы және сонымен қоса оқушылардың қызығушылығын дамыту арқылы қажетті мотивацияның кең өрісін жасай алады.

Адам әрекетіндегі мотивациялардың түрлерін ажыратуға түрлі факторлар негіз бола алады. Мотивация туралы зерттеулерді сараптай келгенде, ондай әрекеттердің мотивтері төмендегі факторларға байланысты болады:

- әрекетке қатысу сипатына қарай;
- алдын ала келісілген әрекеттің мерзіміне қарай;
- әрекеттің әлеуметтік маңыздылығына қарай;
- белгілі бір әрекеттің, мәселен, оқу мотиві.

Қоғам дамуының қазіргі кезеңінде өскелең ұрпақтың, яғни оқушылардың да, студенттердің де оқу әрекетінің мотивациясының проблемаларын білім беруді, әлеуметтік қоғамды, саясатты шексіз реформалау жағдайында, қоғамның көпқырлы рухани-ізгілік бейімінің ауысымында зерттеу өзекті немесе пайдалы ғана емес, сонымен қатар, білім алушының қазіргі қоғамда болып жатқан, болатын процестер мен құбылыстардың психологиялық,

әлеуметтік, мәдени-тарихи және саяси мәнін түсінудің қамтамасыз ететін өте қажетті талап та деп ойлаймыз. Сондай-ақ, бұл зерттеу қазіргі білім мен тәрбие жүйесінің стратегиялық міндеттерін белгілеу мен анықтау үшін де керек.

Оқу әрекетіндегі «мотив» ұғымының «мақсат», «қажеттілік», «мұқтаждық», «тілек», «ынталану» сияқты ұғымдарға қатысты екенін естен шығармау керек. Жеке адамдардың өмірінде бұл ұғымдар үнемі өзара араласып тұрады және бір-бірімен тығыз байланысты, сондықтан бұл ұғымдардың жиынтығын «мотивациялық сфера» деп те атайды.

Оқу мотивациясы жалпы мотивацияның білім саласындағы жеке түрі болып табылады. Ол басқа да кез келген мотивация сияқты өзіне, яғни білім саласына тән белгілермен ерекшеленеді: біріншіден, ол білім беру мекемесінің ерекшелігіне, типіне, профиліне байланысты анықталады; екіншіден, білім беру процесін ұйымдастырумен, оның артықшылығымен; үшіншіден, педагогтің субъективті ерекшеліктерімен, ең алдымен, оның оқушыларға, іске қатынасымен, сондай-ақ, оқу процесінің ерекшелігімен, оның орнымен және оқу жоспарымен. Оқу мотивациясы жүйелі процесс және оның негізгі белгілері: бағыттылық, тұрақтылық және өсіңкілік болып табылады.

А.К.Маркованың пайымдауынша оқу мотивациясы бір-бірімен жаңа қатынастарға түсетін және үнемі өзгеріп тұратын талаптар қатарынан тұрады. Мотивация – бұл оқушыға жағымды немесе жағымсыз қатынас қана емес, сонымен қатар мотивациялық сфера құрылымының күрделенуі мен олардың арасындағы жаңа толық, кейде қарама-қайшы қатынастардың пайда болуы. А.К.Маркова бұл сфераның құрылымының иерархиялылығын көрсетіп, оны білімге қатысты қарастырады да, оған оқуға деген қажеттілікті, оқу, эмоция, қатынас пен мүдденің мәнін жатқызады [1].

Оқу мотивациясын екі үлкен категорияға бөлуге болады: Оның біріншісі – оқу әрекетінің мазмұнымен және оны орындау процесімен байланысты болса, ал екіншісі – адамдардың қоршаған ортамен кең көлемдегі қатынасымен байланысты. Алғашқысына танымдық қызығушылық, зияткерлік белсенділікке ұмтылушылық және жаңа шеберлікті, дағды мен білімді меңгеру жатады [2,37]. Сондай-ақ, В.Апелът оқытудың төмендегідей мотивтерін көрсетеді: әлеуметтік, танымдық, коммуникативтік және өзін-өзі қадағалау.

Білім берудің инновациялық, нанотехнологиялық жүйелері адамның жаңа типін қалыптастыруды талап етеді. Қазіргі қоғам ғылым мен техниканың жаңа жетістіктерімен қатар бұрын белгісіз болған көптеген психологиялық, гуманитарлық проблемалармен де ұшырасып отыр. Сондай толғақты проблемаларының кейбірі, өкінішке орай, рухани мұраттардың құнсыздануы, жастардың терең жүйелі білім алуға құлықсыздығы болып отыр. Болашақ мамандығын таңдауда нақты мақсат қоймау да жиі кездеседі. Көптеген мектеп бітірушілер тек жоғары білім туралы диплом алуды ғана мақсат тұтып, өз болашағын уақытына қарай көрерміз деп ойлайды. Өкінішке орай, жоғары оқу орындары студенттерінің арасында өздері немесе ата-аналары таңдаған

4. Загрекова Л.В., Николина В.В. Теория и технология обучения.-М.: Высшая школа, 2004.-157 с.

5. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика.-2003.-№10.-С.8-14

6. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения, или Как интересно преподавать. Учебное пособие. – Алматы -2007.-9 с.

Teacher of English Language Department – Akeshova N.M.

A. Yasawi International Kazakh-Turkish University, Kazakhstan

THE USE OF CASE STUDY METHOD IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE

Nowadays English language plays a lot of roles in the modern era of globalization. Regardless of how one views English as a second language, globally, a lot of people are interested in acquiring English proficiency.

One option for teaching English as a foreign language in technical university is using case study method. Unlike traditional lecture-based teaching where student participation in the classroom is minimal, the case study method is an active learning method, which requires participation and involvement from the student in the classroom. For students who have been exposed only to the traditional teaching methods, this calls for a major change in their approach to learning.

The majority of scholars affirm that students can learn more effectively when actively involved in the learning process. The case study approach is one way in which such active learning strategies can be performed in technical universities [1].

There are a number of definitions for the term ‘case study’. As many researchers we define ‘case study’ as student-centered activities based on description of an actual situation, commonly involving a decision, a challenge, an opportunity, a problem or an issue faced by a person or a persons in an organization [2].

An important point to be emphasized here is that a case is not a problem. A problem usually has a unique, correct solution. A decision-maker faced with the situation described in a case can choose between several alternatives may plausibly be supported by a logical argument.

Nevertheless, there are numerous advantages to use cases while teaching a foreign language. Study cases help to: develop and raise critical thinking (application/synthesis/evaluation) and reflective learning in their learner; develop problem solving skills; improve the student’s organizational skills- as case studies are sometimes very dense in information, the key is to condense this information into logical sections and organize them so that a clear picture of the problem/issue can be understood; enhance communication skills- can be used to improve the student’s written

блематики, связанной с качеством образования и способами его оптимизации. Немаловажным обстоятельством, непосредственно влияющим на содержательность всех процедур, является оформление субъектности на всех уровнях образовательной, управленческой, социальной и иной деятельности.

Использование инновационных методов обучения позволяет усваивать форму новых отношений в обществе, формировать их в коллективе. В то же время, педагог становится управленцем взаимодействия со студентами, выполняет функции планирования и организации, мотивации и контроля обучения.

Категория компетентностного подхода характеризует успешность преобразовательных процессов в сфере образования, ибо стремительные изменения в мире востребуют объяснение феноменов изменений, прогноза развития и принципов проектирования новых реальностей с точки зрения науки о законах освоения человечеством нового. Признанная в качестве нового научного подхода, компетентностный подход сегодня является эффективным средством развития способности к методологическому мышлению, освоению культурологических норм поведения и деятельности, коррекции ценностных ориентаций на основе синтеза образовательных систем, преобразующей активности, основанной на принципах инновационных методов в учебном процессе.

Компетентностный подход способствует формированию коммуникативной компетенции – готовности к инновационной деятельности, работе в нестандартных ситуациях, открытости к новому, адаптивности и мобильности.

Показателем сформированности коммуникативной компетенции становится готовность к изменениям, которая включает осознание ситуации востребованности нового, разработку стратегических оснований предполагаемых для состоятельности этого нового, в том числе, разработку опережающих моделей измененной деятельности и пересмотр содержания учебного процесса. В совокупности перечисленное обеспечивает перевод сознания и деятельности педагога от выбора спонтанного к проекции образа желаемого изменения, или будущего.

При проектировании педагогического процесса вуза необходимо учитывать многообразие методологических подходов, которые изменяют восприятие, миропонимание, мышление педагога XXI века и влияют на его практическую деятельность и профессионализм.

Литература

1. Таубаева Ш.Т. Теоретические основы проектирования государственных общеобразовательных стандартов высшего профессионального образования.

Алматы: Гылым. -2003. -137с.

2. Таубаева Ш.Т., Лактионова С.Н. Педагогическая инноватика как теория и практика нововведений в системе образования. Научный фонд и перспективы развития. Книга 1. Алматы: Гылым. -2001. -295с.

3. Чошанов М.А. Дидактическое конструирование гибких технологий обучения // Педагогика.-1997.-№2.-С.21-29

мамандықтардың ерекшеліктерін білмейтін, ешқандай мақсатсыз, оқуға ықпалсыз жастар өте көп. Ондай студенттер сабақ барысында өздері ғана зардап шегіп қоймай, оқуға ынтылы басқа студенттерге де зиянын тигізеді. Сонымен студенттік қоғамның кездейсоқ мүшелері мен білімге құштар жастар бір аудиторияда отырып білім алуға мәжбүр. Бұл – бүгінгі білім беру процесінің ең күрделі проблемаларының бірі. Педагогикалық мамандықтарда оқып жүрген студенттердің арасында жүргізілген сауалнаманың нәтижесі олардың 70 пайызының болашақта мұғалім болғысы келмейтінін көрсетіп отыр. Сондықтан да олар сабаққа салғырт қарап, болашақ өз мамандығына деген еш қызығушылығы жоқ, жоғары білім туралы диплом алу үшін оқып жүр.

Студенттердің арасында оқу әрекетінің мотивациясын арттыру – қазіргі білім берудің негізгі проблемаларының бірі. Бұл проблема түрлі әлеуметтік себептерге негізделген: отандық педагогикалық дәстүрден ауытқушылық, акселерация процесінің нәтижесі (адамның физикалық жетілуі шапшаңдап, физикалық даму мен әлеуметтік толығы арасында едәуір айырмашылық пайда болды); білім беру жүйесіндегі басымдықтардың өзгеруі. Ақпараттар көлемінің тым артуы қазіргі қоғамды білімгерлердің практикалық қолданбалы білімін арттыру және жаңа ғылыми пәндер мен жаңалықтарды меңгеруі үшін гуманитарлық білімді қысқартуға негіз болды. Бүгінгі білім жүйесінде қоғамдық-гуманитарлық пәндер кейінге ығыстырылып, техникалық, жаңа инновациялық, нанолaborаториялық пәндер жетекші орындарға ие болып отыр. Алайда, қоғамның ізгілігін, адамгершілігін, тәрбиелігін арттыру мен жеке тұлғаның рухани құндылықтарын қалыптастыруға деген қажеттілік бізді білім берудегі дегуманизацияны және соның нәтижесінде пайда болған жеке адамның, тіпті жалпы қоғамның құлдылауы сияқты күрделі проблемаларды шешуге мәжбүрлеуде. Сондықтан қазіргі білім беру жүйесіндегі гуманитарлық талаптарды қайта қарап, оны жетілдіру керек. Бұл проблемаларды толық, кешенді шешу педагогтердің, әлеуметтік қызметкерлердің, отбасы мен психологтардың өзара тығыз ынтымақтастықтағы жұмыстарының нәтижесінде ғана жүзеге асуы мүмкін екенін естен шығармау керек. Бүгінгі жастардың білімге деген қызығушылығын ояту, оларды оқуға мәжбүрлеу, үйрету, бір қарағанда оңай болғанмен, қоғам алдында тұрған – ең қиын міндеттердің бірі. Әлемдік дүниетанымды, ұлттық құндылықтарды, ізгілік мұраттарды, рухани қажеттіліктерді білмей тұрып, толық білімді болудың мүмкін емесін жастар саналы түрде түсінуге тиіс.

Қазіргі жастардың қызмет өрісі, әлеуметтік ортасы ауысқан жағдайда, олардың жаңа ортағы бейімделуі алдыңғы ұрпаққа қарағанда, әлдеқайда күрделі және ұзақ уақытты талап етеді. Бұл тарихи, әлеуметтік және психологиялық факторлар мен құбылыстар сияқты т.б. көптеген негіздерге сүйенеді. Қазіргі жас ұрпақтың бойында оқу мен қызметке деген тұрақты да жағымды мотивация қалыптастыру жай ғана мақсат емес, ол жоғары сынып оқушылары мен арнайы және жоғары оқу орындарының студенттеріне

психологиялық қызметтерді ұйымдастыруды талап етеді. Ол өз кезегінде жастардың ересектер өміріне сапалы да уақтылы араласуына мүмкіндік беріп, өмірдің түрлі жағдайларына дайындайды, жастарға психоэмоционалды, интеллектуальды және физиологиялық ауыртпашылық-тарды лайықты жеңуге көмектеседі. Бұл процесті жүзеге асыруда жастардың қоғамдық ұйымдары, әлеуметтік қызметтердің өкілдері, әлеуметтік қызметкерлер ерекше рөлге ие бола алады. Үлкендердің жастарды әрдайым назарда ұстап, оларға қамқорлық пен бағыт-бағдар беріп отыруы міндетті түрде қажет деп ойлаймыз. Біздің ойымызша, бұл бағытқа айрықша көңіл бөліп, жастармен жұмыс істеу тәсілдерін әрдайым жаңартып, жетілдіріп отыру керек.

Жеке тұлғаның мотивациялық жүйесі сол адамның ішкі жан-дүниесі мен сыртқы мінез-құлқын көрсететін, оның қоғамдағы орны мен мәдени-рухани деңгейін анықтайтын аса маңызды факторлардың бірі екені даусыз. Мотивация адамзат әрекетіндегі, сондай-ақ болашақ кәсіби маман дайындау процесіндегі негізгі қозғалтқыш күш болып табылады. Сондықтан, студенттердің оқу-кәсіби әрекетіндегі мотивтер туралы мәселе ерекше мәнге ие.

Мотивтер ықпал етуге болатын мобильдік жүйе. Тіпті студент болашақ мамандығын саналы түрде өзі таңдамаған күннің өзінде, мотивтердің тұрақты жүйесін мақсатты түрде қалыптастыру арқылы болашақ маманға өз кәсібіне бейімделіп, кәсіби жетілуіне көмектесуге болады. Болашақ мамандығын таңдау мен сол мамандығын меңгеру процесіндегі мотивтер жүйесін зерттеу – оқудың мотивтерін толықтыруға мүмкіндік беріп, студенттердің кәсіби шеберлігін қалыптастыруға ықпал етеді. Оқу процесінің тиімділігі болашақ мамандығын меңгерудің мотивациясының қаншалықты маңыздылығына тікелей байланысты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Гурова Р.Г. Современная молодёжь: социальные ценности и нравственные ориентиры // Педагогика. –М., 2000. №10. с.32-38.
2. Маркова А.К. Психология профессионализма. –М., 1996.
3. Якобсон П.М. Психологические проблемы мотивации поведения человека. –М., 1969.

Компетентностный подход рассматривается как диалектическая альтернатива традиционному подходу, ориентированному на нормирование содержательных единиц, аналогичных представлениям об образовательном стандарте. Соответственно, оценка компетенций, в отличие от экзаменационных испытаний, ориентированных на выявление объема и качества усвоенных знаний, предполагает приоритетное использование объективных методов диагностики деятельности (наблюдения, экспертиза продуктов профессиональной деятельности, защита учебных портфелей и др.). Сама компетентность рассматривается как «способность к решению задач и готовность к своей профессиональной роли в той или иной области деятельности». Если же обратиться к американскому опыту формулировки компетентностных моделей, то здесь на первый план выходит действие, операция, соотносящееся не с объектом (реальным или идеальным), но – с ситуацией, проблемой. Соответственно, объекты приобретают совершенно иной статус: это уже не естественные феномены, которые должны быть опознаны, описаны и классифицированы, но – рукотворные свидетельства овладения соответствующей компетенцией (планы, отчеты, аналитические записки). Более значительно различается контекст и инфраструктура аутентичных версий компетентностного подхода и обсуждаемых в образовательном контексте моделей. В действительности, различны сами пространства концептуализации: речь идет о необходимости научного обоснования соответствующих понятий, в то время, как американская ситуация предполагает определение компетенций в рамках многостороннего социального диалога. Несколько обобщая, можно утверждать, что понятия компетентности и компетенции трактуются в педагогической культуре классическим образом, т.е. как идеальные сущности, подлежащие изъяснению и осмыслению. В то же время, компетентность в западной культуре рассматривается как неклассический феномен, укорененный в общественной образовательной практике и отражающий существующий баланс интересов общества (в меньшей степени, государства), образовательных институтов, работодателей, а также потребителей услуг. Характеристика промежуточного уровня компетенции, соответствующего правильным действиям в некоторых типовых, стандартных ситуациях. Соответственно, для определения промежуточного уровня вводится представление о критериях (т.е. обобщенных формулах действий) и показателях (т.е. материализованных продуктах действий).

Компетентностная модель специалиста оказывается достаточно сложным многоуровневым образованием, где, например, отдельным знаниям – сопоставлены объекты, критериям практической подготовки – конкретные материализованные свидетельства, а личностным и профессиональным аспектам – данные психологических тестов, собеседований и др. Менее очевидным, но не менее значимым представляется создание в каждой локальной образовательной системе Совета по качеству, в компетенцию которого входило не только регулярное обсуждение проблем компетентностного подхода, но и более широкой про-

Компетентность – это владение знаниями, умениями, навыками накопление опыта творческой деятельности, эмоционально-волевых отношений, интегрированные с начальным опытом профессиональной деятельности, а также зарождение мудрости личности, умения использовать приобретенные знания, умения, навыки в стандартных и нестандартных ситуациях с хорошей эффективностью.

В структуру ориентировочной основы деятельности компетентностного подхода выделяют следующие элементы:

- предмет и способы (мыслительные, организационные, коммуникативные и др.)
- понятийное знание о сущности создаваемого в этой деятельности предмета или процесса;
- набор апробированных в собственном опыте способов деятельности;
- опыт выполнения этой деятельности в проблемных условиях;
- механизм рефлексии, проявляющийся в сообразном тестировании ситуации с их ценностно-смысловыми установками.

Природа компетентности такова, что она, будучи продуктом обучения, не прямо вытекает из него, а является, скорее следствием саморазвития индивида, его не столько технологического, сколько личностного роста, следствием самоорганизации и обобщения деятельностного и личностного опыта [5].

Профессиональная компетентность современного специалиста состоит из трех компонентов: специальной, социальной и личностно-индивидуальной компетентностей. В специальную компетентность помимо специальных ЗУН входят умения проектировать свою профессиональную деятельность, обновлять профессиональные знания, умения и навыки, а также знания и умения технологии принятия профессиональных решений. Социальная компетентность включает коммуникативную культуру личности, готовность к использованию информационно-коммуникативных технологий, знания, умения и навыки языков, умение работать в команде, сотрудничать с коллегами, готовность к принятию социальной ответственности за свой труд, профессиональные решения, влияние на окружающую среду и др.

Компетентностный подход во всех своих смыслах и аспектах наиболее глубоко отражает основные аспекты процесса модернизации. В рамках этой установки делаются утверждения [6]: компетентностный подход дает ответы на запросы производственной сферы; компетентностный подход – проявляется как обновление содержания образования в ответ на изменяющуюся социально-экономическую реальность; компетентностный подход как обобщенное условие способности человека эффективно действовать за пределами учебных сюжетов и учебных ситуаций; компетентность представляется радикальным средством модернизации; компетентность характеризуется возможностью переноса способности в условия, отличные от тех, в которых эта компетентность изначально возникла; компетентность определяется, как «готовность специалиста включиться в определенную деятельность» или как атрибут подготовки к будущей профессиональной деятельности.

Оразахынова Нұрша

Абай атындағы Қазақ ұлттық

педагогикалық университетінің профессоры,

педагогика ғылымдарының докторы,

Кенжебаева Гүлдарига Мерекебайқызы

Абай атындағы Қаз ҰПУ-дың аға оқытушысы, п.ғ.к.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛЬДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

«Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың 2012 жылғы 27 қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында бес жылдық ұлттық жоспарды қабылдау міндеті қойылды.

Осы міндетті жүзеге асыру барысында оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған Ұлттық жоспардың мақсат, міндеті нақтыланып жасалды. Ұлттық жоспарда мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін төмендегідей кешенді жоспар жасалды. Олар: мазмұндық, оқу-әдістемелік, материалдық-техникалық іс-шаралар кешені. Бұл кешен Қазақстан Республикасындағы білім сапасын жетілдірудің негізгі бағдары ретінде мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту барысында жасалатын іс-шаралардың мақсаттылығын, біртұтастығын және жүйелілігін негізге ала отырып дайындалған.

Аталған **Ұлттық жоспардың мақсаты** – Қазақстан Республикасындағы мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін жағдай жасау. Ол үшін төмендегідей міндеттер қойылды:

➤ Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытудың отандық және халықаралық практикасын зерделеу.

➤ Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша шаралар жүйесін іске асырудың тетіктерін анықтау.

➤ Білім мазмұнын жаңғыртуды қамтамасыз ету: стандарттар, оқу жоспарлары мен бағдарламалар.

➤ Білім беру процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеу.

➤ Мектеп оқушыларының білім сапасын бағалау және мониторинг жүргізу жүйесін дамыту.

➤ Мектептің және қосымша білім беру жүйесі ұйымдарының материалдық-техникалық базасын нығайту.

Жалпы функционалдық сауаттылық деген ұғымды таратып айтар болсақ, адамдардың (жеке тұлғаның) әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы және өмір бойы білім алуына ықпал ететін

базалық факторы. Яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына қарай ілесіп отыруы. Сонымен, функциональдық сауаттылық адамның мамандығына, жасына қарамастан үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Мұндағы басшылыққа алынатын функциональдық сапалар: белсенділік, шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алу, өз кәсібін дұрыс тандай алуға қабілеттілік, т.б. Яғни, жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның физикалық құбылмалы әлемде әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ететін білім алуға қажеттіліктерін қанағаттандыру болып табылады.

Осыған орай Ұлттық жоспарда функциональдық сауаттылықтың төмендегідей негізгі механизмдерін бөліп көрсетеді. Ұлттық жоспардың жоғарыда аталған мақсат, міндеттерін жүзеге асыруда төмендегідей тетіктері (механизмдері) нақтыланып, мектеп оқушыларының функциональдық сауаттылығын дамыту үшін білім беру жүйесінде басшылыққа алынады. **Олар:**

- білім беру мазмұны (ұлттық стандарттар, оқу бағдарламалары);
- оқыту нысандары мен әдістері;
- білім алушылардың оқудағы жетістіктерін диагностикалау мен бағалау жүйесі;
- мектептен тыс, қосымша білім беру бағдарламалары;
- мектепті басқару моделі (қоғамдық-мемлекеттік нысан, мектептердің оқу жоспарын реттеудегі дербестігінің жоғары деңгейі);
- барлық мүдделі тараптармен әріптестікке негізделген достық қалыптағы білім беру ортасының болуы;
- ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіндегі белсенді рөлі.

Оның **алғашқысы – оқыту методологиясы мен мазмұнын түбегейлі жаңарту.** Яғни мектеп оқушыларының функциональдық сауаттылығын дамыту жалпы білім беретін орта мектептің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын (МЖБС) жаңартудан бастау алуға тиіс. Ол үшін мұғалім білім алушының бойына алған білімін практикалық жағдайда тиімді және әлеуметтік бейімделу үдерісінде пайдалана алатындай негізгі құзыреттіліктерді сіңіруі керек. Олар: басқарушылық (проблеманы шешу қабілеті); ақпараттық (өз бетінше ақпараттар көздері арқылы үнемі білімін көтеріп отыруы, сол арқылы танымдық қабілетін ұштау); коммуникативтік (үш тілде: қазақ, орыс, ағылшын (шет) ауызша, жазбаша қарым-қатынас жасау); әлеуметтік (қоғамда, өзі өмір сүрген ортада іс-әрекет жасай алу қабілеті); тұлғалық (өзін жеке тұлға ретінде қалыптастыруға қажетті білім, білік, дағдыларды игеру, болашақ өзі таңдаған кәсібін өзі анықтау, оның қиыншылығы мен күрделілігіне төзімді болу); азаматтық (қазақ халқының салт-дәстүрі, тарихы, мәдениеті, ділі, тілін терең меңгеріп, Қазақстанның өсіп-өркендеуі жолындағы азаматтық парызын түсінуі); технологиялық (әр азамат өз мамандығына қарай ақпараттық технологияларды, сандық технологияны, білім беру технологияларын сауатты пайдалануы). Білім алушы осы аталған негізгі құзыреттіліктермен қатар пәндік

ты обучающихся и повышения мобильности выпускников необходимо соблюдать общие и инновационные принципы и методы в процессе обучения [1].

Президент Республики Казахстан Н.А. Назарбаев в своем Послании народу отмечал, что «...без современной системы образования и современных менеджеров, мыслящих широко, масштабно, по-новому, мы не сможем создать инновационную экономику. Задача казахстанских вузов – предоставлять образование на уровне мировых стандартов, а дипломы ведущих из них должны быть признаваемы во всем мире». В Послании к народу президент сказал: «Мы должны создать единую систему оценки эффективности обучения, уровня знаний и умений каждого обучаемого» [2].

Сфера образования всегда выступала системообразующим фактором жизни любого государства, во всем мире она – форпост будущего, доминанта в процессе национальной модернизации, главное условие экономического и социального прорыва в грядущий век.

В условиях реформирования казахстанского образования курс взят на применение компетентностного подхода, поскольку он усиливает практико-ориентированность образования, его прагматический, предметно-профессиональный аспект. Не исключая известных в педагогике подходов – личностного, деятельностного, но сочетая элементы того и другого, компетентностный подход имеет гуманистическую, прагматическую и практическую направленность, что говорит о его междисциплинарности и системности.

Компетенция – с лат. языка – означает круг вопросов, в которых человек хорошо осведомлен, обладает познанием и опытом деятельности. Компетентность в определенной области – это обладание соответствующими знаниями и способностями, позволяющими обоснованно судить об этой области и эффективно действовать в ней. М.А.Чошанов приводит следующее понимание профессиональной компетентности [3].

«Если попытаться определить место компетентности в системе уровней профессионального мастерства, то она занимает промежуточное значение между исполнительностью и совершенством. Компетентность предполагает постоянное обновление знаний, овладение новой информацией для успешного применения в конкретных условиях, т.е. овладение оперативным и мобильным знанием. Компетентность не просто обладание знаниями, но и скорее потенциальная готовность решать задачи со знанием дела, поэтому компетентность включает в себя как содержательный (знания), так и процессуальный (умения) компоненты. В зависимости от обстоятельств компетентный специалист может применить тот или иной метод, наиболее подходящий к данным условиям и в данное время. Гибкость метода – важное качество компетентности. Компетентностного человека отличает способность среди множества решений выбрать наиболее оптимальный, аргументировано отвергнуть ложное, подвергать сомнению критическим мышлением. Содержание понятия компетентность включает в себя мобильность знания, гибкость метода и критичность мышления» [4].

жауапты. Осы мәселе шектен шығатын болса, мектеп басшысы баланы ол мектепке қабылдамауға толық құқылы. Сондай-ақ ата-ана өзі қызмет ететін орында бала тәрбиесіне тікелей жауап беруге мәжбүр болады. Бұдан байқалатын нәрсе, білім мен тәрбиенің екіжақты мәселе екендігін көрсетеді.

Қорыта келе, Елбасының «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Жолдауындағы оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында құрылған бес жылдық Ұлттық жоспардың дер кезінде көтерілгендігін құптаумен қатар, бұл функционалдық сауаттылық мәселесінің алаш арыстарының да ой-тұжырымдарынан қағыс қалмағандығын жұртшылық назарына ұсыну болды. Сондықтан да функционалдық сауаттылыққа байланысты атқарылар іс-шараларда алаш арыстарының ұлт болашағы, оның сауатты, білімді, рухани дүниесі бай, ұлтжанды азамат тәрбиелеудегі педагогикалық көзқарастары үнемі басшылыққа алуынуы қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Н.А.Назарбаев. Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты. // Ана тілі газеті. № 5, 2-8 ақпан, 2012 ж.
2. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 – 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.
3. Ж.Аймауытов. Бес томдық шығармалар жинағы. IV том. Алматы, Ғылым, 1998ж – 437 бет.
4. Ж.Аймауытов. Бес томдық шығармалар жинағы. V том. Алматы, Ғылым, 1999ж – 301 бет.

Преподаватель Молдахметова Д.

Профильный колледж имени А.Ясауи, Казахстан

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНЦИИ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Перед системой высшего профессионального образования Казахстана обозначены новые задачи по реализации Концепции развития образования до 2015 года, которые требуют всестороннего учета сложных и противоречивых социально-экономических и политических процессов, происходящих в нашем обществе и государстве, а также закономерностей и тенденций развития мировой, европейской и отечественной систем высшего профессионального образования.

Казахстанские вузы реализуют многоуровневые профессиональные образовательные программы по различным специальностям высшего профессионального образования. В целях реализации этих программ в контексте социальной защи-

құзыреттіліктерді (әр пәннің мазмұны арқылы) меңгеруі тиіс. Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» атты еңбегінде оқулық мәселесіне ерекше тоқталған болатын.

Жалпы оқулық жазу мәселесі күн тәртібінен түспеген, өзекті мәселелердің бастысы екендігі алаш арыстарының ой-пікірлерінен анық аңғарылады. Атап айтар болсақ, Ж.Аймауытов: «...Тегінде оқу кітаптары кеңседе отырып одан-бұдан құрастырылып ойдан шығарылып, долбармен жазу керек емес, мектептердің программасына жанастанырылып, сондағы оқыту тәсілдеріне сүйеніп жазылу керек. Бұлай болмағандықтан кітаптардың көбі мектептерде қолдануға жарамсыз болып қалады. Кітап жазушылар ауылдағы мұғалімдер арасынан шықпай, немесе кітап жазам деген кісі, сол бастауыш мектепте бала оқытып көрмей тұрып, мектептердің мүддесіне, мақсатына тап ете түскендей кітап шығуы қиын». «...Мектептердің пән сөздерін кеңседе жасау дұрыс емес. Пән сөзін пән маманы, кітап жазушы шығару керек. Ешбір ғалым пән сөздерін кеңседе шешкізіп, жасамайды. Кітап жазушы өзі табады. Бір ғалымның шығарған кітабында кейбір сөздер қолайсыз болса, екінші жазушы ол сөздерін түзеп, өзгертіп, жаңа сөз кіргізеді. Сөзді пән иесі ғана шығармаса, бөгде кісілердің шығаруы мүмкін емес. Өйткені, әр пәнге жетік адамдар білім кеңесінде болмайды. Пән иесі көп ойланып, көп еңбекпен тапса, кеңес сөзге көп ойланып отыра алмайды. Білім кеңестерінің жиналысында болғанымыз бар, онда сөздер жете тексерілмей, үстірт қаралатындығы, көп отырса жалығып, қолайсыз сөздерді де ала салатындығы байқалады», – деп оқулық жазудың үстірт қарайтын, жеңіл дүние еместігіне баса назар аударады. Елбасының жоғарыдағы тұжырымы осы алаш ойшылдарының пікірімен үндесіп жатыр.

Яғни, жоғарыдағы пікірлерде айтылғандай, оқулықтың мақсаты, міндеті, мазмұны, құрылымы функционалдық сауаттылықтың құзыреттіліктеріне сай жазылуы тиіс. Оқулықты жаңа мазмұнда жазу барысында оның негізін салған авторлар ұмыт қалмауға тиіс. Себебі кез келген оқулықтың негізін қалаған сол алғашқы авторлар. Олардың атын оқулықта сақтап қалу біздің азаматтық борышымыз болуымен қатар, болашақ ұрпаққа берер тәлім-тәрбие болмақ. Яғни, қазақ халқы менталитетіндегі үлкенге құрмет, кішіге ізет ұстанымы болмақ.

Жалпыға білім беретін орта мектеп стандарты негізінде жазылатын мектептердегі оқулық жоғарыдағы айтылған құзыреттіліктерді басшылыққа ала отырып дайындалуы тиіс.

Функционалдық сауаттылықты жүзеге асырудың *екінші темігі (механизмі)* – *оқыту нысандары мен әдістері*. Тәуелсіз қазақ елінің оқулықтарының мазмұны ұлттық құндылықтарды басшылыққа ала отырып жазылып, оны оқыту мен жүзеге асырудың жаңа әдістері, яғни интербелсенді әдістер арқылы жүзеге асуы тиіс. Осы негізде білім алған мектеп оқушылары теориялық білімдерін практикалық тұрғыда қолданумен қатар ана тілінің келешегіне үлкен жауапкершілікпен қарауға тәрбиеленеді.

Ұлттық жоспарда көрсетілген функциональдық сауаттылықтың **үшінші темігі (механизмі)** – **оқу нәтижелерінің бағалау жүйесін өзгерту**. Яғни бағалау жүйесі функциональдық сауаттылықта сырттай бағалау және іштей бағалау болып бөлінеді. Іштей бағалау – оқу пәні бойынша оқыту сапасын диагностикалау және мемлекеттік жалпыға білім беру стандарты өлшеміне сәйкес жүзеге асырылуы тиіс. Ал сырттай бағалау – әрбір деңгейді аяқтау бойынша білім алушының оқу жетістіктерінің нәтижелеріне сәйкес (ҰБТ, ОЖСБ және т.б.), сондай-ақ халқаралық зерттеулерге (TIMSS, PISA және PIRLS) қатысуы арқылы жүзеге асырылады. Нақтырақ айтар болсақ, сыртқы бағалау белгілі бір мамандық иелеріне қатысты болса, іштей бағалау көбіне білім алушыларға қатысты. Сонымен қатар білім алушылардың өзін-өзі бағалауы, ұйымдастыруы, жетілдіруі және жеке жетістіктерін бағалау арқылы жүзеге асырылады. Біздің тәжірибемізде, осы аталған білім алушының бағалау жүйесі ұлттық төл технологиямыз «Сатылай кешенді талдауда» қолданылып келеді. Бұл жоғарыдағы аталған басқарушылық, ақпараттық, коммуникативтік, әлеуметтік, тұлғалық, азаматтық, пәндік құзыреттіліктерді білім алушы бойына дарытады. Оның дәлелі «Сатылай кешенді талдау» технологиясымен білім алып отырған оқушылар мен оларға білім беруші мектеп мұғалімдерінің жыл сайынғы жетіп отырған жетістіктері, яғни мектеп бітіруші түлектердің ұлттық бірыңғай тестте жоғары пайыздық көрсеткішке жетуі және Қазақстан Республикасы Кіші ғылым академиясының республикалық ауызша командалық олимпиадасына республикамыздың әр өңірінен бастауыш сыныптан бастап, орта, жоғары буын сыныптарынан оқушылардың қатысып, жүлделі орындарға ие болуы. Бұл туралы әр өңірдегі баспасөз құралдарында жарияланып отырады.

Ал функциональдық **сауаттылықтың төртінші темігіне (механизміне)** **тоқталар болсақ, оған қосымша біліммен және мектептен тыс сабақтармен қамтуды жатқызады**. Шынтуайтына келгенде, бұл мәселе бізде толыққанды жүзеге асып отырмағандығы белгілі. Себебі, әлі күнге дейін стандарт пен оқулықтарға айтылған сын түзелмей отырған кезеңде мұндай қосымша білім функциональдық сауаттылық өз деңгейінде жүзеге асып отыр дегенді айта алмаймыз. Бұл тұрғыда да біз, алаш арыстарының бірі Ж.Аймауытовтың мына бір қағидасын басшылыққа алсақ, функциональдық сауаттылықтың төртінші механизмі жүзеге асқан болар еді. Ағартушы: «Балаға ең қымбат, ең жылы, жақын нәрсе – туған жері, туған жерінің құбылыстарын білу балаға өте қызық. Мұндай оқыту жүйесі жергілікті өмірге, табиғатқа терең мазмұн беріп, оларды баланың санасында жандандырып, оларға баланың махаббатын арттырады, бала әлеумет тұрмысына, төңіректегі әлемге терең көзбен қарап үйреніп, жолығатын қиын мәселелерді оңай шешетін болады, бұрынғыдай мектептен шыққан соң, бала үйренген білімін ұмытып қалмайды, қайта білгенімен өмір жүзінде пайдаланатын болады.

... Балаларға туған жердің табиғатын, туған елдің әдет-ғұрпын, мінезін үйреніп, хәкімшілік, әлеумет мекемелерімен, олардың қызметтерімен, сауда

кәсібімен, қатынасу жолдарымен таныстырып, жергілікті тарихи ескерткіштердің қатынасын түсіндіріп, балаларды бұрын білмейтін, жат нәрсемен яғни әлеумет ғылымымен таныс қыламыз»,–деп бүгінгі заманауи білім беру талабына сай функциональдық сауаттылық мәселесіне, дәл осы терминмен айтпаса да, терең талдау жасап, нанымды тұжырым айтқан. Егерде біз қосымша білім беру және мектептен тыс сабақтарда осы қағидаларды басшылыққа ала отырып, бағдарламалар түзіп, қосымша әдебиеттер ұсынатын болсақ, онда функциональдық сауаттылықтың төртінші механизмі өз дәрежесінде жүзеге асады.

Ұлттық жоспарды жүзеге асырудың бесінші темігі (механизмі) – **мектепті басқару моделі (қоғамдық-мемлекеттік нысан, мектептердің оқу жоспарын реттеудегі дербестігінің жоғары деңгейі)**. Бүгінгі білім беру жүйесінде қазақстандық мынадай мектептер бар. Олар: жалпы білім беретін орта мектеп, гимназия, лицей, дарынды балаларға арналған мектептер, Назарбаевтың зияткерлік мектебі (НЗМ) т.б. Осы мектептердің басқару жүйесі, оқу бағдарламалары, оларда оқытылатын пәндердің оқулықтары, онда оқитын оқушылардың білім сайыстары бір-бірінен ерекшеленіп, бүгінгі қоғам талап етіп отырған үрдістен шығуы тиіс.

Алтыншы темігі (механизмі) – **барлық мүдделі тараптармен әріптестікке негізделген достық қалыптағы білім беру ортасының болуы**. Бұл мәселедегі жүзеге асырылатын жұмыс – мектеп пен жоғары оқу орындары, түрлі ғылыми зерттеу орталықтары мақсатты түрде келісімшартқа отырып, мектеп оқушыларының мамандық таңдауда, ғылыми жұмыстар, жобалар жасауда әріптестік қарым-қатынас орнатып отыру екі жаққа да тиімді болмақ. Жоғары оқу орындары білім сапасын арттыруда өзі дайындайтын маманның деңгейін, қабілетін, дарынын алдын-ала анықтап, болашақта жүргізілетін жұмыстарын жоспарлап, білім алушыларға кредиттік жүйенің ерекшеліктерін, мақсат-міндеттерін алдын-ала түсіндіру жұмыстарын жүргізіп, мектеп оқушыларына мамандық таңдауда дұрыс бағыт беру. Функциональдық сауаттылықтың **жетінші механизмі** – **ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеуге белсенді қатысуын қамтамасыз ету**. Ата-ана бала бойына жас кезінен адами құндылықтарын дарытып, саналы өмір сүруге баулуға борышты. Ата-ананың бала тәрбиелеуде функциональдық сауаттылығын көтеру мектеп мұғалімдерімен олардың тығыз байланыс жасап, екі жақты әріптестік әрекетінің негізінде қалыптасады. Яғни ата-ананың баласының ерекше қасиетін тануы, оны түрлі жағдаятта түсініп, қол ұшын беруі, олардың қабілетін дамытуға, бойына рухани құндылықтарды қалыптастыруға, жағымсыз мінез-құлық, әдеттерден арылтуға көмек беретін функциональдық сауаттылық ата-ана бойында да болуға тиіс. Бұл жағынан біз, қытай халқының бала тәрбиесіндегі өнегесін алуымыз керек. Олар баланың біліміне, тәрбиесіне мектепті емес ата-ананың өзін жауапты етеді. Егер баласы үй тапсырмасын мезгілінде және дұрыс орындамаса, оған тікелей ата-ана